Sosyal Bilimler Enstitüsü

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO, TELEVİSYON VE SİNEMA BİLİM DALI

SOVYET SONRASI DÖNEMİNDE (MODERN) KAZAKISTAN'DA ULUSAL KIMLIĞIN OLUŞTURULMASI BAĞLAMINDA TELEVIZYONLARIN SOSYO-KÜLTÜREL YAYINLARININ ANALIZI

YÜKSEK LİSANS

ZHANİYA KALİYEVA

İSTANBUL, 2021

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO, TELEVİSYON VE SİNEMA BİLİM DALI

SOVYET SONRASI DÖNEMINDE (MODERN) KAZAKISTAN'DA ULUSAL KIMLIĞIN OLUŞTURULMASI BAĞLAMINDA TELEVIZYONLARIN SOSYO-KÜLTÜREL YAYINLARININ ANALIZI

YÜKSEK LİSANS

ZHANİYA KALİYEVA

Danışman: PROF.DR.YUSUF DEVRAN

İSTANBUL, 2021

ÖZET

SOVYET SONRASI DÖNEMINDE (MODERN) KAZAKISTAN'DA ULUSAL KIMLIĞIN OLUŞTURULMASI BAĞLAMINDA TELEVIZYONLARIN SOSYO-KÜLTÜREL YAYINLARININ ANALIZI

Kendi kaderini tayin etme ihtiyacı, hem bireysel hem de sosyal toplulukların en önemli psikolojik ihtiyaçlarından biridir. Kendileri hakkında, uzayda ve zamanda gezinmeye, istikrarlı davranış kalıpları, kimlik oluşturmaya yardımcı olan belirli fikirleri vardır ve nihayetinde bu, sürekli değişen bir dünyada nispeten istikrarlı bir yeri garanti etmektedir. Bu tez çalışmasında, Kazakistan'ın kitle iletişim araçlarının, özellikle de televizyonun, ülkenin ulusal kimliğinin oluşumunda geleneksel folklorun korunması, canlandırılması ve güncellenmesi yoluyla olanakları konusu ele alınmaktadır. Kitle iletişim araçlarının modern kültürdeki işlevleri ele alınmaktadır. Geleneksel folklor ve televizyonun etkileşimi analiz edilmektedir. Geleneksel folklorun yeterli bir düzenlilikle korunması konuları küreselleşme çağında önemli bir yere sahiptir. Bu öncelikle modern sosyokültürel durumdaki özel işlevlerinden kaynaklanmaktadır. Ne de olsa geleneksel folklor, ulusal ve kültürel kimliğin korunmasında özel bir faktördür, tarihsel belleğin taşıyıcısıdır ve bir tür norm, değer ve kültürel anlamların savunucusudur.

Anahtar Kelimeler: Ulus, Ulusal Kimlik, Etnos, Medya, Kitle İletişim Araçları, Televizyon, Folklor, Kültür, Gelenekler, Değerler

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE SOCIO-CULTURAL BROADCAST OF TELEVISION IN THE CONTEXT OF THE FORMATION OF NATIONAL IDENTITY IN KAZAKHSTAN IN THE POST-SOVIET PERIOD (MODERN).

The need for self-determination is one of the most important psychological needs characteristic of both an individual and social communities. Both those and others have certain ideas about themselves, which allow you to navigate in space and time, form stable patterns of behavior, identity, and ultimately find a relatively stable place in a constantly changing world. In this dissertation work is considered the issue of the possibilities of the mass media of Kazakhstan, especially television, in the formation of the country's national identity, through the preservation, revival and actualization of traditional folklore. Also are considered the functions of mass communication in modern culture, analyzed the interaction of traditional folklore and television. The issues of preserving traditional folklore with a sufficient degree of regularity have an important place in the era of globalization. This is primarily due to its specific functions in the modern sociocultural situation and as a special factor in the preservation of national and cultural identity, and as a bearer of historical memory, and as a kind of exponent of norms, values, and cultural meanings.

Keywords: Nation, National Identity, Ethnos, Media, Mass Media, Television, Folklore, Culture, Traditions, Values

ÖNSÖZ

Bugün, küreselleşme çağında, ulusal kimlik sorunu milyonlarca insan için özel bir önem kazanmaktadır. Bu eğilim, büyük ölçüde, farklı etnik grupların temsilcilerinin kültürleri ve gelenekleri arasındaki sınırların bulanıklaşmasından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak, halklar çok kültürlü bir ortamda tam bir asimilasyondan kaçınmaya, değerlerini, normlarını ve geleneklerini – yani kültürel kimliklerini oluşturan her şeyi korumaya çalışmaktadır.

Dünya uzayının kültüründeki bu küresel değişimler, Kazakistan'ın kültürel yaşamını da kapsamaktadır. Kazakistan Cumhuriyeti de diğer ulusal devletler gibi ulusal kimliğini ve özgünlüğünü korumaya çalışmaktadır. Belki de küreselleşmeyle ilgili temel sorun ve sorunlardan biri şudur: küreselleşmenin bu zorlu sürecinde benzersiz etnokültürümüzü ve onunla birlikte ulusal kimliğimizi, Benliğimizi, sosyo-kültürel değerlerimizin ve geleneklerimizin asırlık yollarının tüm bu derinliğini nasıl koruyabiliriz?! Belirli kimlik belirtilerinin yayılmasının ana kanallarından biri kitle iletişim araçlarıdır.

Kazakistanlılar için en erişilebilir iletişim aracı olan televizyon, insanların günlük hayatına girmiştir. Sonuç olarak, bireyin tarafından tüketilen bilginin yapısında, televizyon bilgisinin hacmi önemli ölçüde artmıştır. Televizyon, kültürel ve sosyal sistemlerin içeriğini etkileme yeteneğine sahiptir, bu kurumun temelinde bireyin sosyal ilişki biçimlerinin gelişimi ve kimliğinin oluşumu yatmaktadır.

Araştırmanın teorik ve pratik önemi, araştırma sonuçlarının televizyon döngüsü disiplinlerinde eğitim sırasında "Radyo ve TV" uzmanlık alanındaki öğretim etkinliklerinde uygulanmasını mümkün kılmasıdır. Ayrıca tez, öğrencilerin, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin araştırma çalışmalarında da faydalı olacaktır. Bu tez çalışması, televizyon projelerini Kazak izleyicisinin manevi ve ulusal değerlerinin gelişimine aktif ve önemli bir katkı konumundan değerlendiren sosyo-kültürel değerlerin oluşumu konularını kapsayan bir televizyon yönetmeninin pratik faaliyetlerinde uygulanabilir. Araştırmanın sonuçları sanat tarihi, Kazakistan'ın televizyon tarihi, kültürel çalışmalar, sosyoloji ve psikoloji alanındaki araştırmalar için faydalı olabilir.

Çalışma sürecinde her türlü yol gösterici olan, bilgi birikimiyle çalışmama farklı açılardan bakmamı sağlayan, beraber çalışmaktan ve her zaman öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli danışman hocam Prof. Dr. Yusuf DEVRAN'a, kazandığım değerli bilgiler için ve kendimi daha da geliştirmeme katkı sağlayan Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo ve Televizyon Bölümünde görev yapan tüm saygılı hocalarıma, ayrıca bana yeni muazzam deneyim kazanma fırsatı verdiği için Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na (YTB) teşekkür ederim.

Ve son olarak, bana her zaman yardımcı olan, hayatım boyunca yanımda olan, tüm çalışmalarımda beni destekleyen, çesaretlendiren, moral veren başta babam ve annem olmak üzere sevgili aileme sonsuz teşekkür etmek istiyorum.

Zhaniya Kaliyeva
İstanbul, 2021

KISALTMALAR LISTESI

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu
BBC	British Broadcasting Corporation
BM	Birleşmiş Milletler
EEA	European Economic Area,
CICA	The Conference on Interaction and Confidence-Building Measures in Asia
CNN	Cable News Network
CSTO	Collective Security Treaty Organization
CPSU	Communist Party of the Soviet Union
CTRŞ	Cumhuriyet TV-Radyo Şirketi (RTRK Kazakistan)
GB	Gümrük Birliği
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EAEU	Eurasian Economic Union
ECO	Economic Cooperation Organization
GULAG	Kampın ana idaresi (Glavnoe Upravlenie Lagerei)
İİT	İslam İşbirliği Teşkilatı
KTK	Ticari Televizyon Kanalı
NKVD	Halk İçişleri Komiserliği
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OGPU	Birleşik Devlet Siyasi Yönetimi
OHDK	Olağanüstü Hal Devlet Komitesi
RSFSC	Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti
SCO	Shanghai Cooperation Organisation
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği
TÜRKSOY	Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı
TV	Televizyon

İÇİNDEKİLER

Özet.....i
Abstract.....ii
Önsöz.....iii
Kısaltmalar listesi.....v
İçindekiler.....vi
GİRİŞ.....1
BÖLÜM 1. KAZAKİSTAN'IN TARİHİ GEÇMİŞİ VE KAZAK TELEVİZYONUNUN KURULUŞU.....5
1.1 Tarihsel deneyimler.....5
1.2 Sovyet döneminde Kazak televizyonunun tarihi.....29
1.3 Bağımsız Kazakistan Televizyonu.....33
BÖLÜM 2. ULUSAL KİMLİK VE MEDYA.....37
2.1 Kimlik teorisi: kökeni, gelişimi, ana hükümler.....37
2.2 Etnik ve ulusal kimliklerin arasındaki ilişkisi.....41
2.3 Ulusal kimlik bağlamında yeni bir kamu bilinci modelinin oluşumunda medyanın rolü..51
BÖLÜM 3. KAZAKİSTANDA ULUSAL KİMLİĞİN OLUŞTURULMASI BAĞLAMINDA TELEVİZYONLARIN SOSYO-KÜLTÜREL YAYINLARININ ANALİZİ.....57
3.1. Genel olarak televizyonun konusu olarak Kazak ulusal-geleneksel değerleri.....57
3.2. "Balapan" TV: televizyon kanalıyla Kazakistan'ın gelecek neslinin eğitimine dair bir uygulama.....72
3.3. "Madeniet" TV kanalı: geleneksel ve akademik kültürlerinin elektronik medya bağlamında uyarlanmasına dair deneysel bir uygulama.....83
SONUÇ.....95

GİRİŞ.

Kazakistan, tarihte uzun ve değerli bir yoldan geçmiş, zengin bir tarihi ve kültürel geçmişe sahip bir ülkedir. Avrasya'nın merkezinde yer alan Kazakistan, kendisini dünyanın en eski uygarlıklarının kavşağında, ulaşım arterlerinin, Doğu ile Batı, Güney ile Kuzey, Avrupa ile Asya arasındaki sosyal ve ekonomik, kültürel ve ideolojik bağların kesiştiği noktada bulmaktadır. Kazakistan, Avrasya kıtasının en büyük devlet oluşumları arasında yer almaktadır. Kazak devleti çeşitli tarihsel aşamalarda çeşitli biçimler aldı: bir hanlık, bir himaye, bir sovyet birlik cumhuriyeti. 21. yüzyılın ulusal çıkarlarına ve zorluklarına karşılık gelen modern tipte tam teşekküllü bir devlet, 1990'larda inşa edildi. Yani, SSCB'nin dağılmasından sonra, 1991 yılında Kazakistan için dönüm noktası olan tarihi olay, "Kazakistan Cumhuriyeti'nin Devlet Bağımsızlığı Hakkında" en önemli Anayasa Yasasının kabul edilmesiydi. Bu, daha sonraki tüm egemen devlet inşası için başlangıç noktası oldu.

Sonuç olarak, Kazakistan'ın asırlık tarihinin anlaşılmasında iki ana yön ortaya çıkmaktadır. Bir yandan, bir bölge olarak Kazakistan, Avrasya'nın merkezindeki toprakların insanlar tarafından ele geçirildiği zamandan, "Büyük Bozkır" kavramının halklar arasında ortaya çıkmasından bu yana farklı tarihsel biçimlerde var olmaktadır. Bu açıdan Kazakistan kadim bir devlettir, daha doğrusu - kadim devletlerin halefidir. Ülkenin Birinci Cumhurbaşkanı N.A.Nazarbayev "Tarihin Eşiğinde" kitabında, "Kazak toprağı, askeri teknolojilerden barınma ve hayvancılık yapma yöntemlerine, metalurjideki benzersiz teknolojilerden edebi yaratıcılığın olağanüstü anıtlarına kadar Avrasya ölçeğinde devasa kültürel yeniliklerin bir bölgesiydi" diye vurgulamaktadır. Öte yandan, komşu ülkeler gibi Kazakistan da egemenlik ve bağımsızlık yolunda Sovyet toplumu ve ekonomisinin sistemik bir krizinden geçmiştir. Yüzyılların derinliklerinden gelen yeniden bağımsızlık mücadelesi, tüm Kazakistan halkının yaratıcı çabaları 1991 yılında devletin kurulmasıyla son bulmaktadır. Buna göre, Modern Kazakistan Cumhuriyeti genç bir devlettir. Bu yönlerin her ikisinin de Kazakistan'ın tarihsel evrimini ve ulusal kimliğinin oluşumunu anlamak için önemli olduğu açıktır.

Kazakistan'ın gelişiminin mevcut aşamasında, demokratik bir devletin gelişimi için kilit bir koşul olan insan faktörünün etkinleştirilmesi büyük bir rol oynamaktadır. Gerçekliği bağımsız olarak değerlendirebilen, çıkarları ve toplumun çıkarları doğrultusunda bilinçli kararlar verebilen tam teşekküllü bir toplum üyesinin yetiştirilmesine büyük önem verilmektedir. Bu sorunun çözümü, sürdürülebilir sosyo-kültürel değerlerin oluşumu ile ilişkilidir. Bir kişinin sosyal ve kültürel değerleri, gelenekleri ve kesinlikle tarihi, ahlaki seçimin ve davranışların kendi kendini düzenlemesinin altında yatan önemli mekanizmalardan biridir. Bu değerler, bireyin sosyal olgunluk düzeyini, ahlaki kültürünü ve ulusal kimliğini belirlemektedir. Bir kişinin kişiliği birçok sosyal faktörün etkisi altında oluşmaktadır.

Kazakistan'da en yaygın kitle iletişim araçlarından biri olan televizyon, değer yönelimleri ve tutumları oluşturan bir bilgi ortamı yaratmaktadır. Kuralların, normların ve prensiplerin özümsenmesi, bireyin sosyal ve kültürel değerlerinin oluşması ve ardından ulusal kimliğin oluşması televizyonun etkisi altındadır.

Kazakistan'ın İlk Cumhurbaşkanı – N.A. Nazarbayev ve Kazakistan'ın şimdiki Cumhurbaşkanı Kassym-Zhomart Kemelovich Tokayev'in Kazak halkının manevi devleti alanında gösterdikleri ilgi, devletin Kazak toplumunun sosyo-kültürel değerlerinin oluşması yönünde pek çok çalışma yürüttüğünü göstermektedir. Bu, Kazakistan toplumunun değerlerinin oluşumu ve gelişimi için öncelikli devlet programları ile kanıtlanmaktadır. Örneğin, "Rukhani Zhangyru", Kazakistan'ın Birinci Cumhurbaşkanı - N. Nazarbayev'in "Geleceğe bir bakış: kamu bilincinin modernizasyonu" programatik makalesinin bir sonucudur. "Rukhani Zhangyru" programında N.A. Nazarbayev, Kazakistan toplumunun ve ülkenin her sakininin bilincinin modernleşmesinin ana yönlerini belirlemektedir: rekabet gücü, ulusal kimliğin korunması, bilgi kültü ve bilincin açıklığı.

Kazakistan toplumunun mevcut durumu, özellikle genç nesil, zengin, dinamik, genişleyen bir bilgi alanındadır. Ancak, bu alanda yeterince Kazakça, gerçekten yüksek kaliteli Kazak içeriği azdır. Bu da aslında ulusun varlığını ve canlılığını belirleyen Kazak kültürü, Kazak değerleri üzerine inşa edilen Kazak kültürel kimliğinin oluşumunda ciddi bir sorunu ortaya çıkarmaktadır.

Sorun şu ki, yerli televizyondaki televizyon programlarının içeriği, Kazakistanlıların, özellikle de gençlerin geniş bir kitlesi tarafından basit bir nedenden dolayı algılanamıyor - bunun nedeni, televizyondaki Kazakistan içeriğinin yabancı programlardan önemli ölçüde daha düşük olmasıdır. Kazakistan TV izleme hacmindeki büyümeyi veya düşüşü etkileyen ana faktörler, yabancı TV'ye, internete erişim ve izleyicinin dil tercihleridir.

Kazakça içerikten yüksek düzeyde memnuniyetsizliğin var olduğu açıkça görülmektedir. Günlük konuşmada ve evde Kazakistanlılar genellikle Kazakça konuşmaktadır. Ancak TV'de Kazakça içeriğin tüketimi, artsa bile, çok yavaş ve her zaman kaliteyi karşılamamaktadır. Bunun nedeni nedir?

Yayın şebekesi eğlence programları, konserler ve dizilerle tıkanmaktadır. Bu nedenle, Kazakistan televizyonunun sıklıkla eleştirildiği bilişsel ve eğitsel içerik eksikliği vardır. Televizyon bütçesinin çoğu, Kazakça içerikten muzdarip yabancı bir ürünün satın alınması ve çevrilmesi için harcalanmaktadır.

Bununla birlikte, herşeye ragmen, Kazakça içeriğe olan talep hala büyüktür. Böylece çelişkiler ortaya çıkmaktadır. Bir yandan, Kazakistan toplumu vatandaşlarının istikrarlı ulusal kültürel kimliğini sağlayan yerli televizyon izleyicileri tarafından sosyal ve kültürel değerlerin yayınlanmasına ve özümsenmesine ihtiyaç vardır. Aynı zamanda, ülkenin medya alanında

yabancı bir televizyon ürünleriyle rekabet edebilecek yüksek kaliteli Kazak içeriğine yeterince dikkat edilmemektedir.

Bu sorunun bilimsel olarak anlaşılması, sosyo-kültürel değerler kavramlarının tanımlanmasıyla başlamalıdır. Sosyo-kültürel değerler, insanların çevredeki gerçekliğe karşı tutumunu büyük ölçüde belirleyen ve insan sosyal davranışının temel modellerini belirleyen yaşamın ana anlamlarıdır. Bu değerler, insanların tarihi, gelenekleri ve kültürü tarafından belirlenmektedir ve aynı zamanda insanların yaşam sürecinde yeniden üretilmektedir. Nesilleri sürdürülebilir bir topluluğa bağlamaktadır.

Araştırmanın amacı, toplumdaki kültürel değerlerin aktarımında ve asimilasyonunda bir faktör olarak televizyondur. Daha sonra bu değerler ulusal kimliğin oluşumuna katkıda bulunmaktadır.

Araştırmanın konusu, Kazak toplumunun sosyal ve kültürel değerlerinin oluşumu bağlamında televizyon programlarının içeriğidir.

Tez araştırmasının amacı, izleyici tarafından sosyo-kültürel değerlerin özümsenmesi yoluyla Kazak televizyon izleyicisinin ulusal kodunun, yani ulusal kimliğinin oluşumu bağlamında televizyonun rolünü kanıtlamaktır.

Çalışmanın amacına uygun olarak aşağıdaki görevler belirlenmektedir:

- Kazakistan tarihini kısaca tanıtmak;
- Özellikle bağımsızlığını kazandıktan sonra, Kazakistan'daki TV tarihini kısaca tanıtmak;
- "Kimlik", "ulusal kimlik", "etnos" kavramlarını tanımlamak;
- Bilgi toplumunda kimlik oluşumunda medyanın etki derecesini belirlemek;
- Yerli televizyonun içeriğine konu olarak Kazak geleneksel değerlerini belirlemek;
- "Madeniet" ve "Balapan" TV kanalları örneğinde Kazakistan televizyon içeriğini eğitimsel ve bilişsel sunum biçimi, ve sosyo-kültürel değerlerin oluşumu açısından analiz etmek;
- Kazak televizyonunun ulusal içeriğini koruma ihtiyacını gerekçelendirmek;

Nihai niteleme çalışmasının teorik temeli, kimlik teorisinin geliştiricileri olan sosyal psikologların, sosyologların ve filozofların çalışmaları olmaktadır. Bunlar arasında - E.H. Erickson, G. Mead, C. Cooley, G. Tajfel, J. Turner, M. Billig ve diğerleri. Kazakistan'ın ulusal kimliğinin yönünü araştırmak, ülkenin tarihini incelemeden imkansızdır. Bunun için tarih alanındaki uzmanların eser materyalleri kullanılmaktadır - örneğin, M.A. Sarsembayev, A. Levshin, I. Tasmagambetov, Ch. Valikhanov, S. Asfendiyarov, Zh. Artykbaev, T. Ospanov ve diğerleri. Son olarak, kimliği şekillendiren faktörlerden biri olarak medyanın rolünü incelemek için Kazak ve yabancı medya araştırmacılarının çalışmalarından yararlanılmaktadır. Bunların arasında G. Abikeyeva, A. Smolyarov, V. Sappak ve diğerleri gibi uzmanların çalışmaları vardır.

Çalışma temeli, TV kanalların oluşum döneminde "Madeniet" ve "Balapan" TV kanallarının program örneklerinden yola çıkılarak yapılmaktadır.

Metodolojik temel, bilişsel araştırma yöntemleri, bilimsel literatürün analizi, içeriğin yapısal ve işlevsel analizi: yani, görsel, söylem, içerik analizlere dayanmaktadır.

Tezin yapısı. Nihai niteleme çalışması bir giriş, üç bölüm, bir sonuç, bir kaynakça, bir kısaltılmış kelime listesi içermektedir. Birinci bölüm, Kazakistan'ın kısa bir tarihine, Kazak televizyonunun oluşum tarihine ayrılmaktadır. İkinci bölüm, ulusal kimlik sorunlarını incelemek için teorik bir temel oluşturmaktadır. Bu bölüm, medyanın, tam olaral televizyonun ulusal kimliği şekillendirmedeki rolünü tanımlamaktadır. Üçüncü bölümde ise yerli televizyonun konusu olarak Kazak geleneksel değerleri detaylı olarak ele alınmaktadır. "Madeniet" ve "Balapan" TV kanallarının ulusal kimliğin oluşumundaki programlarının analizi yapılmaktadır.

BÖLÜM 1. KAZAKİSTAN'IN TARİHİ GEÇMİŞİ VE KAZAK TELEVİZYONUNUN KURULUŞU

1.1 Tarihi deneyimler

Tarih, insan toplumuna geçmişinin bir görünümünü ve anlayışını verir, bu nedenle, siyasi sistemdeki egemen ideolojiye boyun eğen, her zaman ideolojikleştirilmiş bilgi biçimlerinin sayısına ait olmuştur. Sovyet toplumunda tarihimiz, komünist ideolojinin bir parçasıydı, hedeflerine ve gereksinimlerine sıkı bir şekilde uyuyordu. Bağımsız Kazakistan'da tarih ideolojik çoğulculuk çerçevesinde gelişir ve herhangi bir ideoloji çerçevesinde geçmişi incelemesiyle sınırlı değildir. Bununla birlikte, egemenlik döneminde tarih biliminin pratiği, tarihin her türlü ideolojiyle ilişkili kaldığını göstermektedir. Uygulamada görüldüğü gibi tarih, milliyetçilik ideolojisiyle ilişkilendirilir. Bu durum sadece Kazakistan için değil, aynı zamanda tarihsel gelişimlerinin farklı aşamalarındaki tüm ulus devletler için de tipiktir. Bu tesadüf değildir, çünkü geçmişin incelenmesi, bilim adamları, analistler ve politikacılar tarafından yorumlanması herhangi bir ulusal toplumun bugününe ve geleceğine yansıtılır. Bu nedenle, bir milletin ve milli kimliğin oluşumunda tarih çok önemlidir. Bu durumda, hem ulusal kimliğin etnik biçiminden hem de sivil kimlik ve milliyetçilikten bahsedilmektedir. Genel olarak, ulus ve ulusal kimlik kavramları yakından ilişkilidir, ilke olarak birbirlerini varsayarlar. İnsan topluluğu olarak ulus, ortak bir ulusal kimliği paylaşan bireylerden oluşur. Ulusal kimlik aynı zamanda ulusu oluşturan bireylerin özbilincidir.

Ulusal kimlik, bireyi milletine ve devletine bağlayan güçlü bir duygusal yük taşımaktadır. Her ulusun kendi devleti vardır veya en azından kendi devletine sahip olmayı amaçlamaktadır. Benzer şekilde ve bunun tersi de geçerlidir: her devlet, belirli bir ulusun devletidir. Tarih, bireyin ulus ve devletle bağının güçlenmesine önemli ölçüde katkıda bulunur. Çünkü bu bağlantıyı, bireyin içinde devletinin ve milletinin asırlık varlığına dair bir fikir geliştiren "çağların derinliği" konumundan kutsallaştırır. Bir ulus ve devlet tarihte ne kadar eski görünürse, şu anda o kadar büyük olduklarını iddia etmektedir.[1]

Tarih, devletin ve milletin asırlık varlığını zaman ve yüzyıllar boyunca zor, bazen trajik ama değerli bir yol olarak tanımlar. Bu, halkın ve devletin düşmanlarına karşı durma, bu yoldaki tüm engelleri aşma ve milletin ve devletin geleceğinin sorumluluğunu bugünün kuşağına devretme yoludur. Bu nedenle, modern bir ulusun ve ardından tarihi olmayan bir ulusal kimliğin varlığını ya da daha doğrusu, millete bir tür "tarihsel meşruiyet" sağlayan ulusal tarih olmadan hayal etmek zordur.

Ortaçağ dönemi. Kazak devletinin tarihi ve kökenleri, VI. yüzyılda Türkler tarafından yaratılan Büyük Türk Kağanlığı'na kadar uzanmaktadır. 552-603'te Kazakistan topraklarında ve diğer topraklarda Büyük Türk Kağanlığı ortaya çıkar. Karadeniz'den Pasifik

[1] Anderson B. (2016), *Imagined Communities Reflections on the Origin and Spread of Nationalism,* (çev. V.Nikolayeva, S.P.Bankovskaya), Moskova: Kuchkovo Pole

Okyanusu'na kadar gücünü artıran bir devletti. Bundan sonra Batı Türk (603-704) ve Doğu Türk kaganatları oluşturuldu. Turgeş devletinden (704-756) sonra Karluk Kağanlığı (756-940) faaliyete geçti. Kazak toprakları bu devletlerin temelini oluşturdu. Güney Kazakistan tarihinde, 999-1141 yıllarında, sadece Zhetisu'yu değil, aynı zamanda Kaşgarya'yı (günümüzün batı Çin bölgesi) de içeren geniş bir Karahanlılar devleti vardı. XI-XII yüzyıllarda Kıpçak Hanlığı, Kazak halkının etnogenezine katkıda bulunan Kazakistan topraklarında faaliyet gösterdi. Türk devleti oluşumları, Kazak halkının kademeli olarak oluşması için olduğu kadar, Kazak Hanlığı'nın temelini oluşturan devlet tecrübesi, hukuk deneyimi birikimi için koşullar yarattı. İlk Türk devleti olan Türk Kağanlığı'nın, devletin iç ve dış politikası arasındaki ilişkinin dengesinin nasıl olması gerektiğine, halkların farklı dil ve kabile birliğinin en iyi şekilde nasıl sağlanacağına örnek teşkil ettiğine inanılmaktadır.[2] Bu uzak zamanlarda, kaganlar göçebe bozkır geleneklerini ve tarım medeniyetini akıllıca birleştirmeyi başardılar. Ancak İngiliz filozof A. Toynbee aksini yazmaktadır. Gelişmiş göçebe halklar tarihi kavramında, göçebeleri "bozkır köleleri" olarak adlandırmaktadır, "onların tarihlerinin olmadığına" ve "dünyayla bağlarını kaybettiklerine" inanmaktadır.[3] İngiliz tarihçinin "Tarih Bilinci" adlı tarihsel çalışmasında şöyle anlatılır: *"Bastırmayı başardıkları korkunç fiziksel koşullar, onları bir sonuç olarak efendi değil, bozkırın köleleri haline getirdi. Eskimolar gibi göçebeler, iklimsel ve bitkisel yıllık döngünün ebedi tutsakları oldular. Bozkır ile temas kuran göçebeler dünya ile bağlantılarını kaybetti. Zaman zaman topraklarını terk ettiler ve komşu yerleşik uygarlıkların mülklerine girdiler. Hatta birkaç kez yerleşik komşularının ölçülen ömrünü değiştirmeyi bile başardılar. Bununla birlikte, göçebe bozkırdan çıktı ve medeni toplumun bahçelerini mahvetti, çünkü her zamanki yıllık iklim-vejetatif hareketinin yolunu değiştirmeye karar verdi. Büyük olasılıkla bu, göçebenin mekanik olarak itaat ettiği dış güçlerin etkisi altında gerçekleşti. Körü körüne itaat ettiği böyle iki güç vardı. Göçebe, keskin bir iklim değişikliğiyle bozkırdan itildi ya da yerel yerleşik toplumun bitişiğindeki alanda oluşan dış boşluk tarafından içine çekildi. Bu boşluk, yerleşik bir toplumun çöküşü ve parçalanması gibi tarihsel süreçlerin bir sonucu olarak ortaya çıktı. Dolayısıyla, göçebeleri geçici olarak tarihsel olaylar alanına dahil eden yerleşik medeniyetlere düzensiz girişlere rağmen, göçebe toplumu tarihi olmayan bir toplumdur."* Yazar ayrıca, Osmanlı İmparatorluğu'nun kaderini tohum benzetmesiyle ilişkilendirir: *"...küçük toprağın olduğu kayalık yerlere düştü ve kısa süre sonra yükseldi, çünkü toprak sığdı; güneş yükseldiğinde soldu ve kökü olmadığı için kurudu" (Matta 13: 5-6)." Genellikle bu tür imparatorlukların tarihi keskin bir güç gösterisiyle başlar ve sonra hızla bozulur ve*

[2] Sarsembayev M.A. (2015), *Kazakhskoe Khanstvo kak suverennoe gosudarstvo srednevekovoi epohi*, Hukuk Bilimleri Doktorunun monografisi, Astana: Kazakistan Cumhuriyeti Mevzuat Enstitüsü, (s.8)
[3] Arnold J. Toynbee. (2002), *A Study of History*,(çev. E.D.Zharkova, Doktor of History, prof. V.I.Ukolova, ve Ph.D. D.E.Haritonovich), Moskova: İris Press, (ss.159-162)

parçalanır. Bu tür imparatorlukların ortalama yaşam süresi, İbn Haldun'un tanımına göre, en fazla üç kuşak, yani 120 yıl..."[4] diye yazılmaktadır. Not olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun 6 asırdan fazla bir süredir var olduğunu hatırlatmak gerekir. *"Göçebe imparatorluklar güçlüdür, çünkü bozkırların düşman dünyasının teşvikiyle kazanılan güç, kural olarak yerleşik halkları fethetmek için yeterlidir. Aynı zamanda, göçebe imparatorluklar da geçicidir, çünkü teşvikin kaybedilmesiyle güç de yok olmaya başlar. Zorlu bir fiziksel ortamda gelişen özel nitelikler, yeni koşullarda kaçınılmaz olarak atrofi, bozulma ve düşüş başlar. Öte yandan, beklenmedik, çok sert bir darbenin yol açtığı şoktan kurtulan göçebelerin fethettiği kabileler, uyuşuk sersemliklerinden çıkmaya ve yavaş yavaş ahlaki bilinçlerini geri kazanmaya başlarlar. Bu, göçebe efendilerinin güçlerini kaybetmeye başladığı bir zamanda geliyor. Bu süreçler zamanla çakışsa da farklı nedenlerden kaynaklanmaktadır. Göçebe çoban, toplumun ekonomik hedeflerini karşılamadan küçülürse, sürü aynı toprakta kaldığı ve değişen siyasi koşullara rağmen ekonomik olarak üretken olduğu için eski haline gelir. Bu süreçler er ya da geç, davetsiz çobanların ya kovulmalarına ya da asimile edilmelerine yol açıyor"*[5] diye yazılmaktadır. Nitekim "Medeniyetlerin Büyümesinin Sorunları" bölümünde Arnold Toynbee, göçebeleri medeniyetlerin üçüncü sınıfı olarak sınıflandırmaktadır. Yazara göre bunlar, doğmuş, ancak doğumdan sonra gelişimleri durdurulmuş toplumların örnekleridir.

Bu arada, böyle bir yorum ve halkları tarihsel, kültürel ve genel sosyal gelişimleri açısından karşılaştırma konusu, Avrupalı filozofların ve sosyal düşünürlerin eserlerinde XVIII. yüzyılın sonundan beri popüler hale geldi. Bu akımın kurucularından biri Alman filozof Johann Gottfried Herder'di. Yazılarında ve takipçilerinin eserlerinde halklar "tarihi" ve "tarihsel olmayan" olarak ikiye ayrılmaktadır. "Tarihsel halklar" zengin bir tarihe ve kültüre sahip, dil ve sanat geliştirmiş ve bu nedenle bu tür halklar daha yüksek bir gelişme aşamasında olarak görülmüşlerdir. Sadece kültürel ve tarihsel değil, aynı zamanda sosyo-politik gelişme ile daha yüksek bir farkla öne çıkan Batı Avrupa halkları olan "tarihi halklara" atıfta bulundular. Bu onları bir millet olarak görmek için sebep verdi. Doğu Avrupa'nın "tarihsel olmayan halkları" o zamanlar Batı Avrupalı filozoflar tarafından kültürel, tarihi ve sosyo-politik açıdan geri kalmış olarak görülüyordu. Sonuç olarak, ulusal öncesi seviyede oldukları ve ulus seviyesine çıkamadıkları değerlendirildi.

Georg Wilhelm Friedrich Hegel, "Tarih Felsefesi" adlı eserinde dünya tarihi alanını üç alana böler ve dünya gelişimindeki rolleri açısından birbirleriyle karşılaştırır:

1. İlki, geniş bozkırları ve ovaları ile susuz bir yayladır. Yayla ülkeleri, bir kural olarak, kendi içlerinde sıkıca kapalıdır, ancak tarihsel gelişmeye ve bölgesel genişlemeye itici güçler verebilirler;

[4] ibid (ss. 162-171)
[5] ibid (ss. 162-171)

2. Büyük nehirler tarafından kesilen ve sulanan ovalar, geçiş ülkeleri. Burada, halihazırda önemli cazibe merkezlerine sahip olan kültür merkezleri kurulmaktadır (Bugün onlara medeniyetler denir);
3. Doğrudan denize bitişik kıyı ülkeleri. Bu ülkeler küresel bir bağlantıyı ifade etmeli ve sürdürmelidirler.

Hegel, üç coğrafi bölgedeki halkların dünya-tarihsel süreçteki rolleri açısından tarihsel misyonlarının karşılaştırmalı bir analizini yaptı. Plato halklarını çok şüpheci bir şekilde tanımlamaktadır: Göçebe unsurda, ovaların barışçıl çiftçilerinin faaliyetlerine can verebilecek ve canlandırabilecek bir siyasi enerji jeneratörü görmedi. Aksine, Hegel göçebelerin akınlarının yıkıcı ve anlamsız doğasına dikkat çekti: *"İçinde gerçek bir yaşam ilkesi olmadığı için, her şeyi çiğniyorlar ve sonra yıkıcı bir dağ akıntısının uzaklaşması gibi yok oluyorlar."*[6]

Avangart teorisi, Hegel'in tarihçiliğinden kaynaklanıyordu: avangart, tarihi tekelleştiriyor, çünkü dünya ruhunu somutlaştırıyor. Bu nedenle, avangarda ait olmayan diğer halkların ve kültürlerin siyasi tarihte söz hakkı yoktur ve bu halkların çoğu kölelik ve Avrupalılara siyasi bağımlılıktır.

Bu tür araştırmacıların yargılarının aksine, "Ortaçağ Çağının Egemen Devleti Olarak Kazak Hanlığı" monografisinin yazarı M.A.Sarsembaev, göçebelerin dünya medeniyetine büyük katkı sağladığını iddia etmektedir. Yani, kıtalararası karayolu olan Büyük İpek Yolu'nu döşediler. Yazar, seçmeli demokrasiyi tanıtmak için geniş bir bölgede bir kamu yönetimi sistemi oluşturmayı başardıklarını yazmaktadır.[7]

Göçebe insanlar açık bir hukuk sistemi ve buna dayalı adil ve dürüst adalet yarattılar, halkların hayatta kalma deneyiminin biriktirildiği devletler, halklar için yeterli bir yaşam standardı sağlamak için gerekli koşulları yaratma deneyimi yarattılar. İngiliz filozof Arnold Toynbee'nin: "Bu devletler, Orta Çağ ve modern zamanlarda devlet mekanizmalarını düzgün bir şekilde işledi mi?" sorusuna monografın yazarı, Dünya üzerindeki ilk devletlerin Mezopotamya, Eski Mısır, Eski Hindistan'da MÖ 4. binyılın sonu - 3. binyılın başında ortaya çıktığını hatırlatmaktadır. Çin'deki devlet, 3. binyılın sonunda - MÖ 2. binyılın başında ortaya çıktı. Ancak antik Roma ve eski Yunan devletleri bunlardan daha çok sonra ortaya çıktı.

Kaynaklardan bilindiği gibi, Avrupa merkezli teorilerin bir buçuk asırdır temel özelliği, dünya tarihinde yeni bir aşamada tek satırlık gelişim konumunun baskın olmasıdır. Bu, Batı kapitalizmi sistemine katılan tüm ülkelerin gerekliliği ve hatta kaçınılmazlığı anlamına gelir. Bu, toplumun varlığını meşrulaştıran bir süreç ve hedef olarak ilerlemenin özüdür.

---

[6] G.W.F.Hegel (1935), *Philosophy of History*, (çev. Voden A.M.), Cilt (8), Moskova-Leningrad: Devlet Sosyo-Ekonomik yayınevi (ss.147-171)
[7] Sarsembayev M.A. (s. 11)

Geçmişteki tüm toplumsal düzenlemeler, başarılar ve değerler, yalnızca toplumu Batı tarafından yaratılan moderniteye girmeye hazırlama açısından değerlendirmeye tabi tutuldu. Bu nedenle, herhangi bir düzeyde geçmişin kültürü, Batı tarafından zaten açılmış olan geleceğe taşınmaya uygunluğu açısından değerlendirildi. Her türlü yerel ve tarihsel özgünlük, en hızlı dönüşüme veya ortadan kaldırmaya tabi olarak, yalnızca başlangıç aşamasının özellikleri olarak algılandı.

Avrupa merkezciliğin eleştirisi Fransız antropolog, etnolog ve kültür bilimci Claude Levi-Strauss tarafından yapılmaktadır. Yalnızca tek bir "doğru" medeniyetin var olduğu fikri reddedilmektedir: *"... Bir medeniyetin diğerinin yaşam tarzını nasıl kullanabileceğini hayal etmek, kendisi olmayı nasıl reddetmesi dışında zor. Aslında, böyle bir yeniden düzenleme girişimleri yalnızca iki sonuca yol açabilir: ya düzensizlik ve bir sistemin çökmesi - ya da orijinal bir sentez, ancak bu, diğer ikisine indirgenemeyen üçüncü bir sistemin ortaya çıkmasına yol açar."* [8]

Levi-Strauss, yalnızca Avrupa'nın dünya medeniyetine katkıda bulunduğu görüşünü çürütmektedir: *"Batı'nın tüm bilimsel ve endüstriyel devrimi, insanlığın yaşadığı hayatın yarısı kadar bir döneme denk gelmektedir. Bu devrimin bu yaşamı tamamen tersine çevirmeyi amaçladığını tartışmadan önce bu hatırlanmalıdır."* Ve sonra, belirli bir medeniyetin kültürel katkısının değerlendirildiği kriteri sorgulamaktadır: *"İki ya da üç yüzyıl önce, Batı medeniyeti kendisini insana her zamankinden daha güçlü mekanik aletler sağlamaya adadı. Bunu bir kriter olarak alırsak, insan toplumunun gelişmişlik düzeyinin göstergesi kişi başına enerji maliyeti olacaktır. Batı medeniyeti Amerikan enkarnasyonunda önde olacak ... Aşırı coğrafi koşulların üstesinden gelme yeteneğini ölçüt olarak alırsanız, şüphesiz bu durumda Eskimolar ve Bedeviler üstünlük elde edecekler. Diğer uygarlıklardan daha iyi olan Hindistan, felsefi ve dini bir sistem geliştirmeyi başardı. Ve Çin, demografik stresin psikolojik sonuçlarını telafi edebilecek bir yaşam tarzı geliştirdi. Zaten üç yüzyıl önce İslam, Batı'nın yakın zamana kadar bulamadığı, unsurları sadece Marksist düşüncenin bazı yönlerinde ve modern etnolojide ortaya çıkan teknik, ekonomik, sosyal ve manevi tüm insan yaşam biçimleri için bir dayanışma teorisi formüle etti. Makinelerin efendisi Batı, insan vücudu olan bu yüksek makinenin kullanımı ve olasılıkları hakkında çok temel bilgileri keşfeder. Aksine, hem bu alanda hem de maddi ve ahlaki ilişkilerin ilgili alanında, Doğu ve Uzak Doğu, Batı'yı birkaç bin yıl geride bıraktı".*[9]

Kıpçak Hanlığı. Kazak devletinin oluşumu konusunda tarih kronolojik sırayla XI-XII. yüzyılda gelişmektedir. Bunlar, Kıpçak Hanlığı'nın Kazakistan topraklarında faaliyet gösterdiği ve daha önce belirtildiği gibi Kazak halkının etnogenezine katkıda bulunduğu

[8] Levi Strauss C. (1958) *Structural Anthropology,* (çev.V.V. İvanov, N.A.Butinov), Moskova: Doğu edebiyatı ana yayınevi, Leningrad: ″Nauka″ yayınevinin ilk matbaası, s. 321
[9] ibid

yüzyıllardır. Moğol devleti gelenekleri, Kazak Hanlığı'nın ortaya çıkışında ve gelişmesinde bileşenlerden biri olduğu için, genel hatlarıyla Moğol devletinin özü ele alınmalıdır.

Altın Orda. Moğol İmparatorluğu, XIII.yüzyılda Cengiz Han'ın (çeşitli kaynaklarda "Geçmiş Binyılın Adamı", "Evrenin Sarsıcısı", "Dünya Fatihi" olarak da anılır) ve haleflerinin fetihleri sonucu ortaya çıkan bir devlettir. Fetihler, kuzeyden güneye Novgorod'dan Güneydoğu Asya'ya, batıdan doğuya Tuna'dan Japonya Denizi'ne, toplam yaklaşık 24 milyon kilometre karelik alanla dünya tarihinin en büyük bölgesini içeriyordu.

XIII. yüzyılın ikinci yarısı, bu imparatorluğun parçalanmasını uluslara dönüştürdü ("ulus", esas olarak "halk, devlet" kavramlarını ifade etmeye hizmet eden, karmaşık anlamlara sahip bir Moğol ve Türk sosyal terimidir). Bu ulusların başında Chingizidlar - yani Cengiz Han'ın torunları vardı. Büyük Moğolistan'ın büyük parçaları şunlardı: Yuan İmparatorluğu, Ulug Ulus Juchi (Altın Orda), Hulaguid devleti ve Chagatai ulus.

İlk merkezi devlet şeklindeki Uluğ Ulus devleti Kazak tarihinde özel bir yer tutmuştur. Doğu kaynaklarında bu eyalete Ak Orda deniyordu. Rus kroniklerinde buna Altın Orda adını verdiler. Uluğ Ulus, Moğol İmparatorluğu'nun bir parçası olmasına rağmen, Batu Han (1242-1256) bağımsız bir hükümdar olarak hareket etti. Kıpçakların "Sayın Han" ("bilge" anlamında) dedikleri Batu, göçebe geleneklerinden ve Yasa Cengiz Han'ın (1206'da kabul edilen Kanunlar) hükümlerinden hareketle devletin temellerini oluşturdu.[10] Bu devlet, Altın Orda'nın parçası olan Kazakistan topraklarına kadar uzandı. Berke Han (1257-1266) yönetimi altında Altın Orda, Moğol İmparatorluğu'ndan ayrıldı. Devlet dini olarak İslam'ı ilan etti. Kazakların Müslüman dinine bağlılığının kökenleri burada yatmaktadır. Özbek Han (1312-1342) ve oğlu Zhanibek (1342-1357) döneminde, Jochidlerin Altın Ordası zirveye ulaştı. Han Özbek, sürekli olarak İslam'ı bir devlet dini olarak tanıttı. Altın Orda'nın doğu kesiminde yaşayan Hanlar, Cengiz Han'ın kıdemli soyundan geliyordu. Sürüde torunu Batu Khan'a öncelik vermesini emretti. Kurultayda, Batu Han için altın eşikli bir yurt yapılmasını emretti. O zamandan beri malları "Altın Orda" adını aldı. Kazakistan toprakları daha sonra Altın Orda'nın bir parçasıydı. Moğolların üstünlüğü iki kültür arasındaki mücadele sürecini durduramadı: otokton, Kıpçak (Kazak) kültürü ve yeni gelen Moğol kültürü. Yavaş yavaş, Kıpçak (Kazak) dili, gelenekleri Moğol gelenek ve göreneklerine üstün geldi ve Moğol soylularının kendisi ve çevresi Türk ortamına asimile oldu. Dahası, Altın Orda devleti, Büyük Türk Kağanlığı zamanlarına kadar uzanan Türk, Kıpçak (Kazak) devleti unsurlarının izlerini taşıyordu. VI. yüzyıldan itibaren Büyük Türk Kaganat zamanından bu yana, Altın Orda içinde koşullar yavaş yavaş olgunlaştı, bu da birbirine en yakın Türk boylarının dil, ruh, örf ve adetlerinde sağlamlaşmasına, ardından XIV-XV. yüzyıllarda Kazak ulusunun, Kazak halkının

[10] Tasmagambetov İ.N. (2005), *Rus Kaynaklarında Kazakistan Tarihi,* Cilt (1), Almaty: Dayk-Press

eklenmesine yol açtı. Altın Orda'nın birkaç eyalete dağılması, pratik olarak oluşturulmuş Kazak halkının kendilerini farklı devletlerin topraklarında bulmasına neden oldu.

Kazak Hanlıkları dönemi. Kazak halkının Abulhayır Hanlığı'na, Sibirya Hanlığı'na, Moğolistan'a, Nogay Orda'sına girmesi, bu devletler arasında Kazakların birbirine karıştığı devam eden savaşlar, Chingizidlerin iç çatışmaları, toplamda artan dış saldırganlık, etnik açıdan yakın grupları tek bir devlette birleştirme ihtiyacı fikrini doğurdu. Yukarıdaki koşullar, ilk Kazak devleti olan Kazak Hanlığı'nın kuruluş nedenleri oldu. Bu nedenle, etnopolitik ve sosyo-kültürel süreçler, 1465'te (bazı kaynaklarda 1467-1468'de) Kazak Hanlığı'nın ortaya çıkmasının sonucudur.[11]

Kazak Hanlığı'nın oluşumu, diğer Chingizidlerle iktidar için savaşan Zhanibek ve Kerey isimleriyle yakından bağlantılıdır. Kazak hanlığının oluşumunun ana aşamaları, Kerey ve Zhanibek'in bir kısım aşiretlerle birlikte göçebe Özbekler Abulhair'ın başından ayrılması, ardından Moğolistan'ın batı sınırlarına göç olmuştur. Burada önemli bir olay, Kerey ve Zhanibek taraftarlarına "Özbek-Kazaklar" isminin verilmesi ve ardından basitçe "Kazaklar", daha sonra bu Kazak Hanlığı'nın kurulmasına yol açtıı.

Shakarim Kudaiberdiuly, Zhanibek ve Kerey'in "Shezhire"-de (Kazak dilinden çevrilmiş "soyağacı" anlamına gelir) ayrılışını şöyle açıklamaktadır: *"Khan Abulkhair, Kazan ve Kırım hanlarından bağımsız olarak Jochi ulusunun doğu kesimini yönetiyordu. Sonra Kazakların hanı Az-Zhanibek'ti. Khan Abulkhair'e bağlıydı. Gerçek adı Abu Sagid'dir. Tokai-Timur'un torunlarından. Ama khan kanı. 1455 yılında Han Az-Zhanibek, kardeşi Shahgerey ile birlikte Khan Abulkhair tarafından rahatsız edildi, Chagatai klanından Esen-Buga'nın oğlu Han Tuğluk'a gitti ve Chu Nehri üzerinde durdu. Kazaklar bu suçun nedenini şöyle anlatıyorlar:… Argynlar'ın uzak atası, meşhur Dirhoca, Abulkhair'in en sevdiği hakimdi. İnsanlar adalet için ona Akzhol-biy adını verdiler. Abulhair'in bir diğer gözdesi Kara-Kıpçak Koblandy-batyr'dı. Akbol-biy ve batyr Kobylandy birbirlerinden gizlice nefret ettiler ve bir zamanlar bozkırda Akzhol-biy ile tanışan Koblandy onu öldürdü. Bunu öğrenen Az-Zhanibek, şehitlik Şeriat kanununa göre katile ihanet etme talebiyle Han Abulkhair'e döndü. Ancak sayısız Kıpçak klanının batyrına öfke ve şefaatten korkan han, Koblanda'yı idam etmeyi reddediyor ve Kıpçaklardan üç kişinin kunasına eşit bir kun (cinayet için fidye) almayı teklif ediyor. Ancak khan'ın kararına öfkelenen Az-Zhanibek, kavmiyle birlikte ondan uzaklaşır. O zamandan beri Kazaklar arasında bir söz kaldı: "Peki sen niye sen, canım, Koblandy Kara Kıpçak'la iletişime geçtin!"*.[12]

Sonra Shakarim, Kazaklar Az-Zhanibek'ten ayrılmadan önce, daha Kazaklar denilmeden önce halkın klan olduğunu sürdürdü: Argyn, Naiman, Kerey, Kanly, Kıpçak,

[11] Sarsembayev M.A., *Kazakhskoe Khanstvo kak suverennoe gosudarstvo srednevekovoi epohi*
[12] Shakarim Kudaiberdiuly (1990), *Türkler, Kazaklar, Kırgızlar ve Han hanedanlarının soyağacı,*(çev.B.Kayırbekov), Alma-Ata: SP Dastan, ss. 44-47

Uisyn, Dulat. Hepsi artık Kazak ve diğer Türk halklarının bir parçası. Kazaklar kendilerini diğerlerinden ayırdıklarında, aynı klanlar bugün Nogaylar, Başkurtlar ve Özbekler olarak bilinen yeni etnik gruplar oluşturdular.

Kazakistan tarihinin incelenmesi kronolojik sıraya göre yapılır. Durumu bir bütün olarak anlamak için, içerik-tarihsel yaklaşıma dayalı bir dönemlendirme önerilmektedir:

Tarih öncesi dönem (bazı kaynaklarda "ilkel sistem", "komünal sistem")	Bu, insanın hayvan ortamından izole edilmesinden Kazakistan hakkında ilk yazılı kaynakların ortaya çıkmasına kadar geçen zamandır, yani, MÖ VIII.yüzyıldan 2 milyon yıldan fazla bir süre önce.
Antik veya protohistorik dönem	Bu dönem, Kazakistan'ın güvenilir bir şekilde bilinen göçebe kabileleri ve ilk devlet oluşumlarının ortaya çıkmasıyla başlar. * Dünya pratiğinde "Protohistorya" genellikle yazılı kanıtların olduğu dönem olarak adlandırılır, ancak kaynakların çoğu arkeolojiktir. Bu döneme, özellikle kronolojik olarak Avrupa'nın antik dönemiyle çakışması ve MÖ 8. yüzyıldan MS 5. yüzyıla kadar sürmesi nedeniyle dünya tarihine daha fazla bağlılık nedeniyle "antik" denir. Bu, İskit-Sibirya dünyasının göçebe kabilelerinin, Usunların, Kangarların, Xiongnu ve Hunların eski devletlerinin tarihini içerir. Kazakistan tarihinin antik dönemi bu devletlerin yıkılmasıyla sona erer.
Ortaçağ dönemi	Bu dönem, Cumhuriyetimizin tüm topraklarını kapsayan ilk devlet oluşumu olarak Türk Kağanlığı'nın oluşumu ile başlar, Uluğ Ulus'un yıkılması ve üç Kazak devletinin kurulması ile sona erer. Bu dönem birkaç aşamaya ayrılmıştır: • V. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar olan ilk aşama, iki siyasi merkezin - Zhetysu ve Sary-Arka - gelişimiyle karakterize edilir. İlkinde Batı Türk,

	Karlık, Karahanlı devletleri gibi devletler, ikinci siyasi merkezde ise Kimek ve Kıpçak devletleri oluşturuldu. Kültürün oluşumu iki yönde ilerledi: XIII.Yüzyılda Zhetysu'da Türk-Müslüman kültürü ve Oğuz-Karlyk dilleri oluştu, göçebe kültürü ve Kıpçak dili Sary-Ark'da gelişmeye devam etti. Bu aşamaya tarihçiler tarafından Türk-Kıpçak aşaması denir. • XIII'den XV yüzyıllara kadarki dönem - literatürde Altın Orda olarak bilinen Uluğ Ulus'un oluşum, refah ve dağılma zamanıdır. Kıpçak kabilelerini birleştiren Cengiz Han ve Batu'nun gezilerinden doğan bu devlet onlara yeni bir ideoloji – Cengizizm (Cengizlik) verdi. Devlet, dünya tarihinin önde gelenlerinden biri haline geldi. Uluğ Ulus, Bulgar, Kırım, Rus, Khorezm gibi ulusal varoşların zulmüne dayanan bir imparatorluktu. Dolayısıyla XV. yüzyılda dağılması doğaldı. Harabeleri üzerinde etnik çekirdeği Kazaklar olan üç devlet kuruldu. Bunlar Nogay, Sibirya ve Kazak devletlerdi.
Kazak hanlıkları dönemi	Kazak hanlıkları dönemi iki aşamaya ayrılmıştır: • Birincisi, Kazak topraklarının birleşmesi için verilen mücadele aşamasıdır. XVI. yüzyılın sonuna kadar devam etti. Bozkırda siyasi hegemonya için devletler arasında bir mücadele dönemiydi. Yavaş yavaş Kazak Hanlığı Kazak kabilelerini birleştirir ve Nogay ve Sibirya devletlerinin gerilemesi ile bu aşama sona erer. • Sonraki aşama, birleşik bir Kazak devletinin aşamasıdır. Bu aşama, dış politika ve iç nedenlerin etkisiyle Kazak jüzleri temelinde üç bağımsız hanlık ortaya çıktığı XVII. yüzyılın başından XIX. yüzyılın başlarına kadar olan

	dönemi kapsar. *Kazakların aşiret yapısı üç «jüz»-den oluşur: Kıdemli Jüz (kaz. Uly Zhuz), Orta Jüz (kaz. Orta Zhuz) ve Küçük Jüz (kaz. Kishi Zhuz).
Ulusal bağımsızlık mücadelesi dönemi	Ulusal bağımsızlık mücadelesi dönemi de iki aşamaya ayrılmıştır: • İlk aşama, Kazak hanlıkları üzerindeki Rus koruyucusudur. Kazak-Dzungar çatışmalarının şiddetlenmesi ve Rusya ile Çin'in sömürgeci yayılmasıyla başlar. Daha sonra bu aşama, XVIII. yüzyılın sonlarında Ablaikhan devletinin ölümünden sonra gerilemesi ile sona erer. • İkinci aşama (1822-1868) "Kazakistan'ın Rusya tarafından sömürge fethi aşaması" olarak adlandırılır. Bu süre zarfında Kazakistan, bir dizi fetih gezileri ve seferi sonucunda zaten bir Rusya kolonisine dönüşüyor. Burada özel bir yer, 1837-1847'de Kenesary Kasymuly önderliğindeki ulusal kurtuluş savaşı tarafından işgal edildi.
Sömürge dönemi	Kazakistan tarihindeki sömürge dönemi iki aşamadan oluşmaktadır: • Rus çarlık sömürgeciliğinin 1917 Şubat Devrimi ile biten aşaması, sömürge politikasının şeklini değiştiren ancak içeriğini değiştirmeyen aşama. • Kazakistan'ın egemenliğinin anayasal olarak sağlamlaştırılmasıyla karakterize edilen Sovyet aşaması. Dahası, yasal olarak bu egemenlik sürekli genişliyordu, ancak aslında cumhuriyet bir koloni olarak kalmaya devam etti. Bu aşama, zaman açısından oldukça kısadır (1917 - 1991), ancak çok olaylıdır, bu nedenle, çerçevesi içinde

	bir dizi alt aşama ayırt edilebilir: - İç çatışma yıllarında Kazakistan (1917-1921) - Totaliter sistemin güçlendirilmesi sırasında Kazakistan (1921 - 1939) - İkinci Dünya Savaşı sırasında ve savaş sonrası dönemde Kazakistan (1939 - 50'lerin başı) - 50'li yıllarda Kazakistan - 80'lerin ilk yarısı. - SSCB'nin kriz ve çöküş yıllarında Kazakistan (1985 - 1991)
Bağımsız Kazakistan dönemi.	Bu dönem, tüm doğal avantajları ve dezavantajları ile bir geçiş dönemi olarak nitelendirilir. Sosyo-ekonomik ve politik sistemlerde dinamik bir değişim var. Kazakistan, dinamik kalkınma için muazzam potansiyele sahip, liberal bir ekonomiye sahip, siyasi olarak bağımsız, laik, demokratik, üniter bir devlettir.

1465'i Kazak Hanlığı'nın kuruluş yılı olarak kabul edersek ve 1848'de Kenesarı Han'ın ölümüne kadar var olmuşsa bu süre yaklaşık 400 yıldır. XVII. yüzyılda Kazakların iç siyasi hayatının istikrarlı olmadığını tablodan biliyoruz. Kazak Hanlığı giderek dağıldı, feodal çekişme yoğunlaştı. Çeşitli göçebe soylu grupları birbirleriyle yarıştı.

Ulusal bağımsızlık mücadelesi dönemi. 1635 yılında Dzungar Hanlığı'nın kurulmasıyla Kazak topraklarının Oiratlar tarafından ele geçirilmesi tehlikesi artmıştır. Qing İmparatorluğu tarafından sıkılan, otlak arayışı ve Kazakistan'ın güneyindeki ve Orta Asya'daki ticaret ve zanaat merkezlerine erişim arayışı, Kazak toprakları üzerindeki baskıyı zayıflattı.

Kazak Hanlığının güçlendirilmesi Tauke Han (1680-1718) döneminde gerçekleşti. O dönemde Kazakların Kırgız ve Karakalpaklar ile ittifakı Dzungarların Kazak topraklarındaki saldırısı ile bir süre zayıfladı.

Bununla birlikte, derin bir iç siyasi kriz aşaması hala devam etti. 1718'de Han Tauke öldü ve ölümünden sonra devlet içindeki durum ağırlaştı: hanlık dağılmaya başladı ve üç

bölüme ayrıldı. Hanlığın her bir parçası "jüz" olarak adlandırılmaya başlandı: Küçük jüz, Orta jüz, Kıdemli jüz. Her jüzün başında, o sırada ölen Tauke Khan'ın oğulları vardı. Kazak bozkırları hakkında olgusal materyaller toplayan Rus diplomat A.I. Levshin, Kazak Hanlığı'nın bölünmesi hakkında şöyle yazdı: *"..Efsaneler de aynı şeyi söylüyor ve tek hanlarından birinin ölümünden sonra, bu halkın oğulları tarafından üç kısma ayrıldığını ve yeni hükümdarların kıdemlerine göre Büyük, Orta, Küçük isimlerini aldığını ekliyor..... Kısa süre sonra internecine çatışması başladı ve komşu halklar onlardan yararlanmaktan çekinmedi, Volga Kalmykları batıdan saldırmaya başladı, fakat Zyungarlar doğudan daha korkunçtu".*[13] Merkezi hükümetin olmaması ve sonuç olarak, birleşik bir ordunun olmaması ve üç jüzün hepsinde merkezi bir gücün olmaması, Kazak devletinde ciddi bir felakete yol açtı.

1723'e gelindiğinde durum, aniden daha da vahim hale geldi. Dzungarların baskısı altındaki birçok Kazak aşireti, yüzyıllarca evlerini terk etmek zorunda kaldılar, bu da "kaçınılmaz yıkıma ve ölüme yol açtı ... Yoksulluk ve acı evrensel hale geldi, diğerleri açlıktan ölüyordu ..." "Büyük felaket yılları" başladı - "Aktaban shubyryndy, Alkakol Sulama", "tabanlar beyazlaşana, bitkin düşene ve gölün etrafında yatana kadar dolaştı" anlamına geliyor. İşte o zaman, halkın bu trajediye duyduğu acının sembolü olarak eski Kazak şarkı çığlığı "Yelim-ay" (kaz. "halkım") doğdu.[14]

Ch.Valikhanov şunları yazmaktadır: *"XVIII. yüzyılın ilk on yılları, Kazak halkının yaşamında kayıp bir zamandı. Dzungarlar, Volga Kalmykları, Yaik Kazakları ve Başkurtlar farklı yönlerden uluslarını parçaladılar, sığırları sürdüler ve bütün aileleri esaret altına aldılar".*[15]

Kazak halkının tarihine "Büyük Afet Yılları" (1723-1727) olarak geçen, ıstırap, jüt (kıtlık), maddi değerlerin yıkımı, üretici güçlerin gelişmesine onarılamaz zararlar verdi. Binlerce erkek, kadın ve çocuk esir alındı. Dış politika durumu sadece Dzungarların en güçlü saldırısı ile karmaşık değildi: Volga Kalmykları (torgouyts) Kazakları batıdan, Sibirya Kazakları kuzeyden, Başkırlar aralarında hareket etti, güneyden Orta Asya devletlerinden sürekli bir tehdit vardı.

Dzungarların üstün ve organize kuvvetlerinin baskısı altında Kazaklar batıya ve güneye gitti. Daha önce sözü edilen Levşin'in ifadesine göre, toplamda Dzungarlar, 1723'te hanlarının başkenti olan Türkistan, Taşkent ve Sairam şehirleri Kazaklardan ayrıldılar. Ve sonra güneydeki tüm şehirler kayboldu. Toplamda 32 şehir vardı.[16]

---

[13] A.I.Levshin (2004), *Kırgız-Kaysak Ordularının ve bozkırlarının tanımı,* Pavlodar: EKO
[14] ibid
[15] Ch.Valikhanov (1961), Toplu Eserler, Cilt (1), Alma-Ata: KAZ SSR Bilimler Akademisi Yayınevi, (s.111)
[16] A.I.Levshin, *Kırgız-Kaysak Ordularının ve bozkırlarının tanımı,*

Ulusal bağımsızlık tehdidi onları birleşmeye zorladı. Zaten 1726'da, Kara-Siyr bölgesinin komutasındaki Bulantı Nehri kıyısındaki Kıdemli ve Küçük jüzlerin birleşik ordusu Dzungarları ağır bir yenilgiye uğrattı. Bu, Kazak halkının Dzungar Hanlığı ile uzun ve yorucu bir çatışmada elde ettiği ilk büyük zaferdi. Savaşın yeri halkın hafızasında uzun süre korunmuş ve Dzungar güçlerinin yenilgisinin önemini yansıtan "Kalmıkların ölüm yeri" (kaz. "Kalmak kyrylgan") olarak adlandırılmıştır.

Dzungarlarla en kanlı savaş 1730 baharında, Kazak milislerinin Dzungar ordusunu yendiği Balkaş Gölü'nün güney ucundaki Anrakai bölgesinde gerçekleşti. Halk efsanelerinde bu yere "düşmanın iniltilerinin ve hıçkırıklarının yeri" denir. Kazakistan'ın devlet yabancı yayın yapan uydu TV kanalı "Caspionet", "Anırakay: düşmanın iniltilerinin ve hıçkırıklarının yeri" başlığı altında, Kazak aşiret milislerinden Dzungar birliklerinin 1729'da Anrakay savaşında yenilgisini anlatan küçük bir tarihi makale yayınlamaktadır.

Kazaklar ve Dzungarların o dönemde uzlaşmaz düşmanlar olduğu ve Anırakay savaşındaki Kazak kabilelerinin savaşı kazanarak kendilerini bir etno olarak kurtardıkları belirtilmelidir. Ve bu, Dzungaria'nın son savaşlarından biriydi, kısa süre sonra Dzungarlar Qing Mançu Çin'i tarafından fethedildi.

Kanal aşağıdakileri yayınlar:

> *«Taşın üzerindeki yazı Horoz yılı olan 1729'dur. Almatı'dan yaklaşık 20 kilometre. Bu, Kazakistan tarihinin en gizemli savaşlarından biridir. Borodino Savaşı ve Kulikovo Sich ile karşılaştırılır. Bu savaşta kazanılan zafer, Kazak halkının millet olarak hayatta kalmasına yardımcı oldu. Ama nerede, tam olarak ve hatta hangi yılda gerçekleştiği - bu sorulara kesin bir cevap yok. ... düşmanın inlediği ve hıçkırdığı yer ...»* [17]

İlk defa, üç jüzün hükümdarları, nesiller arası farklılıkları bir kenara bırakarak, birleşik bir ezici cephe olarak hareket ettiler. Tamamen mağlup olan fatihlerin ordusu geri çekilmeye başladı. 1731'de Kazak Hanlığı'nın Dzungar'larla yorucu savaş sırasında zayıflaması nedeniyle Abulhayir Han ve Küçük Zhuz'un büyüklerinin çoğu Rus İmparatorluğuna bağlılık yemini ederek Kazakistan'ın Rusya'ya ilhakını başlattı.

Kazak devletinin yeni canlanması, Khan Abylai adıyla ilişkilendirildi. XVIII. yüzyılın 70'li yıllarının başlarında, Kazakistan'da yeni bir Kazak hanının seçilmesi için tüm koşullar oluşturuldu. Tek uygun aday, etkili Sultan Abylai (1711-1781) idi. Ch.Valikhanov'a göre, tüm baskınlara katılan Abylai, önce sıradan bir savaşçı olarak, olağanüstü cesaret ve kurnazlık performansları sergiliyor. Yararlı tavsiyeleri ve stratejik düşünceleri, arkasındaki bilgenin adını güçlendirir. Abylai, Kazakların onu bedenlenmiş bir ruh olarak gördüğü

[17] https://www.youtube.com/watch?v=QW7obpdGooE

noktaya kadar önemi artıncaya kadar birçok deneme ve mücadeleye katlandı.[18] Abylai Han, Kazak Hanlığı'nda kendi politikasını başarıyla sürdürmek için Rus ve Qing imparatorlukları gibi güçlü devletlerle incelikli ve başarılı bir şekilde diplomatik bağlar kurdu. Abylai Han, saltanatının 36 yılı boyunca Kazak Hanlığı'nın toprak bütünlüğünü yeniden sağladı, onu güçlü, müreffeh bir devlete dönüştürdü ve ekonomiyi güçlendirdi. Onun sayesinde Kazak halkı, nihayetinde bağımsız Kazakistan'ın kurulmasına yol açan ulusal kimliklerini, geleneklerini, zihniyetlerini, milli ruhlarını, tarihlerini, kültürlerini korumayı başardılar.

Sömürge dönemi. Kazakistan'ın Rus İmparatorluğu tarafından sömürgeleştirilmesi XVIII. yüzyılın sonlarında başladı. Abylai ve haleflerinin izlediği Rusya ile Çin arasında manevra politikası, Rus yönetimini Kazakistan'daki khan'ın gücünü ortadan kaldırmanın nihai yolunu kabul etmeye ikna etti. Kazak toplumunu devlet inşası sürecine ve bölgesel ve idari yönetim sisteminin geliştirilmesine dahil ettiler. Bunun için bozkırda bir dizi etkinlik düzenlendi.

Örneğin, 1824'te khan'ın gücünün kaldırılmasıyla Kazak bozkırlarında yerli halkı sömürge yönetim sistemine tabi kılmak, Kazak topraklarını Rus yönetimine tabi kılmak için büyük ölçekli önlemler uygulanmaya başlandı. Han'ın iktidarı kurumunun kaldırılması, aynı zamanda, düzenli arazi kirası ve diğer görevleri toplama hakkına, Kazakistan topraklarına yüksek arazi mülkiyeti hakkının otokrasi tarafından merkezi olarak el konulması anlamına geliyordu.

XIX. ve XX. yüzyılların başında, Slav etnik göçmen grupları, büyük bir Slav bölgesi oluşturan Kazakistan topraklarına yerleşti. Bu nedenle, Kazakistan'da çarlığın yeniden yerleşim politikası, köylü ortamından gelen "güçlü bir unsur" ile kenar mahalleleri doldurmayı amaçlıyordu. 90'lı yılların ortalarında Kazak bozkırlarında ciddi bir toplu kolonizasyon yaşandı.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında Kazakların muazzam topraksızlıkları genel yoksulluğa yol açtı. Artık yoksullar için temel besin kaynağı fabrikalarda çalışmaktı. Kazakların ezici çoğunluğu ağır, düşük ücretli işlerde çalışıyordu, bazı işletmelerde toplam çalışan sayısının %60-70'ini oluşturuyorlardı. Kadınlar ve çocuklar için ucuz iş gücü yaygın olarak kullanıldı. Kazakistan sanayisindeki işçilerin ortalama ücretleri, Rusya'daki benzer işletmelerden iki ila üç kat daha düşüktü.[19]

Kazak Hanlığı'nın Rus İmparatorluğuna ilhak edilmesi süreci uzun, çelişkili, iniş çıkışlarla dolu ve toplamda yüz yıldan fazla sürdü. Kazakistan toprakları, Rus İmparatorluğunun bir parçası oldu. Sonuç olarak, Kazakistan'ın Rusya'ya ilhakı bir sömürge fetihiyle sona erdi.

[18] Ch.Valikhanov (1985), Toplanan eserler, Cilt (4), Alma-Ata, s. 112
[19] http://www.tarih-begalinka.kz/ru/history/modern/history/

Kazak halkının devlet gücüne karşı sivil itaatsizlik veya silahlı direniş gösterdiği sömürge Kazakistan tarihinde birçok olay, eylem, hareket ve ayaklanma yaşandı. XVIII. yüzyılın ortalarından 1916'ya kadar Kazakistan'da yaklaşık 300 ulusal kurtuluş savaşı ve ayaklanma gerçekleşti.

Çarlık Rusya'sının da katıldığı 1914'te başlayan Birinci Dünya Savaşı, halklarına en ağır acıyı getirdi: sosyal ve ulusal baskı yoğunlaştı, imparatorluğun dış mahallelerinde Çarlık görevlilerinin keyfiliği ve şiddeti ölçülemez derecede arttı.

Kazakistan'da, özellikle Syrdarya'nın kuzeydoğu bölgelerinde, Zhetisu'nun güneyinde ve diğer bazı bölgelerde Kazaklardan toplu toprak ele geçirilmesi devam etti. Sadece Zhetisu bölgesinde, savaşın ilk üç yılında en iyi otlak ve ekilebilir araziden 1.800 bin desiyatin ele geçirildi. Ve bu toprakların gerçek sahipleri - Kazaklar - zorla, tarıma tamamen uygun olmayan çöl ve yarı çöl alanlarına tahliye edildi. Kazaklardan alınan yerli topraklar, Çarlık subaylarına, memurlara, din adamlarına, Kazak birliklerine, Rusya ve Ukrayna'dan köylü yerleşimcilere dağıtıldı.

1916'nın ortalarında Kazak nüfusunun el koyduğu toplam arazi alanı 45 milyon desiyatin idi. Savaş büyük miktarda hammadde, gıda maddesi, çiftlik hayvanı ve diğer maddi değerleri tüketti. Bu bağlamda, Kazak nüfusunun omuzlarına yeni zorluklar düştü: zorunlu et arzı, büyükbaş hayvan talebi, yeni bir askeri vergi getirildi, arazi harçları ve volost yöneticilerinin bakımı için harçlar, yol ve diğer ücretler artırıldı. Savaşın başlangıcından bu yana, yerel nüfus üzerindeki vergiler 3-4 kat, bazı durumlarda - 15 kat arttı.[20]

1916'da sınıfsal ve ulusal baskının büyümesi, savaş nefreti yaygınlaştı. Savaş, ülkede ülke çapında bir krizin olgunlaşmasını hızlandırdı. Bunun en çarpıcı tezahürlerinden biri, Kazakistan ve Orta Asya'nın tüm bölgelerini saran 1916 ulusal kurtuluş ayaklanmasıydı.

Ayaklanmanın ana nedenleri sosyo-ekonomik ve politik nitelikteki faktörlerdi. Bu, sömürgeci baskının güçlendirilmesi, toprağa el konulması, vergi ve harçların artması, işçilerin sömürülmesi, Çarlığın Kazak ve bölgedeki diğer yerli halklarla ilgili izlediği Ruslaştırma politikası ve geniş kitlelerin savaşla bağlantılı durumlarında keskin bir bozulmadır.

Yavaş yavaş, kendiliğinden hareket, zaten organize olmuş bir karaktere bürünmeye başladı. Örneğin, bu ayaklanmanın büyük merkezleri tanınmış liderler A. Imanov, A. Dzhangildin, T. Bokin, B. Ashekeyev, U. Surykov, J. Mambetov ve diğerleri tarafından yönetilen Turgai ve Zhetisu'ya ortaya çıktı.

Ardından ayaklanma tüm Kazakistan'ı kapladı ve ulusal bir kurtuluş hareketine dönüştü. Çarlığın askeri sömürgeciliğine ve geniş ölçekli Ruslaştırma politikasına ve bir dereceye kadar aul'un feodal-bay elitine yönelikti. Aynı zamanda, ulusal ekonomide krize ve halkın aşırı derecede yoksullaşmasına neden olan emperyalist savaşa yönelik eylem

[20] Asfendiyarov S.D. (1936), Kazakistan'da 1916 ulusal kurtuluş ayaklanması, Alma-Ata: Kazakistan bölgesel yayınevi, (ss. 75-76)

gerçekleştirildi. Bunda, işçi sınıfı ve Rusya köylülüğünün devrimci mücadelesiyle birleşti. 1916 ayaklanmasının temel amacı, Kazak halkının önceki tüm özgürlük ve bağımsızlık mücadelesini özetleyen ulusal ve siyasi kurtuluştu. Genel olarak, Kazakistan'daki 1916 ulusal kurtuluş hareketi, ayaklanmaya Kazaklarla birlikte Uygurlar, Özbekler, Kırgızlar, Dunganlar ve diğer bazı halkların temsilcilerinin de katıldığı güney bölgeleri (Zhetisı ve Syrdarya bölgesi) dışında, tek ulusluydu.

1916 ayaklanması, Kazak halkının asırlardır süren ulusal kurtuluş hareketinin tarihinde özel bir yere sahiptir. Emperyalizm ve Birinci Dünya Savaşı koşullarında Amangeldy İmanov ve diğer ayaklanmanın liderleri, bir zamanlar Srym Datov, Isatay Taimanov, Makhambet Utemisov, Kenesary ve Nauryzbai Kasymovlar tarafından başlatılan bağımsızlık mücadelesine halkı yetiştirdi.

Kenesary Kasymov liderliğindeki ulusal kurtuluş (1837-1847) hareketinden sonra ilk kez, 1916 ayaklanması, geniş bölgenin tüm bölgelerini kapsayan "tamamı Kazak" karakterine sahipti. Ayaklanma sömürgecilik ve emperyalizm karşıtı bir yönelime sahipti. Aul'un feodal seçkinlerine karşı mücadele, halkın ulusal ve siyasi kurtuluşunun ayaklanması ana görevine kıyasla ikincildi.[21]

Kolektifleştirme. 1927-1928'de ülkede bir tahıl tedarik krizi patlak verdi. 1927'de 430 milyon pud satın alınmışsa, o zaman bir sonrakinde yılda sadece 300 milyon pud vardı. Ayrıca ekilen alanlarda yaygın bir düşüş başladı. Devletin alış fiyatları piyasa fiyatlarından üç kat daha düşük olduğu için köylüler bunu yapmaya zorlandı. Buna karşılık, yetkililer bir kolektifleştirme kampanyası başlattı. Kazakistan'da, temelde 1932'de tamamlanması gerekiyordu, ancak Goloschekin başkanlığındaki yerel yetkililer, Kazakların zorla yerleştirilmesi ve zengin köylülerin mülksüzleştirilmesinin eşlik ettiği bu süreci hızlandırdı. "Kazakistan Tarihi" konulu ders kitabına göre,[22] 1928'de tüm çiftliklerin %2'si, 1930 baharında - %50 ve 1931 sonbaharında – yaklaşık %65'i kollektifleştirildi. Aynı zamanda, yerleşimin bir parçası olarak, büyük bir bölgeden aulların sürüldüğü sığır yetiştirme kasabaları oluşturuldu. Bu, tek bir yerde toplanan sığırların yiyecek eksikliğinden ölmeye başlamasına neden oldu. Çoğu durumda, sosyalleşme yalnızca hayvancılık ve tarımsal aletleri değil, aynı zamanda kümes hayvanları ve hatta kişisel mülkleri de içeriyordu. Kollektifleştirme ile eş zamanlı olarak, bir tahıl tedarik kampanyası aktifti. Kolektif çiftlikler tohum fonu da dahil olmak üzere tüm tahıl rezervlerini ellerinden aldı, sığır yetiştirme alanları da tahıl bağışlamak zorunda kaldı ve Kazaklar bunları yerine getirmek için çiftlik hayvanlarını ekmekle takas etmek zorunda kaldı. Et ve yün tedariki için büyük çaplı bir kampanya yapıldı ve bu da büyükbaş hayvanların toplu olarak katledilmesine yol açtı. 1930

[21] https://e-history.kz/ru/history-of-kazakhstan/show/9215/ © e-history.kz
[22] B. Ayagan., M. Shaimerdenova (2013), *9. sınıf için Kazakistan tarihi (XX yüzyılın başı - günümüz),* Almaty: Atamura yayınevi, (ss.129-133)

kışında, çok sayıda koyunun soğuktan ölümüne yol açan ilave yün hazırlama emri alındı. Sonuç olarak, verilere göre, cumhuriyetteki canlı hayvan sayısı 20 milyon, yani yarı yarıya azaldı ve 1931'de 10 milyon canlı hayvan daha azaldı. Kazak yetkililer ve Goloshchekin'in kendisi durumun farkındaydı, ancak aynı politikayı izlemeye devam ettiler.[23]

1930-1931'de mülksüzleştirme çerçevesinde yaklaşık 6800 kişi cumhuriyetten sınır dışı edildi. Aynı zamanda, geçim kaynaklarından yoksun bırakılan 180 bin mülksüzleştirilmiş insan, SSCB'nin diğer bölgelerinden Kazakistan'a yerleştirildi. Kulakların kollektifleştirilmesi ve mülksüzleştirilmesi, acımasız baskıcı önlemlere eşlik etti. 1922-1933 döneminde, 33 binden fazla insan yetkililere direnmekten ve tedarikten tahıl ve et saklamaya çalışmaktan mahkum edildi. Tüm bu eylemlerin sonucu, istisnasız Kazakistan'ın tüm bölgelerini vuran eşi görülmemiş bir kıtlıktı. 1931 baharında, o zamanlar başkent olan Alma-Ata'da kıtlıkla ilgili bilgiler akmaya başladı, ancak yetkililer onları görmezden geldi ve yalnızca idari baskıyı artırdı. Sonuç olarak, 1931-1933 arasında, yaklaşık 2 milyon Kazak ve diğer milletlerden 200-250 bin Kazakistanlı öldü.[24] Yüzbinlerce Kazak Çin, Moğolistan, Irak ve Afganistan'a göç etti. Ethnos sayısı yarı yarıya azaldı. Hayvancılık büyük kayıplara uğradı. 1928'den 1932'ye kadar, sığır sayısı 6 milyon 509 binden 965 bin baş, koyun - 18 milyon 566 binden 1 milyon 386 bin baş, ata - 3 milyon 616 bine düştü. 416 baş, deve - 1 milyon 42 binden 63 bin kafaya düştü.[25] Elbette, Kazakistan halkı soykırıma direnmeye çalıştı, bu da bir dizi huzursuzluk ve silahlı ayaklanmalarla sonuçlandı.

Ancak 1929'dan 1931'e kadar tüm halk ayaklanmaları yenilgiye uğradı. Bunun temel nedeni, zayıf silahlar ve isyancıların yetersiz örgütlenmesiydi. 1930-1931'de baş gösteren kıtlık, isyanın azaltılmasında önemli bir rol oynadı. Yorgun, açlık çeken göçebeler artık çıkarlarını ellerinde silahla savunamıyorlardı ve 1931'den beri ana protesto biçimi Kazakistan dışına göç oldu. Toplamda, 1931-1932. 1 milyon 30 bin kişi göç etti, bu kıtlıktan kurtulan nüfusun yarısı. Bunlardan sadece 414 bin kişi geri döndü, 616 bini geri dönülmez şekilde göç etti ve yaklaşık 200 bini Çin, Moğolistan, Afganistan, İran ve Türkiye'ye gitti.[26]

Kazakistan tarihinin en karanlık ve en trajik sayfalarından biri siyasi baskıdır. Kamuoyunda, 1937 haklı olarak, 1917'de iktidarı ele geçirdikten sonra komünist rejim tarafından yaygın olarak kullanılan siyasi baskının zirvesi ile ilişkilendirilir. Bu, baskıcı politikanın en yüksek noktasıydı. Bununla birlikte, hem 1937'den önce hem de sonra, Kazakistan tarihinde siyasi baskıların çok büyük kayıplara ve küresel trajik sonuçlara yol açtığı dönemler yaşandı. Trajediler Ekim Devrimi ve İç Savaş, kulakların kolektifleştirilmesi

[23] ibid (ss.129-132)
[24] Kuzembayuly A., Abil E. (2006) *Kazakistan Tarihi. Yüksek öğretim kurumları için ders kitabı,*. 8. baskı. Kostanay: Kostanay Bölgesel Tarih Araştırmaları Enstitüsü, (ss.281-292)
[25] B. Ayagan., M. Shaimerdenova, (ss.122-124)
[26] Abdullayev N.A. (2016), *Kazakistanın modern tarihi (1900-2015),* Aktobe, (ss.45-56)

ve tasfiyesi, 1932-1933 kıtlığı, 1930'lar-1950'lerdeki halkların sürgünleri, savaş sonrası baskı eylemleri ve çok daha fazlası anlamına gelir.

1930'ların son üçte birinde meydana gelen olaylar yaygınlaştı. Stalin'in kişilik kültünün güçlendirilmesi ve her türlü muhalefete karşı mücadele, "halk düşmanlarının" faaliyetleri sonucunda ülkenin kalkınmasının tüm zorluklarını ilan etme girişimleri, iktidar rejimine muhalefet edebilecek neredeyse tüm etkili liderlerin fiziksel olarak ortadan kaldırılmasına yol açtı. Yani, tüm önde gelen parti ve Sovyet işçileri, iktidardaki rejime karşı herhangi bir muhalefet için fiziksel güçle ortadan kaldırıldı.

Kazak milli entelijansiyasına karşı cezai tedbirlerin başlaması için Stalin'in mektubu doğrudan alındı. *"Ben tamamen partisiz entelektüelleri Sovyet çalışmalarına çekmekten yanayım. - Stalin, 29 Mayıs 1925'te Almatı'ya gönderdiği bir mektupta yazdı ve Kazak aydınlarının kaderinde ölümcül bir rol oynadı. - Partili olmayanların da Kazak kültürünün yetiştirilmesine dahil olmalarından ve siyasi ve ideolojik cephede mücadeleye katılmalarına kararlılıkla karşı çıkıyorum. Kazak gençliğinin siyasi ve ideolojik eğitimi ile uğraşan partili olmayan entelektüellere karşıyım.."*.[27]

1937-1938'de şu kişiler "ulusal faşizm" ve casusluk ile suçlandı: T. Ryskulov, N. Nurmakov, S. Khodzhanov, U. Kulumbetov, O. Isaev, O. Zhandosov, A. Dosov, A. Asylbekov, Zh. Sadvakasov , S. Safarbekov, T. Zhurgenov. En önde gelen kültür ve bilim figürleri de bastırıldı - A.Bokeikhan, A. Baytursun, M. Dulatuly, A. Yermekov, H. Dosmukhameduly, M.Tynyshbayuly, M. Zhumabay, S. Seifullin, I. Zhansugurov, B. Mailin, S. .Asfendiyarov, J. Shanin, K. Kemengerov ve diğerleri. Onlara yöneltilen suçlamalar tamamen saçmaydı, özellikle de tarımdaki krizden, 20'li ve 30'lu yıllardaki ayaklanmalardan, Japon istihbaratıyla bağlarından, Kazakistan'dan ayrılma girişiminden vb. suçlu ilan edildi. Karaganda'da ve bazı bölgelerde, "düşmanlar" dedikleri adıyla açık duruşmalar yapıldı. Ancak çoğu yargı dışı makamlarca mahkum edildi. Kazakistan genelinde 1937'de tutuklananların sayısı 105 bine ulaştı, yaklaşık 25 bini vuruldu. Entelijansiyanın infazlarına en yüksek sosyal koruma önlemi deniyordu ve ülkeyi dolduran toplama kampları bir sosyal önleme yeriydi. [28]

Ancak, Kazakistan'daki siyasi baskı burada bitmedi ve 40'ların sonlarında ve 50'lerin başında devam etti. Bu sefer ideolojik cephede bir sarsıntıyla ilişkilendirildiler. Kazakistan'da siyasal baskılar bilim, edebiyat ve sanat alanını kapladı, "burjuva milliyetçiliği" tezi, milli aydınlar arasında yeniden canlandırıldı.

Şiddetli eleştirinin hedefi, 1943'te yayınlanan "Kazakistan Tarihi" idi. Kazakistan'daki sömürge karşıtı ayaklanmaların bu toplu çalışmada verilen değerlendirmesi, bilim camiasında

[27] https://yznaika.com/notes/28-sakenovedenie/402-repressii-1937-1938

[28] ibid

hararetli tartışmalara neden oldu. Aynı zamanda E. Bekmakhanov'un monografisi "20-40'larda Kazakistan. XIX yüzyıl", 1837-1847'de Kenesary Kasymov'un ayaklanmasına adanmıştır. Yazarın bu eserde verdiği görüşlerin burjuva milliyetçileri kavramının gelişimi olduğu ilan edildi ve E. Bekmakhanov'un monografisi siyasi olarak zararlı olarak kabul edildi. Kısa süre sonra sözde "Bekmakhanov davası" uyduruldu. Bilim adamına karşı misilleme hemen takip etti. Üniversiteden ihraç, parti saflarından ihraç, bilimsel derecelerden ve unvanlardan yoksun bırakma idi. "Bekmakhanov davası" mahkemeye sevk edildi. RSFSC (Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti) Ceza Kanununun 58. maddesinin 10. fıkrasına göre 2 Aralık 1952, Kazakistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi, Bekmakhanov'u 25 yıl özgürlükten mahrum bırakma cezasına çarptırdı.

40'lı yılların sonlarında - 50'lerin başında, cumhuriyetin önde gelen sosyal bilimcileri bu tür adaletsiz siyasi suçlamaların kurbanı oldu: A. Zhubanov, Kh. Zhumaliev, B. Suleimenra, Ye Ismailov, L. Dombrovsky. Kazak SSR Bilimler Akademisi Başkanı K. Satpayev ve seçkin bir yazar ve bilim adamı M. Auezov ile zulüm gören Kazak Devlet Üniversitesi rektörü T. Tazhibaev, Kazakistan'ı terk etmek zorunda kaldı. Kozmopolitlikle suçlanan bazı biyologlar, doktorlar ve jeologlar da cumhuriyetteki üniversitelerin bilimsel kurumlarından ve bölümlerinden atıldı.

Bunlar, Kazakistan'da 40'ların sonlarında - 50'lerin başlarında yaşanan siyasi baskının gerçeklerinden bazıları. O yılların totaliter rejiminin koşulları altında, bu da Kazakistan'daki baskının ölçeğinin çok büyük olduğu sonucunu doğrulamaktadır. Kendi formları ve yöntemleri vardı. Ve o yıllarda yürürlükte olan rejimi örgütlemenin ve güçlendirmenin en önemli yolu, cumhuriyet topraklarında var olan GÜLAG'ın şubeleriydi. (GULAG - Sovyet Rusya'daki toplama ve çalışma kampları sistemi 1919'da yeniden şekillenmeye başladı (yani, SSCB'nin fiilen ortaya çıkmasından önce bile) ve I.Stalin yönetimindeki zirvesine ulaştı. GULAG, 1930'dan beri kullanılan bir kısaltmadır. OGPU ve NKVD'nin kampları ve hapishane işçiliğinin kullanımını kontrol eden özel bir bölümü olan Zorunlu Çalışma Kampları Genel Müdürlüğü'nün kısaltmasıdır. Suçlular ve tekrar eden suçlular dışında GULAG tutuklularının önemli bir kısmı, etnik gerekçelerle ya da hiçbir sebep olmaksızın "iftira" nedeniyle kamplara girebilecek masum insanlardı. Sadece gardiyanların aşırı çalışma koşullarına ve keyfiliğine değil, aynı zamanda ceza mahkumlarının saldırılarına da katlanmak zorunda oldukları için (suçluların aksine) en ağır yükü "siyasi" tutuklular taşıdı. Tarihçilere göre GULAG'ın potasından sadece 15 ila 18 milyon kişi geçti, bunlardan 1,5 milyonu kamplarda öldü. GULAG kurbanları hem SSCB halkları hem de diğer ülkelerin vatandaşlarıydı: Çekoslovakyalılar, Polonyalılar, Macarlar, Fransızlar, Amerikalılar vb.) [29]

[29] http://www.gulag.online/articles/historie-gulagu?locale=ru

Kazak entelijansiyası ve Kazak halkının trajedisi, 20-30'lar ve 40-50'lerin baskılarıyla bitmiyor. Aralık 1986 olayları hala öndeydi.[30]

Bağımsız Kazakistan dönemi. Zheltoksan (Zheltoқsan kөterilisi – Aralık ayaklanması) olarak da bilinen Alma-Ata'daki Aralık olayları - 17-18 Aralık 1986'da, o zamanlar Kazak SSR'nin başkenti olan Alma-Ata'da gerçekleşen Kazak gençlerinin gösterileri. Bunlar, o zamanki komünist hükümetin kararlarına karşı halk ayaklanması şeklini alan protestolardı. Resmi versiyona göre, huzursuzluk, CPSU (Sovyetler Birliği Komünist Partisi) Merkez Komitesi Genel Sekreteri M. S. Gorbaçev'in Kazakistan Komünist Partisi Dinmukhamed Kunayev'in ilk sekreteri görevinden çıkarılması ve yerine daha önce Kazakistan'da hiç çalışmamış olan Gennady Kolbin'i getirmesi kararı nedeniyle başladı (Ulyanovsk Bölgesel Parti Komitesi Birinci Sekreteri).

Kitlesel isyanlara ve katliama dönüşen mitinge katılanlar, cumhuriyet başkanlığına yerli halktan bir temsilci atamayı talep etti. Daha sonra Kazak gençlerinin huzursuzluğu Kazakistan'ın diğer şehir ve bölgelerinde yaşandı. Kazakistan'daki Aralık olayları, SSCB'de merkezin diktatörlüğüne karşı ilk kitlesel mitinglerden biri oldu; daha sonra benzer olaylar Sovyetler Birliği'nin diğer ulusal cumhuriyetlerinde gerçekleşti. Modern Kazakistan'da olaylar Kazak halkının bağımsızlık mücadelesinin bir eylemi olarak görülmektedir.

Aralık sonrası döneme, Kazakistan'da devletin totaliter ve baskıcı işlevlerinin güçlendirilmesi damgasını vurdu. G. Kolbin'in demagojik açıklamalarıyla eş zamanlı olarak, Aralık mitinglerini düzenlemekle suçlanan ulusal entelijansiyanın yeni bir dövüşü başladı. "Milliyetçi avı" yoğunlaştı.

Tüm süreçler, parti gücünün zayıflamasına ve nüfusun siyasi faaliyetinde bir artışa yol açtı. 1990 yazında ve sonbaharında Azat hareketi, Kazakistan'ın tam bağımsız devleti lehine büyük bir siyasi güç haline geldi. Aynı zamanda, radikal siyasi örgütler ortaya çıktı - Zheltoksan ve Alash Kazak dernekleri. Ulusal demokratik örgütlere karşı, Almatı'da Birlik hareketi yaratıldı. Toplumda artan gerilimden endişe duyan N. Nazarbayev, Eylül 1991'in sonunda en etkili parti ve hareketlerin temsilcileriyle bir toplantı yaptı ve başkentte kitlesel protestolar için bir yıllık moratoryum üzerinde bir anlaşmaya varıldı.

Kitlelerin siyasi faaliyetlerinin büyümesiyle eş zamanlı olarak, SSCB'nin çöküş süreci hız kazandı. Piyasa ekonomisine geçiş, siyasi sistemin ademi merkeziyetçiliğini gerektirdi, ancak Moskova yetkilileri buna karşı çıktı. Yeni bir sendika anlaşmasının çok sayıda projesi cumhuriyete uygun değildi. Merkezi yetkililerin fiili krizi, yerel liderlerin bağımsız adımlarına yol açtı. 24 Nisan 1990'da Kazakistan'da devlet başkanı makamının ortaya çıktığı

[30] Artykbaev Zh.O. (2006), *Kazakistan Tarihi*, Almaty: Kazak Üniversitesi, (s. 272)

ve bağımsız hükümet şubelerinin oluşmaya başladığı "Cumhurbaşkanlığı Köşkü Kurulması Hakkında Kanun" kabul edildi.[31]

En önemli normatif hukuki düzenleme 25 Ekim 1990'da kabul edilen "Devlet Egemenliği Bildirgesi" idi.[32] Kazakistan'ın kendi topraklarında Birliğin yüksek organlarının egemenlik haklarını ve Anayasayı ihlal eden eylemlerini ve diğer eylemlerini askıya alma hakkını ilan etti. Cumhuriyetin tüm doğal kaynaklara, ekonomik, bilimsel ve teknik potansiyele münhasır mülkiyeti beyanı, Kazakistan'ın bağımsız bir ekonomi politikası izlemesine izin verdi. Bildirge, devletin toplumsal temelini belirlemeye yönelik sınıf yaklaşımını ilk kez terk ediyor ve devletin ulusal karakterini ilan ediyor. Ayrıca belge, kuvvetler ayrılığı ilkesini ve Kazakistan'ın uluslararası tüzel kişiliğini uygulama ihtiyacını belirleyen hükümler içeriyordu.

Devlet reformu yolunda bir sonraki adım, 20 Kasım 1990 tarihli "Devlet İktidarı ve Yönetim Yapısının İyileştirilmesi Hakkında Kanun" idi.[33] Buna göre, Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu yerine yürütme ve idare yetkisinin başı ilan edildi, Başbakan başkanlığında Bakanlar Kurulu ortaya çıktı ve hükümetin oluşumu Cumhurbaşkanının imtiyazı haline geldi. Cumhuriyetin egemenliği ve sendika antlaşması birbiriyle çelişiyordu, bu nedenle Kazakistan liderliği yeni gerçekleri dikkate alarak yeni bir sendika antlaşması yapmak için aktif olarak müzakere ediyordu.

24 Temmuz 1991'de, dokuz cumhuriyetin liderleri, askeri ve ekonomik olmak üzere yalnızca iki alanda tek bir yönetimin korunmasını sağlayan "Egemen Devletler Birliği Antlaşması" nı imzaladılar.[34] Bu anlaşma aslında Birliği bir konfederasyona dönüştürdü. Ağustos - Eylül 1991'de, Sovyet Egemen Cumhuriyetler Birliği'nin oluşumuna ilişkin bir anlaşma imzalanması, nihayet birlik devletini yeniden düzenlemesi planlandı, ancak SSCB liderliğinin bir kısmı bunu bozmaya ve gücü zorla ele geçirmeye çalışarak Anayasaya aykırı Olağanüstü Hal Devlet Komitesi'ni (OHDK) oluşturdu. Ağustos 1991'deki başarısız darbe girişiminin ardından, tüm sendika yapıları dağılmaya ve ülke üzerindeki kontrolünü kaybetmeye başladı. Bu koşullar altında Kazakistan, devlet bağımsızlığını ilan etmeye hazırlanmaya başladı. Kazakistan'daki Ağustos darbesinden sonra Komünist Parti dağıldı ve cumhuriyet neredeyse bağımsız hale geldi. SSCB Başkanı M. Gorbachev merkezkaç eğilimlerini engelleyemedi ve gücü her geçen gün daha da zayıfladı. N. Nazarbayev, gücünü daha meşru kılmak için siyasi sistemin daha fazla demokratikleştirilmesini istedi ve ülke çapında cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılacağını duyurdu. 1 Aralık 1991'de Kazakistan'da ilk ülke çapında cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı ve 10 Aralık'ta Kazakistan sosyalist

[31] http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z900001000_
[32] http://adilet.zan.kz/rus/docs/B900001700_
[33] http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z900004000_
[34] https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36323609

olmaktan çıktı. Bu gün, yeni adı - Kazakistan Cumhuriyeti'ni onaylayan "Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Adının Değiştirilmesi Hakkında Kanun" kabul edildi. [35] 16 Aralık 1991'de, "Devlet Bağımsızlığı Hakkındaki Kanun" Kazakistan'ı bağımsız bir hükümet organları sistemine, bağımsız bir ekonomik sisteme, kendi silahlı kuvvetlerine ve tek bir vatandaşlığa sahip bağımsız bir devlet ilan etti.[36]

Bu andan itibaren, ülkemizde yaşayan halkların çıkarlarını ve özlemlerini tam olarak gerçekleştirmeye izin veren bağımsız kalkınma çağı olan Kazakistan'ın yaşamında yeni bir dönem başlıyor. 21 Aralık 1991'de Almatı'da, 11 eski SSCB cumhuriyetinin başkanlarının bir toplantısında, Bağımsız Devletler Topluluğu'nun (BDT) kurulmasına ilişkin bir protokol imzalandı. 3 Mart 1992'de Kazakistan Birleşmiş Milletler Örgütü'ne kabul edildi.

Bu yıl bağımsız Kazakistan 30. yılını kutlayacaktır. Tarihi standartlara göre bu kısa dönemde Kazakistan, 90'ların başındaki ekonomik ve politik yıkımdan dinamik olarak gelişen piyasa ekonomisi, demokratik yapısı, siyasi istikrarı ve etnik-itiraf anlaşmasına sahip modern bir sosyal devlete niteliksel bir sıçrama yaptı.

16 Aralık 1991'de kabul edilen Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Bağımsızlığına İlişkin Anayasa Yasası, yeni bir egemen devletin ortaya çıkmasını sağladı. Ülkemiz uluslararası tanınırlığa kavuşmadan önce zorlu bir yoldan geçmiştir. Bugün Kazakistan, uluslararası süreçlere derinlemesine entegre olmuştur, ana finansal ve ekonomik kurumlara girmiştir, bölgesel entegrasyonun tanınmış bir lokomotifi olup, milyarlarca dolarlık doğrudan yabancı yatırım akışını çekmiştir. Şu anda, devletimiz önde gelen uluslararası kuruluşların - BM, AGİT, İİT, SCO, BDT, EAEU, GB, EEA, CSTO, OECD ve diğer eyaletler arası derneklerin üyesidir.[37]

Bağımsızlık yıllarında Kazakistan, dünyanın 180 devletiyle diplomatik ilişkiler kurmuştur. Buna ek olarak, devlet düzenli olarak dünya ve geleneksel dinlerin liderleri kongresi yapma sürecini başlattı, DTÖ'ye girdi, çatışma durumlarının çözümünde etkin bir şekilde arabuluculuk yaptı,[38] BM Genel Kurulu tarafından Nükleer Silahlardan Arındırılmış Bir Dünya İnşa Etme Evrensel Beyannamesi'nin kabulünü başlattı, BM Güvenlik Konseyi'nde 2017 için kalıcı olmayan üyelik kazandı - 2018 yıl.[39]

Çin ile gelişmiş stratejik işbirliği güçlendiriliyor. Ülkeler ortaklaşa büyük ölçekli projeler uyguluyor, "Nurly Zhol" programı ve "Kuşak ve Yol Girişimi'nin" entegrasyonu yoluyla transit bağlantıların geliştirilmesini sağlıyor. SCO, CICA ve diğer bölgesel yapılar içinde aktif etkileşim kurulmuştur.

[35] http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z910003900_
[36] https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1000798
[37] https://strategy2050.kz/ru/news/52429/
[38] https://www.youtube.com/watch?v=d011sBD6NJg
[39] https://strategy2050.kz/ru/news/52429/

Kazakistan, ABD ile stratejik ortaklığını, öncelikle ticaret, yatırım, finans, güvenlik ve gelişmiş kamu yönetimi ve iş uygulamalarının başlatılması alanlarında daha da güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Aynı öncelikler, Kazakistan'ın en büyük ticaret, ekonomi ve yatırım ortağı olan Avrupa Birliği ve üye devletleriyle olan ilişkilerin gündemine de hakimdir.

Türkiye Cumhuriyeti, Kazakistan'ın egemenliğini ilk tanıyan ülke oldu ve bunu 16 Aralık 1991'de ilan ettiği gün yaptı. İki ülkenin Cumhurbaşkanlarının müteakip resmi ziyaretleri ve toplantıları ekonomik, siyasi ve etnokültürel ilişkilerin çerçevesini genişletti ve güçlendirdi. Ankara ve Astana (şimdiki Nur-Sultan) tarafından önemli bir devletler arası anlaşma ve antlaşma paketinin imzalanması, Türk dillerinde konuşan devletlerin zirveleri de dahil olmak üzere hem diplomatik temasların hem de ticari ve ekonomik ilişkilerin tutarlı bir şekilde gelişmesini mümkün kıldı.

Siyasi etkileşim, uluslararası kuruluşlar çerçevesinde aktif olarak gelişmektedir: Birleşmiş Milletler (BM), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO), İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Asya'da Etkileşim ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (CICA), Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi. Türk dünyasının bağrında bir dizi uluslararası kuruluş oluşturulmuştur - bunlar Türk Konseyi, TÜRKSOY, Türk Akademisi, Türk Kültür ve Miras Vakfı ve çok daha fazlasıdır.

Çeyrek asırdan fazla bir süredir, Kazakistan ve Türkiye, ikili ilişkileri stratejik ortaklık düzeyine getirerek yakın etkileşimi sürdürmektedir. Kısacası, iki ülke, ekonomiden siyasete kadar her alanda etkili bir işbirliği kurdu, uluslararası arenada birbirlerinin girişimlerini destekledi ve ortak Türk entegrasyonunu derinleştirmek için ortak çaba sarf etti.

Bugün Kazakistan'ın kendine has yüzü, kendine has özellikleri ve pozisyonu var ve bu, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in büyük erdemidir. 29 yıllık bağımsızlık boyunca, ülkede bir dizi ekonomik ve siyasi reform gerçekleştirildi ve önemli kurumsal değişiklikler meydana geldi. Aşamalı gelişiminin bir sonucu olarak, Kazakistan dünyada tanınır bir ülke haline geldi ve Elbasy ve şu anki Cumhurbaşkanı Kassym-Zhomart Tokayev - genç egemen cumhuriyetin bağımsızlığının, istikrarının ve ilerici gelişiminin garantörüdür.

Bu arada, Kazakistan Cumhurbaşkanı Kassym-Zhomart Tokayev, geçtiğimiz günlerde Devlet Ödülleri ve ödüllerinin takdimi sırasında, Bağımsızlık Günü etkinliğine katılanları tebrik ederek, Bağımsızlığın, devletimizin sağlam bir desteği, güvenilir bir egemenlik temeli olduğunu vurguladı.

"*Zengin bir tarihe ve derin köklere sahip bir ülke olan Kazakistan için bundan daha büyük bir değer yok. Bu en değerli hazinedir, en gizli maldır. Bu nedenle atalarımızın hayalini kurduğu Bağımsızlığa değer veriyoruz. Egemenlik, her milletin sahip olmadığı paha*

biçilmez bir nimettir. Bağımsızlığımızın kroniği, Birinci Başkan'ın tarihi figürü - Elbasy ile yakından bağlantılıdır ", - dedi Kassym-Zhomart Tokayev.

Bağımsızlık yıllarında, ülkemizde ekonomi köklü bir şekilde reforma uğradı. Bu, piyasa ilişkilerinin oluşumunu ve gelişimini, uluslararası ekonomik ilişkiler sistemine tutarlı entegrasyonu sağlamıştır. Kazakistan, yabancı yatırım çekmede dünyanın liderlerinden biri haline geldi. Bugün Kazakistan'da uygun bir yatırım ortamı oluşmuştur. Yerli üretimin yükselişi sürüyor ve modern yenilikçi teknolojiler geliştirilmektedir.

Kazakistan'ın zengin doğal kaynakları, sosyal ve siyasi istikrarı, ülkemizi yabancı sermaye yatırımı konusunda dünyanın umut verici ülkelerinden biri yapmaktadır. Yabancı şirketler ülkeye geldi ve onlarla birlikte - en yeni teknolojiler. 2000 yılında, Kazakistan'da Gelecek Nesiller için Ulusal Fon kuruldu. Küçük ve orta ölçekli işletmeler gelişiyor. Yeni iş yerler yaratılıyor.

Dünyadaki mevcut zor duruma rağmen ülkemizde yapısal dönüşümlerin ve kurumsal reformların uygulanması devam etmektedir. Ekonomiyi çeşitlendirmek için de önlemler alınmakta ve iş yapma koşullarının iyileştirilmesi, yatırım ortamının ve yargı sisteminin iyileştirilmesi için geniş çaplı çalışmalar yapılmaktadır. Nursultan Nazarbayev, Sanayileşme Günü'ne adanmış bir telekonferans sırasında, sanayileşme programının ülkenin istikrarlı ve çeşitlendirilmiş bir ekonomisi yaratma sürecinde kilit rolüne dikkat çekti.

Bağımsızlık yıllarında, teknik yeniden teçhizata yönelik yatırımların hacminin, ulusal ekonominin önde gelen sektörlerinin altyapısının modernizasyonunun, sosyo-ekonomik programların ve yatırım projelerinin uygulanmasının önemli ölçüde arttığı belirtilmelidir. Devletin yarattığı koşullar, asırlık ulusal kültürel, yaratıcı geleneklerin niteliksel olarak yeni bir gelişimine, dünya halklarıyla çeşitli insani ve kültürel işbirliği biçimlerine, Kazakistan'ın tarihi ve kültürel mirasının geniş çapta popülerleşmesine katkıda bulundu.[40]

Özetle, Kazakistan'ın bağımsızlığının, ulusal stratejiler ve programlar çerçevesinde Kazakistan toplumunun çeşitli yaşam alanlarının geniş çaplı modernizasyonu temelinde geleceğe yönelik olduğu söylenmelidir: "Kazakistan-2050", Ulusun Planı "Beş kurumsal reformu uygulamak için 100 somut adım", "Nurly Zhol", "Üçüncü modernizasyon", "Rukhani zhangyru", Kazakistan'ın 2025'e kadar Stratejik kalkınma planı ve diğerleri.

Kazakistan, resmi olarak çeşitli kültürel mirasa sahip demokratik, laik, üniter, anayasal bir cumhuriyettir.[41]

[40] https://strategy2050.kz/ru/news/52429/
[41] http://www.parlam.kz/ru/constitution

1.2 Sovyet döneminde Kazak televizyonunun tarihi

Kazakistan topraklarında televizyonun ortaya çıkışı, sırasıyla Sovyetler Birliği'ne girişi ile doğrudan ilgilidir, Kazak televizyonunun gelişimi doğal olarak Sovyet televizyon modelinden etkilenmiştir. Sovyetler Birliği, televizyona büyük sorumluluk ve önem veren ana güçlerden biri haline geldi. Elbette televizyonun ortaya çıkmasında sinematografinin yaratılması büyük rol oynadı. Ancak insanlık tarihinde radyo ve sinemanın ortaya çıkmasından önce bile, dünyanın birçok ülkesinde görüntüleri tellerle uzaktan iletmek için girişimlerde bulunuldu. Ve teknik yönden o zaman SSCB televizyonu Batı ülkelerinden hiçbir şekilde aşağı olmadı.

Televizyonun bilimsel ve teknik temeli, aşağıdaki süreçlerin uygulanmasını mümkün kılan Rus bilim adamlarının keşifleriydi:

- fikirlerin doğuşu (1920'den önce)
- mekanik televizyon (1920-1935)
- elektronik siyah beyaz televizyon (1936-1966)
- elektronik renkli televizyon (1967'den beri).[42]

Bu şekilde, araştırmacılar genellikle televizyonun gelişiminin kronolojisini kullanılan teknik araçlar kümesine ve elde edilen sonuçlara göre bölerler.

1880'de P.I. Bakhmetyev, daha sonra televizyonun temelini oluşturan bir şema önerdi: görüntü önce, belirli bir mesafeden aktarım için, iletilen ve tek bir bütün halinde yeniden birleştirilen öğelere ayrıştırılmalıdır. A.G. Stoletov, TV'nin temeli olan fotoğraf efekti doktrinini yarattı. 1888-1889'da Profesör A.G. Stoletov, ışık enerjisinin elektrik enerjisine doğrudan dönüştürülmesinin temel olasılığını keşfetti.

1907 B.L. Rosing, modern televizyonlarda da geçerli olan bir prensibi patentledi. Elektrik sinyallerini parlak bir görüntüye dönüştürmek için, bir katot elektron tüpü kullanılır (İngiliz W. Crookes tarafından oluşturulan ve Alman F. Braun tarafından geliştirilmiş). B.L. Rosing, tüm dünyada elektronik televizyonun kurucusu olarak kabul edilir. Rus bilim adamlarının bu görkemli mirası, Sovyet bilim adamları tarafından derinleştirildi ve genişletildi ve televizyon ekipmanının endüstriyel üretimi ve televizyonun pratik kullanımı aşamasına getirildi.[43] Böylece, vatanı Sovyetler Birliği olan elektronik televizyonun ilk çocuğu doğdu.

İlk başta, TV sessizdi, esas olarak bir fototelgraf işlevlerine indirgenmişti. Ancak bu kısa bir dönemdi. *"O dönemde televizyon, radyo yayıncılığının işlevlerini tekrarladı ve 1930'larda bile "radyo yayını" terimi kullanıldı. "Radyo artı yayın sırasında stüdyoya bakmak için harika bir fırsat." İlk çalışmalardan birinde televizyonun o zamanki durumu bu şekilde*

[42] Urvalov V.A. (1990), *Televizyon tarihi üzerine yazılar,* Moskova: Nauka, (s. 9)
[43] Prof. P.V. Shmakov (1979), *Televizyon*, Moskova: İletişim, (s.5-7)

belirlenir" diye yazıyor Sappak. [44] Görüntü, sese özel bir ekleme olarak "yayınlandı". Pratikte ilk defa 26 Temmuz 1928'de Sovyet mucitleri tarafından Taşkent'teki bir laboratuvarda hareketli bir görüntü elektronik olarak belli bir mesafeye iletildi.

Başlangıçta televizyon, izleyici asgari düzeyde olduğu için bu kadar popüler değildi, ancak çok kısa bir süre içinde televizyon muazzam ve evrensel bir dalga haline geldi. 30'lu yıllarda ABD (1933), Almanya (1935), İngiltere (1936), Fransa (1936) televizyon merkezleri birbiri ardına faaliyete geçti. [45] Dünyanın ilk televizyon programı 1928'de Almanya'da gerçekleşti ve deneysel yayın 1935'te başladı. 1936'dan 1939'a kadar, savaş nedeniyle kesintiye uğrayan düzenli BBC yayınları vardı. Amerika Birleşik Devletleri'nde televizyon yayıncılığının tarihi 1939'da başladı. [46] 30 Nisan 1931'de ilk deneysel televizyon yayını Moskova'dan 1 Ekim 1931'den itibaren yapıldı, orta dalga aralığında düzenli ses aktarımları başladı. [47] Televizyon alıcıları çoğu durumda ev yapımı ve radyo amatörleri tarafından yapılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı, televizyonun gelişimini durdurma sürecinde ana oyuncu oldu. Ve SSCB bu trajik olayın doğrudan ana katılımcılarından biri olduğundan, bu, SSCB'de televizyonun gecikmiş gelişiminin nedeni oldu. XIX. yüzyılın sonlarında sinematografinin yaratılmasının yanı sıra XX. yüzyılın 20-30'larında senkronize sesin icadından sonra, savaş sonrası dönemde televizyonun ortaya çıkışı üçüncü devrimci başarı olarak kabul edilebilir.

Kazakistan'da televizyon 8 Mart 1958'de Alma-Ata TV stüdyosunun (şimdi Kazakistan TV ve Radyo Şirketi) ilk test yayınıyla başladı. Başkentin ardından Kazakistan'ın Ust-Kamenogorsk, Karaganda, Dzhezkazgan, Petropavlosk, Tselinograd (şimdi Nur-Sultan şehri), Uralsk, Balkhash, Semey, Pavlodar gibi şehirlerinde kendi televizyonu çıktı. Gelişiminin başlangıcında, Kazakistan'da TV iki dilliydi: daha sonra Kazakça – yayının %40'ı, Rusça – yayının %60'ı - dillerde yapıldı. Kazak televizyonu var olduğu ilk günlerden itibaren halkın çıkarına hizmet etmeye başladı. Yaratıcı faaliyeti, 21'inci Parti Kongresi'nin ulusal ekonominin gelişmesine yönelik yedi yıllık plan hakkındaki direktiflerinin geniş bir propagandasıyla başlar. Stüdyoların tematik planlarında, sanayi ve tarımda çalışanların yaşamına, bakir toprakların geliştirilmesine ve planların erken uygulanmasına adanmış programlara öncülük edilir.

Kazak televizyonunun hayatındaki önemli bir olay, Aralık 1958'de Moskova'da Kazak Edebiyatı ve Sanatının On Yılı sırasında Merkez Televizyonda kendi programını hazırlayıp göstermesiydi. Alma-Ata televizyon stüdyosu kolektifi gençliklerine rağmen bir dizi unutulmaz program hazırlamayı başardı: "Bir bölgede" denemesi, halk enstrümanları

[44] Sappak V. (1936), *Televizyon ve biz: dört konuşma,* Moskova: Aspect Press (s. 137)
[45] Bagirov E.H. (1978), *Televizyon teorisi uzerine yazılar*, Moskova: İskusstvo (s.20)
[46] Knyazev A. (2001), *Televizyon ve onun temelleri*, Bishkek: KRSU yayınevi (s.9)
[47] Amanbayev K.A. (1981), *Etkili bir ideolojik çalışma aracı*, Alma-Ata: Kazakhstan (s.30-33)

Kurmangazy orkestrası hakkındaki hikaye, yazar Zh.Zhumanov'un öyküsüne dayanan "Yeni yerleşimciler" oyunu, E. Brusilovsky'nin "Dudaray" operasının televizyon versiyonu ve diğeri.

Kazak televizyonunun "altın çağı" olarak kabul edilen 1970-80 yılları, altın çağını ve hızlı gelişimini yaşadı. Kazak topraklarında televizyonun kurucuları: K. Sagyndykov, H. Abylgain, A. Bayzhanbaev, S.Nurgalinov, I. Savvin, V. Prasolov, S. Sharipov, I. Smirnov, V. Nemirsky, N. Kozhasbaev, K. Musin , M. Barmankulov ve diğerleri 41 akıl hocalarının ardından televizyona genç ustalar geldi: Zh.Smakov, Zh.Nuskabay, S. Orazalin, K. Igisin, S. Karataev, F. Begenbaeva, L. Esenov, Y. Kasymov, Sh. Baymoldina, F. Shalakhmetov, S. Ashimbaev, L. Seitov, K. Korgan, N. Imangaliuly, S. Baikhonov, K. Aralbaev, B. Kusanbaev, A. Iskakova.

Her sanat türü, ulusal bilincin oluşumu ve gelişimi, kamusal ruh hali ve manevi dünya üzerine kendi yazım hatalarını dayatır. O dönemde toplumdaki sosyal sorunlar ve küresel değişiklikler birçok televizyon programının temelini oluşturuyordu. Kazak seyircisi, "Televizyon kafe", "Pay-Pay zhyrma bes", ".. Aftograf beredi", "Myndar zharysynyn marshrutymen", "Syrlasu", "Zholdas" gibi programlar sıcak karşılandı.

Kazakistan televizyonunun oluşum temasına değinerek, Kazak televizyonunun en başında yer alan televizyon figürlerinin - Gadilbek Shalakhmetov ve Sholpan Baimuldina - çalışmalarına dikkat edilmelidir. O zamanlar "Kurdastar" - "Akranlar" ın gençlik baskısı özellikle popülerdi. Genç TV insanları en ilginç programların kurucularıydı.

Kazak gençlik yazı işleri bürosunun baş editörü, televizyonda Kazak dilinde ilk ders kitabının yazarı olan gazeteci Sovet Masgutov'du. Yönetmen Osman Duyumbayev, yönetmen yardımcısı Kulyash Ashkeeva'ydı. Editörler Tungushpai Smagulov, Beksultan Sariev idi. Almas Bekbosynov, Nikolay Chirkov, Nadezhda Belkanova, Yuri Filippovich Satsuk, Petr Zakharov, Dmitry Trukhin, Salima Islamova çocuk programları direktörü gibi yönetmenler çalıştı.

Televizyon, kültürün taşıyıcısıydı. Pek çok spiker gerçek trend belirleyicilerdi. Halk Kazak televizyonunun spikerleri gibi giyinmeye çalıştı. İlk Kazak spikerleri Zulkiya Dzhumatova, Lyaziza Aimasheva, Nelly Omarova, Alevtina Popova, daha sonra Gençlik Tiyatrosu'nun yönetmeni olan yönetmenler Evgeny Alexandrovich Prasolov, ilk televizyon yönetmeni Lyaila Galimzhanova, Shirin Agishev, Roza Kalkenova, Raushan Asyrbekova ve diğerleri.

Ocak 1981'den bu yana, cumhuriyetçi TV programı renge çevrildi. 1984 yılında yeni bir renkli TV seti faaliyete geçti. Mimarisinde orijinal olan bu bina, sadece cumhuriyetin güney başkentini süslemekle kalmadı, aynı zamanda TV çalışanlarının yaratıcı ve teknik yeteneklerini de genişletti.

Kamal Smailov 1983 yılından bu yana Kazteleradio'nun başkanı olduğundan, Kazak televizyonu gelişimini sürdürüyor. Kazakistan programları bazı Moskova programlarıyla rekabet edebilir. Smailov'un "Zaferin 40. Yıldönümü" projesi - Büyük Vatanseverlik Savaşı sırasında Kazakistan hakkında 40 saatlik belgesel videosu, ülkede büyük yankı uyandırdı. Aynı yıllarda "Tamasha", "Aytys", "Altybakan" programları "gürledi". Vatandaşlık görevi temalarına değinen "Görev ve Şeref" programı ekrana geliyor. Kazak aydınları için akut bir programdı.

1990'lı yıllara, elektronik medya alanında alternatif yapıların oluşması damgasını vurdu ve ülkede yayıncılığı ademi merkezileştirme eğilimi yoğunlaştı. Kazakistan'ın bölgesel merkezlerinde ticari bir TV ağı, yerel kablo ağları görünmeye başladı, video salonları yaygın olarak geliştirildi. Nüfusun %80'inden fazlası cumhuriyetin şehir ve köylerinde TV programları izledi. 1990 yılında Almatı'da Cumhuriyetçi Ticari TV Derneği kuruldu, ilk üyeleri KTK-Ticari Televizyon Kanalı ve TAN TV Şirketi idi. Ardından, 1993'ün ortasından itibaren Kanal 31 görünür. 1990'ların başında, 20. yüzyılın sonunda yayınlarını durduran bağımsız TV şirketleri Asia TV, Otrar, Dala, Kramds Tin vardı.

Kazakistan'ın piyasa ilişkilerine girme süreci, TV kanallarının sayısındaki artış karşısında rekabet sorununu gözler önüne serdi. Demokratik, sivil topluma geçiş, televizyon yayıncılığı da dahil olmak üzere bilgi süreçlerinde önemli değişikliklere yol açar. Topikal güncel programlar ortaya çıkmaya başladı. Elektronik medyanın dönüşümleri, gazetecilerin belirli faaliyetlerini yaratıcı ve teknik yönden etkilemiştir. Bilgilendirici metinlerin yapımcısı olarak, giderek daha fazla bir organizatör, izleyicilerle iletişimde bir arabulucu haline gelmektedir. Bu, telefon geri bildirimi olan yayın programlarında, televizyonda "açık telefon" tartışmalarında görülebilir. Çok sayıda yeni bilgi, bir dizi farklı fikir ve görüş izleyicinin üzerine düştü. Diyalog, polemikler, tartışmalar - mantıksız yayıncılık biçimleri görsel-işitsel gazetecilikte sıradan hale geldi.

Yavaş yavaş, propagandadan liberal iletişim türüne geçiş oldu. TV, egemen bir devletin kendi yayın politikasını yaratmaya başlar. XX yüzyılın 90'larının özelliği olan yayıncılıkta yeni eğilimler ortaya çıkıyor: ademi merkeziyetçilik, programların ve istasyonların uzmanlaşması, bilginin kişiselleştirilmesi, ticarileştirme, yayının yerelleştirilmesi. Hepsi ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel hayatının yeniden yapılandırılmasıyla ilişkilidir.

1.3 Bağımsız Kazakistan Televizyonu

Kazakistan Cumhuriyeti bağımsızlığını ve egemenliğini kazandığı andan itibaren kitle iletişim araçları alanında köklü dönüşümler gerçekleştirmeye başladı ve vatandaşların hak ve özgürlüklerinin yasama ile sağlanmasına özel önem verdi. Her şeyden önce bu, gelişmiş, örgütsel olarak güçlü ve özgür medyanın varlığının demokratik bir toplumun temel göstergelerinden biri olduğunun anlaşılmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, Kazakistan mevzuatına göre, yasaya aykırı değilse, medyanın faaliyetlerine herhangi bir müdahale yasaktır ve ülke Anayasası doğrudan sansürü yasaklamaktadır. [48]

Kazakistan'ın bağımsız kalkınma yıllarında kat ettiği yol, amaca yönelik devlet medyası politikasını belirler. A. Sarsenbayev bu yolun başlangıcı hakkında şunları yazdı: *"O dönemde cumhuriyetin kitle iletişim araçlarının karşılaştığı birçok amaç ve hedef Kazakistan için tipikti. Sonuçta Kazakistan, ekonomik ve sosyal kalkınmanın doğası ve özellikleri, Kazakistan'ın jeopolitik konumu, polietnikliği, bağımsız dış politikanın ortaya çıkardığı sorunlar vb. İle ilişkilendirilmiştir. Medya bu sorunların çözümüne katılmak zorunda kaldı."*[49]

Bağımsızlık kazandığı andan itibaren Kazakistan'daki bilgi pazarının gelişimini karakterize eden birkaç koşullu aşama ayırt edilebilir:

- İlk aşama, bağımsız medyanın neredeyse hiç olmadığı zamanlarda (1992'ye kadar) medyada devlet tekelinin avantajı olan Sovyet sonrası dönemdir.
- İkinci aşama - oluşum ve büyüme aşaması (1992 - 1996), devletin bilgi alanındaki koşulsuz hakimiyetinden belirli bir uzaklaşması ve devlet dışı (özel, şirket vb.) medyanın hızlı gelişimi, devlet medyasının toplam sayıdaki payında azalma.
- Üçüncü aşama, kitle iletişim pazarında niteliksel ve niceliksel değişiklikler, eski devlete ait medya kuruluşlarının kitlesel özelleştirilmesi, devlet finansmanı ve sübvansiyonlardan kitle iletişim araçlarına geçiş ile devlet bilgi politikasını yürütmek için bir devlet düzeniyle karakterize edilen liberal aşamadır. Yurtiçi bilgi alanının geliştirilmesindeki bu aşama 1996-1997'de başladı.

Aslında, Kazakistanlı uzmanlar ülkenin medya alanının geliştirilmesi için çeşitli seçenekleri değerlendimektedir. Örneğin, A. Morozov'un "RK medyasının bir sivil toplum konusu olarak kurumsallaşması" çalışmasında yazar, bir medya alanı yaratma aşamalarını şu şekilde tamamlamaktadır:[50]

- 2002'ye kadarki dönem - "siyasetin arabuluculuğunun" başlangıcı ile karakterize edildi. Bu, siyasi yaşamın medyaya kaydığı anlamına geliyor. Temmuz 1999'da Kazakistan Cumhuriyeti "Kitle İletişim Araçları Hakkında" Kanunun kabul

[48] https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30015965#pos=13;-118
[49] Sarsenbayev A. (1999) *Kazakistan Cumhuriyetinin bilgi politikasının oluşturulmaso,* Almaty (s.63)
[50] Morozov A. (2008*) RK medyasının bir sivil toplum konusu olarak kurumsallaşması ,* Almaty: Kazakistan Cumhurbaşkanı altındaki KİSİ (KSAE), (s.167-175)

edilmesiyle, medyadaki devlet tekeli yasama düzeyinde ortadan kaldırıldı. Buna göre, devletin medya üzerinde sadece iki etkisi vardır: 1) devletin yalnızca mevcut yasanın ihlali durumunda müdahale etme hakkını ima eden yasama (idari) kaldıraç;

2) hükümet emirleri sistemi aracılığıyla etkinleştirilen ekonomik (idari olmayan kaldıraç). Yani hükümet emirleri, ticari medyanın da katılabileceği teklifler şeklinde sunulur.

• 2002-2008 - siyasetin nihai arabuluculuk aşaması. Bu aşamada medya ile otoriteler arasındaki ilişkilerde yeni "oyunun kuralları" oluşturulmaktadır. Medya aynı anda halkı bilgilendirme, yetkililerin meşruiyetini destekleme ve siyasi hedeflere ulaşmak için kamuoyunu manipüle etme işlevlerini yerine getirir. Medyanın siyasal süreçlerdeki rolünde bir artış var, medyanın özgürlüğü ile topluma karşı sorumluluklarının dengesini sağlayacak bir mekanizma arayışı var.

• 2008-2011 aşaması - bilgi piyasasının "tutulması" (holding) veya "siyasallaştırılması" ile karakterize edilir. 2008'den bu yana, çeşitli medya şirketlerini birleştirme süreci, bireysel büyük finansal-endüstriyel ve politik grupların inisiyatifiyle Kazakistan'ın bilgi piyasasında başlamıştır. Bu sürecin, zayıf medyanın piyasadan çıkarılmasına ve bir dizi büyük medya kuruluşunun oluşumuna katkıda bulunduğu unutulmamalıdır. Devlet, 2008 yılından bu yana, medya holdingleri sistemi (Nur-Media, Arna Media'yı elinde bulunduran devlet, TV Media), devlet sosyal düzeni aracılığıyla siyaset ve ekonominin öncelikli alanlarının kapsamı için ideolojik alanı kontrol etmektedir.

• Halihazırda devam eden son aşama, elektronik kitle iletişim araçları alanındaki çeşitliliğin güçlendirilmesi, genişlemesi (çok sayıda yeni TV kanalının ortaya çıkması) ile karakterizedir. Bu aşama aynı zamanda Kazak dilinde televizyon yayıncılığının gelişmesi, çeşitli internet kitle iletişim araçlarının (İnternet televizyonu dahil) hızlı gelişimi, devlet organlarının web sitelerinin her düzeydeki siyasi ve bilgilendirici etkisinin gelişmesi ve devlet dışı "bilgi sektörü" nin toplum üzerindeki çok çeşitli sitelerinin gelişimi ile de karakterize edilmektedir.

A.A. Morozov'un yazdığı gibi, *"... en başından beri, Kazakistan'ın medya politikasının temel ilkeleri şunlardı: ülkede tek bir bilgi alanının oluşturulması, devletin ve devlet dışı medyanın demokratik modernizasyonu, siyasi istikrarın sağlanması için koşulların yaratılması ve etnik gruplar arası uyum, devletin bilgi güvenliği, siyasi kurumların etkili işleyişi."*[51]

Bugün, Kazakistan bilgi pazarının istikrarlı bir büyüme aşamasına girdiği söylenebilir. Ülkenin halihazırda oldukça güçlü bir dizi medya kuruluşuna, bilgi medyasına

[51] ibid (s.167)

sahip olması, devam eden sosyo-ekonomik ve demokratik dönüşümlerin şüphesiz başarılarından biridir. Kazakistan'da, ülkenin Anayasası konuşma ve yaratıcılık özgürlüğünü garanti etmektedir, sansürü yasaklamaktadır, herkesin yasa tarafından yasaklanmayan herhangi bir şekilde bilgi alma ve dağıtma hakkını korumaktadır. Aynı zamanda, uluslararası uygulamada benimsenen kısıtlamalar da vardır. Kazakistan Cumhuriyeti Anayasasının 20. maddesinin 3. fıkrası, anayasal düzende şiddetli bir değişikliğin propagandasına veya ajitasyonuna, Cumhuriyet bütünlüğünün ihlal edilmesine, devletin güvenliğine, savaşa, sosyal, ırksal, ulusal, dinsel, sınıfsal ve aşiret üstünlüğünün yanı sıra zulüm ve şiddet kültüne zarar vermesine izin verilmemektedir.[52] Bu özgürlükler, haklar ve kısıtlamalar Kazakistan Cumhuriyeti "Kitle İletişim Araçları" Kanunun 2. maddesinde yeniden üretilmiştir.[53]

Kitle iletişim araçları, vatandaşların bilgi edinme hak ve özgürlüklerinin gerçekleştirilmesinde en önemli araçlardan biridir. Kazakistan'da geçtiğimiz yıllarda medya faaliyetleri alanında önemli dönüşümler yaşandı. Medya sektörünün vatandaşlıktan çıkarılması, bugün medyanın %80'den fazlasının devlet dışı olmasıyla sonuçlandı. Serbestleşme ve piyasa reformları, medyanın niceliksel ve niteliksel büyümesine yol açmıştır. Kazakistan bugün, medya geliştirme hızı açısından Orta Asya ülkelerinin çoğunun önünde. Kazakistan'ın medya altyapısının geliştirilmesindeki liderliği, ülkenin yıllık Avrasya Medya Forumu'na ev sahipliği yapması ile kanıtlanmaktadır.

1 Temmuz 2016 itibariyle, Kazakistan Cumhuriyeti'nde 2.763 aktif medya kuruluşu kayıtlıdır. Genel yapıdaki ezici çoğunluk -% 86 yazılı basın,% 11 elektronik medya,% 3 haber ajansları. Şu anda ülkede faaliyet gösteren 1156 gazete ve 1269 dergi var. Ayrıca 169 TV ve radyo şirketi (108 TV şirketi ve 61 radyo şirketi), kablo operatörü - 108 ve uydu yayın işletmecisi - 8 olmak üzere kayıtlı 285 elektronik medya kuruluşu bulunmaktadır. Haber ajanslarının toplam sayısı 41'dir. 15 basım çevrimiçi yayın olarak Rusça ve Kazakça olarak kayıtlıdır.[54] Bu veriler önceki yıllara göre önemli ölçüde daha yüksektir. Ülkede yaşayan millet ve milletlerden 11 dilde gazete ve dergi yayınlanır, televizyon ve radyo programları yayınlanır. Ana dillere (Kazakça ve Rusça) ek olarak, medya Türkçe, Ukraynaca, Lehçe, Almanca, Korece, Uygurca, Dungan ve diğer dillerde yayınlanmaktadır.

Ulusal TV ve radyo istasyonları, ulusal uydu sistemi üzerinden yayınlanmaktadır. 2002'de CaspioNet uydu kanalı (Eutelsat operatörü) oluşturuldu. BBC, CNN, Deutsche Welle, Radio Liberty, Polonya kanalı Polonia, Rusça ve diğer TV ve radyo kanalları, kablo ve uydu kanalları aracılığıyla Cumhuriyet genelinde programlar yayınlıyor.

Kazakistan'da 60 cumhuriyet basını, Kazinform haber ajansı, TV kanalları Kazakistan, Khabar, 31 kanal, Era TV, Rakhat TV yer almaktadır. Devlet bilgi politikası için

[52] https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1005029
[53] https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1013966
[54] https://ru.wikipedia.org/wiki

devlet emrini yerine getirirler. Devlet düzenini oluştururken, aşağıdaki tematik alanlar öngörülmüştür:

- yasal propaganda;
- yasal propaganda konularının kapsamı;
- "Kazakistan - 2030" Stratejisinin uygulama ilerlemesinin ve olumlu sonuçlarının kapsamı.

Bu tematik alanların toplam hacmi "Habar" ve "Kazakistan" kanallarında 1110 saat, Kazak radyosunda 720 saat, "Caspionet" hattında 830 saat oldu.[55]

Bugün televizyon, ülkenin ana medya kaynağı olmaya devam etmektedir. TV kanalları eğlence, eğitim, sosyo-politik ve diğer programları yayınlamaktadır. Ve medya pazarının küreselleşme sürecinde, yerli televizyon projelerinin rekabet edebilirliği sorusu geçerliliğini koruyor. Kanallar ulusal içeriğin payını artırmaya çalışsa da, yerli programların notu düşük kalmaktadır.

[55] http://mysl.kazgazeta.kz/news/1652

BÖLÜM 2. ULUSAL KİMLİK VE MEDYA

2.1 Kimlik teorisi: kökeni, gelişimi, ana hükümler

Kendi kaderini tayin etme ihtiyacı, en önemli psikolojik ihtiyaçlardan biridir. Bu ihtiyaçlar hem bireysel hem de sosyal toplulukların karakteristiğidir. Bu durumda, hem kişilik hem de sosyal toplulukların kendileri hakkında belirli fikirleri vardır, bu da kişinin zamanda gezinmesine izin vermektedir. İstikrarlı davranış kalıpları oluştururlar ve nihayetinde sürekli değişen bir dünyada nispeten istikrarlı bir yer bulmayı mümkün kılmaktadır.[56]

Kimlik teorisi, bireysel bireyler ve çeşitli sosyal gruplarla ilgili olarak bu tür fikirlerin incelenmesiyle ilgilenir. Çeşitli beşeri bilimlerin - sosyoloji, psikoloji, felsefe, tarih, antropoloji, kültürel çalışmalar, siyaset bilimi vb. - çıkarlarının kesiştiği noktada geliştirilmiştir."

Bu teorinin çeşitli temsilcileri, kimliğin özünün kültür ve toplumla yakından ilgili olan "kendinin imajı" olduğu konusunda hemfikirdir. Bu nedenle, ilgi kavramına aşağıdaki tanımın verilmesi mantıklı olacaktır. Kimlik, bir kişinin veya bir grup insanın kendileri ve çeşitli sosyal gruplara ait oldukları hakkında bir dizi sabit fikiridir.

"Kimlik" kelimesi latince "identifico" - "Ben tanımlıyorum" teriminden ve latince "idem" - "aynı" kelimesinden gelmektedir. Adı geçen terimin yardımıyla, kimlik, aynılık, bir şeyin bir şeyle çakışması ifade edilmektedir.

Kimliğin bağımsız bir bilimsel kavram olarak ortaya çıkışı, Amerikalı psikanalist E.H.Erickson'ın adıyla ilişkilidir. Bilimsel kariyerine 1940'larda ABD Ordusu'ndaki "askeri nevrozlar" üzerine çalışarak başlamış, 1967'de uzun yıllar süren araştırmalarının sonuçlarını popüler kitap "Kimlik: Gençlik ve Kriz"'de özetledi. İçinde kimliği *"zamanın sürekliliğindeki bir kişinin kimlik duygusu"* olarak tanımladı.[57]

Erickson'a gore, kimlik, uyarlanabilir bir işlev görmektedir. Bu, kimliğin bir kişinin sosyal gerçekliğe uyum sağlamasına, belirli "yaş engellerine" ulaşma ile ilişkili psikolojik krizlerden başarılı bir şekilde geçmesine ve bir benlik duygusunu sürdürmesine yardımcı olduğu anlamına gelir. Bilim adamı, kimliğinin varlığından dolayı, bireyin dış koşullardan bağımsız olarak değişmediğini hissettiğini vurgular.[58]

Bilim adamı, konseptinde, her biri insanlar arasında belirli bir ilişki türüne sahip olan bir kişinin belirli bir çağa organik aidiyetine odaklanır. Bu bağlamda kimliğin amacı, bir kişinin değerlerini, ideallerini, özlemlerini, hayallerini, ilgi alanlarını ve eylemlerini tarihin bu aşamasında egemen olan bir kişinin sosyo-psikolojik imajıyla uyumlu hale getirmesine yardımcı olmaktır.

---

[56] Andreyeva G.M. (1994), *Sosyal Psıkoloji*: Üniversite ders kitabı, Moskova: Moskova Yayınevi, , (s.105)
[57] Erickson E.Kh., (1997), *Gençlik ve kriz*, (çev. A.V. Tolstykh), Moskova: Progress, (s.26)
[58] ibid. (s.240)

E.Erickson, bireysel deneyim düzeyinde bazı kimlik unsurlarını tanımladı:

1. Kimlik duygusu, bir kişisel kimlik duygusu ve kişiliğin tarihsel devamlılığıdır;
2. Bilinçli bir kişisel kimlik duygusu. İki eşzamanlı gözleme dayanmaktadır: Bir kişi kendini özdeş olarak algılar ve varlığının zaman ve mekandaki sürekliliğini fark eder. Ayrıca kişi, başkalarının kimliğini ve devamlılığını tanıdığını algılar.
3. Yaşla ve kişiliğin gelişmesiyle bir kimlik duygusu deneyimi artar. Bu, bir kişinin tüm çocukluğu boyunca yaşadığı her şey ile gelecekte deneyimlemek istediği şey arasında artan bir devamlılık hissettiği anlamına gelir; ve ayrıca kim olmak istediği ile başkalarının kendisiyle ilgili beklentilerini nasıl algıladığı arasında bir devamlılık hissettiği anlamına gelir.[59]

Kimliğin içeriğiyle ilgili olarak, E. Erickson şu tanımı verir: *"Bu, çocuklukta başarılı ego sentezi ve yeniden senteziyle ortaya çıkan bir konfigürasyondur. Bu konfigürasyon, anayasal eğilimleri, temel ihtiyaçları, yetenekleri, anlamlı tanımlamaları, etkili savunmaları, başarılı yüceltmeleri ve kalıcı rolleri kademeli olarak bütünleştirir."*[60] Böylelikle kimlik, belirli unsurlardan oluşan bir tür yapı olarak görülür. Bu unsurlar, başkaları tarafından algılandığında kişinin kendi kişiliğinin bir kimlik ve süreklilik duygusu olarak öznel olarak deneyimlenir. Kimlik duygusuna, kişinin kendi yaşamında bir amaç ve anlamlılık duygusu ve ayrıca dış onaya duyulan güven eşlik eder.

E. Erickson kimliği iki düzeyde inceler:

1. "I-kimlik". İki bileşen içerir:
   - Organik. Bu, bir kişinin fiziksel görünümünün ve doğal eğilimlerinin bütünlüğünün bir bileşenidir.
   - Bireysel. Yani, bir kişinin kendi yeteneklerinin ve çıkarlarının geliştirilmesi ve gerçekleştirilmesi için çabalayan, kendi benzersizliği konusundaki farkındalığı;
2. Grup ve psikososyal olarak alt gruplara ayrılan sosyal kimlik.
   - Grup kimliği, bir kişinin farklı topluluklara ait olduğu anlamına gelir ve sosyal çevresi ile öznel bir iç birlik duygusu ile desteklenir.
   - Psikososyal kimlik, bir kişiye bu toplum çerçevesinde ve bu toplum açısından varlığının önemi hakkında bir fikir veren şeydir.

J. Marcia psikanalitik bir çizgi geliştirir. Kimlik yapısına ilişkin kendi yorumunu sundu. Bunu *"egonun yapısı - kendi kendini yaratan, ihtiyaçların, becerilerin, inançların ve bireysel tarihin dinamik bir organizasyonu"* olarak tanımladı. Onun konseptine kimliğin statü modeli deniyor.[61] Ergen araştırmalarında yaygın olarak kullanılmaktadır.

---

[59] ibid. (s.240)
[60] ibid. Erickson E. Kh., (1997), *Gençlik ve Kriz* (çev. A.V. Tolstykh), Moskova: Progress, (s.29)
[61] Antonova N.V. (1996), *Modern psikanalız ve bilişsel psikolojinin yorumlanmasında kisisel kimlik sorunu // Psikolojinin soruları.* №1 (s.131-143)

Kimlik kavramını işlevsel hale getirmek için, bu varsayımsal yapının kendisini gözlemlenebilir problem çözme kalıpları aracılığıyla fenomenolojik olarak gösterdiğini öne sürdü. Örneğin, kimliğe ulaşmak için bir gencin şu tür sorunları çözmesi gerekir: çalışmalı veya okumalı mı, hangi işi seçmeli vb. Her birinin çözümü, hatta küçük bir yaşam sorununun çözümü, kimliğin elde edilmesine belirli bir katkı sağlar. Kendisi ve yaşamı hakkında daha çeşitli kararlar alındıkça, kimlik yapısı gelişir, kişinin güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin farkındalığı, kişinin yaşamının maksatlılığı ve anlamlılığı artar. J. Marcia, kimlik gelişiminin birçok başka yönü de içerebileceğini, ancak modelinin tam olarak problem çözme yönüne dayandığını vurgulamaktadır.

A. Waterman'ın eserlerinde kimlik gelişiminin değer-istemli yönü daha fazla vurgulanmaktadır. A. Waterman, kimliğin, bir kişinin hayatta izlediği hedeflerin, değerlerin ve inançların seçimi de dahil olmak üzere, bir kişinin açık kendi kaderini tayin etme ile ilişkili olduğuna inanmaktadır. A. Waterman hedeflere, değerlere ve inançlara kimliğin unsurları adını verir. Bir kimlik krizi sırasında çeşitli alternatif seçenekler arasından yapılan bir seçim sonucunda oluşurlar ve yaşamın yönünü, yaşamın anlamını belirlemenin temelini oluştururlar.

A. Waterman, kimliği prosedürel ve maddi yönden inceler. Birincisi, kimliğin oluşumu ve varoluşu süreci, bir kişinin daha sonra kimliğinin unsurları haline gelecek olan değerleri, hedefleri ve inançları belirlemesi, değerlendirmesi ve seçmesi için kullanılan araçları kapsar. Böylece, bir genç, çok sayıda potansiyel kimlik unsurundan bir seçim yapar, her birinin avantajlarını ve sınırlamalarını ve her bir unsurun kendi kişiliği için önemini değerlendirir. İkinci olarak, kimlik, kişinin seçtiği hedeflerin, değerlerin ve inançların anlamlı özelliklerini hesaba katmadan düşünülemez. Her kimlik öğesi, insan yaşamının bir alanına aittir. A. Waterman, kimliğin oluşumu için en önemli olan dört yaşam alanını tanımlar:

A) meslek ve mesleki yol seçimi;

B) dini ve ahlaki inançların kabulü ve yeniden değerlendirilmesi;

C) siyasi görüşlerin gelişimi;

D) evlilik ve ebeveynlikle ilgili cinsiyet rolleri ve beklentiler dahil olmak üzere bir dizi sosyal rolün kabulü.

A. Waterman, kimlik çalışmasının, usule ilişkin ve asli yönlerini birlik ve karşılıklı ilişki içinde dikkate alarak, belirtilen iki çizgide yürütülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu, yalnızca kimlik oluşum yollarının izini sürmeyi değil, aynı zamanda yaşamın belirli bir alanında yapılan seçimlerin kişiliğinin anlamını öğrenmeyi de mümkün kılacaktır.[62]

Kimlik teorisine önemli bir katkı sözde sembolik etkileşimciliğin temsilcileri tarafından yapıldı - C. Cooley, J.G. Mead, J. Habermas, B.E. Giddens ve diğerleri. Özellikle,

[62] Waterman A.S. (1982*) Ergenlikten yetişkinliğe kimlik gelişimi: Teorinin bir uzantısı ve bir inceleme* // Developmental Psycholojy. (s.341-358)

Ch. Cooley "benliği" hem kişisel hem de sosyal olarak tanımladı.[63] Ona gore, kişilik ve toplum ortak bir kökene sahiptir. Bu, izole edilmiş ve bağımsız bir benlik fikrinin bir illüzyondan başka bir şey olmadığı anlamına gelir. Onun bakış açısından kişilik, aslında sosyal koşullar tarafından belirlenir. "I-kavramı" için referans noktası diğerinin benliğidir, yani bireyin başkalarının onun hakkında ne düşündüğüne dair fikridir. Ek olarak, Ch. Cooley, bir kişinin üyesi olduğu çeşitli sosyal gruplarla sembolik etkileşimi temelinde ortaya çıkan "aynalı benlik" kavramını geliştirdi.

Modern haliyle kimlik teorisinin ortaya çıkışı, bilişsel paradigma denen paradigma doğrultusunda çalışan bilim adamlarının etkisiyle 1970'li ve 80'li yıllarda gerçekleşti. İnsan bilinci fenomenine daha fazla önem veren G. Tajfel, J. Turner, M. Hogg ve diğerleri bilimi gerçekten yenilikçi yaklaşımlarla zenginleştirdiler. Dahası, G. Tajfel, J. Turner'ın sosyal kimlik teorisi ve J. Turner tarafından geliştirilen kendi kendini kategorizasyon teorisi özel bir değere sahiptir. Sosyal kimliği, uygun koşullarda davranışı düzenleyen bilişsel bir sistem olarak görürler. Sosyal kimlik çalışması, her bireyin bir gruba üyeliğini gösteren belirli sosyal özelliklerin yanı sıra daha spesifik ve benzersiz olan bireysel özelliklerle karakterize edildiği fikrine dayanmaktadır.[64]

Teorilerinin kendisi aşağıdaki ana tezlere dayanmaktadır:

1. Kişi yaşamı boyunca kendi öz saygısını geliştirmeye çalışır, yani olumlu bir "I-kavramına" yönelir.
2. Sosyal gruplar ve bunlara üyelik, olumlu veya olumsuz bir değer duygusu ile ilişkilidir. Sonuç olarak, sosyal kimlik, bir kişinin sosyal kimliğinin oluşumunu etkileyen grupların değerlendirmesine bağlı olarak olumlu veya olumsuz olabilir.
3. Kişinin kendi grubunun puanı, diğer belirli gruplarla karşılaştırılarak belirlenir.

Golaysıyla, yazarlara göre sosyal kimlik, sosyal kategorileştirmenin bir sonucudur - yani, kendini belirli sosyal gruplara atıfta bulunur. Bir kişinin etrafındaki dünya hakkında bilgi düzenlemesine ve sosyal gerçeklikte yerini bulmasına izin veren karmaşık bir bilişsel süreçten bahsedilmektedir. Sınıflandırma, kategoriler arasındaki farklılıkları vurgulamak, bir kategori içindeki farklılıkları seviyelendirmek anlamına gelir. J. Turner, belirli bir sosyal grubun üyeleri olarak kategorize edildiğinde, bu grubun üyelerinin açık ve pozitif bir sosyal kimliği sürdürmek veya elde etmek için çaba göstereceklerini belirtmektedir. Bu, sosyal rekabet veya ayrımcılık yoluyla olabilir.

Sosyal kimlik teorisine göre, toplumdaki davranışımız iki ana unsura indirgenebilir. Bir kutupta, benzersiz, ayırt edici kişilikler olarak insanların çeşitli etkileşim biçimleri vardır ve diğer kutupta insanların belirli sosyal grupların üyeleri olarak etkileşimi vardır (mesela,

---

[63] Ch. Cooley (1994), *Amerikan Sosyolojik düşüncesi // Sosyal Benlik,* (çev. V.I.Dobrenkov), Moskova: Moskova Devlet Üniversitesi yayınevi (s. 175)

[64] Sushkov I.R. (1993), *J.Turner'in sosyo-psikolojik teorisi* // Psikolojik Dergi, №3, (s.117)

sınıflar, dini mezhepler, etnik gruplar, uluslar vb.). İlk senaryo, kişisel kimliğin gerçekleşmesi anlamına gelir ve ikinci senaryo - sosyal. O zaman herhangi bir anda hangi kimlik ön plana çıkmaktadır?

H. Tajfel'e göre, bir kişi belirli bir sosyal gruba üyeliği nedeniyle olumlu bir benlik saygısına ulaşırsa, "I-kavramı"nda sosyal kimliği hakim olmaya başlar. Ancak, yalnızca kişilerarası iletişim yoluyla olumlu bir özgüven elde ederse, o zaman kişisel kimlik ön plandadır.

Elbette, her kişi kendisini biriyle değil, birkaç sosyal grupla (aile, eğitim veya iş kolektifi, ulus, dini mezhepler vb.) özdeşleştirir. Yaşamın belirli bir aşamasında, bir topluluk öne çıkar ve başka bir aşamada diğeri. H. Tajfel'in bakış açısından, her şey hangi sosyal grup üyeliğinin olumlu benlik saygısının oluşmasına en çok katkıda bulunduğuna bağlıdır. Böylece, bireyin bilincinde, zamanla ciddi değişikliklere uğrayabilecek belirli bir sosyal kimlikler hiyerarşisi inşa edilir. *"Bir bireyin kendi grubu hakkındaki değerlendirmesi, değer açısından önemli nitelik ve özelliklerin sosyal bir karşılaştırması yoluyla diğer bazı gruplarla olan ilişkileriyle belirlenir,"* - diye yazmaktadır G. Tajfel.[65]

F. Barth, P. Berger, T. Luckman, K. Gergen, T. G. Stefanenko ve diğerleri gibi yapılandırmacı yaklaşımın (constructivist approach) temsilcileri, sosyal kimliğin tamamen sosyal ilişkilerin bir ürünü olduğuna inanırlar. Kişi kimliğini, toplumun sunduğu ve bazen ona dayattığı davranış kalıpları, değer yönelimleri, etik normlar ve yasakların etkisi altında inşa eder. Diyelim ki herhangi bir ülkede aktif bir ateizm propagandası varsa, o zaman vatandaşlarının çoğunluğu büyük olasılıkla kendilerine ateist diyeceklerdir. Ve eğer belirli bir eyalette yetkililer "dini bir rönesansı" desteklerlerse, o zaman nüfusun çoğunluğu kendilerini inanan olarak görecek.

B. S. Ageev, bir bireyin davranışını gruplararası ve kişilerarası ilişkilerde dönüştürerek kimliği tanımlar. Öncelikle bir kişinin geçiş anında değişme yeteneği ve dönüşümü etkileyen faktörlerle ilgileniyordu. Teorisi, kişisel ve sosyal bileşenlerin kimliği oluşturduğunu söylemektedir.[66] "I-kavramı" nı ve belirli bir sınıfın, ulusun, yaşın ve cinsiyet kategorisinin, etnik, profesyonelin vb. temsilcisi olarak kendisinin farkındalığını etkileyen çok sayıda sosyal kimlik vardır.

Yukarıdakileri özetlediğimizde, bir kişinin "I-kavramı" yapısında kimliğin iki türden olduğu anlaşıldı:

1. Kişisel kimlik - psikolojik özelliklerin benzersizliğinde kişinin kendi "ben" inin farkında olması.

---

[65] Ageyev B.C. (1980), *Yabancı Sosyal Psikolojide gruplararası ilişkilirerin araştırılması* // Psikolojinin Soruları, №4, (s.151-159)

[66] Ageyev V.S. (2003) *Bireyin Sosyal Kimliği.* // Sosyal Psikoloji. (ed. E.P. Belinskaya, O.A.Tihomandrickskaya), Moskova: Moskova Üniversitesi Yayınları (s.349-356)

2. Sosyal kimlik - bir kişinin belirli sosyal gruplara aidiyetine ilişkin fikirlerinin toplamı.

Ayrıca en önemlilerini vurguladığımız birçok sosyal kimlik türü vardır:

- sivil;
- ulusal (etnik);
- kuşaksal(yaş);
- dini;
- ekonomi sınıflı;
- profesyonel;
- eğitim;
- politik ve ideolojik. vb.

Son olarak, "doğallık" ve "yapaylık" derecesine göre, araştırmacılar üç tür kimlik ayırt ederler:

1. Doğal (yetenekli) kimlik - gerçekleştirilmeli ve kabul edilmelidir. Örnekler: etnik, ırksal, cinsiyet kimliği.
2. Yapay (inşa edilmiş) kimlik - öznenin kendisi tarafından "I" çalışması yoluyla inşa edilmelidir; sürdürmek için belirli sosyo-psikolojik çabalar gerektirir. Örnekler: ulusal, dini, ideolojik kimlik.
3. Karma kimlik (bazı araştırmacılar tarafından vurgulanmıştır). Örnekler: cinsiyet kimliği.

Bu nihai tez çalışmasının geliştirilmesi için, etnik ve ulusal kimliğe ayrı bir paragraf ayırmak uygun olacaktır.

2.2 Etnik ve ulusal kimliklerin arasındaki ilişkisi

Etnik ve ulusal kimlik sorunları, yalnızca bilimsel tartışmaların gidişatını değil, aynı zamanda insanlığın siyasi, ekonomik ve kültürel gelişimini de belirleyen, zamanımızın güncel sorunlarıdır. Birçok araştırmacıya göre, yirminci yüzyılın ikinci yarısında sözde "etnik canlanma" [67] başladı. SSCB'de komünist projenin gerilemesi ve Batı'daki klasik liberal ideolojinin krizinin arka planına karşı, 18. - 19. yüzyıllarda olduğu gibi ulusal ve özellikle etnik kimlik ön plana çıkmaya başladı.

Bir kişi her zaman "biz" diyen şeyin bir parçası gibi hissetmeye ihtiyaç duyar. Ve etnos, bir bireyin sessiz bir "sosyal sığınak" bulmasına izin veren tek grup değildir. Partiler, sendikalar, dini kuruluşlar, profesyonel topluluklar, kulüpler, resmi olmayan dernekler bu tür gruplar için seçeneklerden sadece bir küçük parçasıdır. Bununla birlikte, hepsi bir kişiye yüzde yüz psikolojik istikrar durumunu garanti edemez - *"destek çok istikrarlı değildir, çünkü grupların bileşimi sürekli yenilenir, varoluş süreleri zamanla sınırlıdır, kişinin kendisi bazı suçlardan dolayı gruptan çıkarılabilir. "* [68]

Etnik topluluk, tüm bu önemli dezavantajlardan yoksundur. Psikolog G. M. Andreeva'nın yazdığı gibi, *"bu nesiller arası bir gruptur, zaman içinde sabittir, bileşiminin kararlılığı ile karakterizedir. Ve her insanın istikrarlı bir etnik statüsü vardır, onu etnik gruplardan "dışlamak" imkansızdır. Etnos'un bir kişi için güvenilir bir destek grubu olması bu nitelikleri sayesinde. "* [69]

Etnik kimlik, bir kişinin sosyal kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır, kişinin belirli bir etnik topluluğa ait olduğunun farkındalığına atıfta bulunan psikolojik bir kategoridir. Yapısında genellikle üç ana bileşen ayırt edilir:

- bilişsel - bu, kişinin kendi grubunun özellikleri hakkında bir fikir ve belirli özelliklere dayalı olarak kişinin bir üyesi olarak kendisinin farkında olmasıdır;
- duyuşsal, kişinin kendi grubunun niteliklerinin, bu gruba üyeliğe yönelik tutumunun, bu üyeliğin öneminin bir değerlendirmesidir;
- davranışsal, belirli bir etnik grubun karakteristik davranış kalıplarının kabulü ve asimilasyonudur.

Genel olarak, şu anda, ulus inşası sürecini analiz eden üç yerleşik ulus teorisinden bahsedebiliriz - ilkelci, araçsalcı, yapılandırmacı.

Yani bu nedenle, ilkelcilik okulunun temsilcileri (ıngilizce primordial - "ilkel") etnisiteyi, belirli yasalar temelinde var olan, insan doğasının ebedi, yani doğuştan gelen bir özelliği olarak kabul eder. Bu eğilimin doğal-biyolojik versiyonunu destekleyenler, özellikle P. Van den Berge, insanların diğerlerini ırksal ve etnik ilkelere göre "biz" ve "yabancılar"

---

[67] Smirnova A.G. Kislev İ.Yu. (2002), *Değişen Dünyada kimlik.* Yaroslavl, (s.57)
[68] İbid (s.57)
[69] Andreyeva G.M. (1984), *Sosyal Psikoloji*: Üniversiteler için ders kitabı, Moskova, (s.32)

olarak ayırmasının oldukça doğal olduğuna inanmaktadır. Bu anlamda grup dayanışmasının ve sınırlandırılmasının insan toplumunu hayvanlar alemine benzettiğine inanmaktadır.

Biyolojik ilkelciliğin bir başka çeşidi, L.N. Gumilyov'ın "etnik alan" üzerine yapılan teorisidir. Onun tanımına göre, *"Etnos , diğer tüm benzer kolektiflere karşı duran, istikrarlı, doğal olarak oluşturulmuş bir insan topluluğudur. Bu, tamamlayıcılık duygusuyla belirlenir ve tuhaf bir stereotip davranışla karakterize edilir."* [70] Farklı halkların karşılıklı sempati ve antipatileri, bahsedilen "etnik alanların" tesadüfü veya tesadüf olmamasından kaynaklanmaktadır.

Bununla birlikte, biyolojik olanın yanı sıra, temsilcileri eenos'u uzun bir sosyal evrimin ürünü olarak gören sosyo-kültürel bir primordiyalizm akımı da vardır. Ünlü filozof M. Weber *"korunma, hayatta kalma ve düşmanca bir çevreye karşı ortak mücadele ihtiyacı, insanları tarihlerinin erken bir aşamasında birbirine sıkı sıkıya bağlı etnik topluluklar halinde birleşmeye zorladı"*[71] diye yazmaktadır. Bu eğilimin temsilcilerinin görüşüne göre, tarihsel faktörlerin bir kombinasyonunun etkisi altında oluştuktan sonra, bir etnos, uzun ve istikrarlı bir varoluşa sahip olabilir.

Halkların kökeni konusundaki ihtilaflardaki ilkelçiler, sözde konstrüktivistler ve - daha da radikal bir biçimde - araçsalcılar tarafından karşı çıkmaktadır. Etnik grupların doğal olarak ortaya çıkmadıklarına, ancak entelektüel seçkinlerin temsilcileri - yazarlar, bilim adamları, sanatçılar, filozoflar ve politikacılar tarafından "icat edildiğine" inanmaktadır. Başka bir deyişle, bir ethnos, kamu bilincini etkilemek için çeşitli yöntemler (kitaplar, filmler, sergiler, medya) kullanarak şekilsiz kitlelerin belirli bir insan kavramını kabul etmesini sağlayan eğitimli bir tabakanın entelektüel beynidir. Dahası, çoğu zaman "etnik seferberlik", kitlelerin coşkulu toplumsal enerjisini bencil siyasi amaçlarla kullanmak isteyen çeşitli "etnik girişimciler" tarafından gerçekleştirilir. Yapılandırmacı yaklaşımın en önemli temsilcileri B. Anderson, E. Gellner, E. Hobsbaum ve diğerleri gibi araştırmacılardır.

Bugün, çoğu etnisite araştırmacısı, hem ilkellerin kaderciliğinden hem de yapılandırmacıların gönüllülüğünden kaçınarak dengeli bir yaklaşıma bağlı kalmaya çalışmaktadır. Giderek daha fazla sayıda bilim adamı, ethnos'un bir yandan "sosyal bir icat", diğer yandan da uzun bir evrimin meyvesi olduğuna inanıyor. Aksi takdirde, etnik kimliğin neden pek çok insan için "kutsal bir değer" olduğunu açıklamak zordur, etnoslarına karşı ayrımcılık yapılsa bile, bu da herhangi bir dünyevi fayda vaat etmediği anlamına gelir.[72]

Genel olarak, sosyal psikologlar birkaç ana etnik kimlik türünü ayırt eder:

1. Mono-etnik kimlik çoğu insan için tipiktir ve resmi etnisite ile örtüşür. Farklı yoğunluk derecelerinde farklılık gösterir. Olumlu bir senaryoda, bu etnik kimlik

[70] Gumilev L.N. (1992) *Ethnogenesis ve Dünya Biosferi*, Moskova, (s.314)
[71] Stefanenko T.G. (1999), *Ethnopsikoloji*, Moskova, (s. 78)
[72] İbid. (s.91)

olumlu bir benlik saygısına yol açar ve buna vatanseverlik, haysiyet, iyimserlik, güven ve gurur duyguları eşlik eder. Bununla birlikte, kişinin insanlarıyla olan hiper-kimliği, yabancı düşmanlığına, milliyetçi stereotiplere, saldırganlığa ve hatta diğer etnik gruplarla çatışmalara yol açabilir.

2. Bi-etnik kimlik - kişi her iki kültürü de "kendine ait" olarak kabul ettiğinde, iki etnik grupla güçlü bir özdeşleşme anlamına gelir. Her şeyden önce, bu, karma ailelerde çocuklara özgüdür.
3. Marjinal kimlik - bir kişi iki kültür arasında gidip gelir ve ikisinin değerlerine yeterince hakim olamaz.
4. Çoklu kimlik - kişi kendisini iki veya daha fazla kültürle ilişkilendirir, değerlerini kolayca özümser, yeni bir kültürel ortama kolayca uyum sağlar. Bu tür insanlara bazen kültürler arası köprüler denir.[73]

"Etnik kimlik" kavramını tanımladıktan sonra, "ulusal kimlik" terimiyle nasıl ilişkili olduğunu anlamak gerekir.

Ülkenin (ulus, nation) gelişmesinin ana faktörleri şu şekildedir:

- Doğal fenomenlerin algılanmasında yakınlığın oluşmasına ve sosyal topluluğun sağlamlaşmasına katkıda bulunan ikamet bölgesi topluluğu;
- Aynı kaynaklar tarafından belirlenen ve benzer türde bir ekonomik faaliyet oluşturan ekonomik faaliyetin ortaklığı;
- Ortak dilde, dinde, sosyal davranış normlarında yansıtılan kültürel birlik;
- Bu faktör belirleyici olmasa da, insanların ortak etnik kökenleri;
- Ortak tarihsel deneyim, ortak kader duygusu, geçmişin, bugünün ve geleceğin ortaklığı;
- Ulusal kimlik topluluğu. Ulusal kimliğin oluşumu, milletin oluşumunda ana faktördür.

Buna göre, elbette "etnos" ve "ulus" kavramları birbiriyle yakından bağlantılıdır. Filozof ve sosyolog V.V. Kochetkov, *"Etnos ve ulus oranı, psikolojide benimsenen birey ve kişilik oranına benzer"* diye yazıyor.[74] *"Bildiğiniz gibi, "bireysel" kavramında insan vücudunun doğal, biyolojik özellikleri sabittir: boy, kilo, omuz genişliği, göz ve saç rengi, mizaç özellikleri. "Ethnos" kavramı, insanların psikolojisinin doğal ilkelerini yakalar. Yerel gelişimi, etnogenezi, gelişim ve ölüm aşamalarını (bir homeostaz durumuna geçiş) içerir. Psikolojide kişilik, bir kişinin sosyal ilişkilere (sosyal özellikler) nasıl dahil edildiği anlamına gelir. Bu benzetmeyi sürdürdüğümüzde, bir ulusun resmi özellikleri ve uluslararası hukukta*

[73] Kisilev I.Yu., Smirnova A.G. (2001), *Kimlik Oluşumu*, Yaroslavl, (s.83)
[74] Kochetkov V.V. (2012), *Modern Dünyada Ulusal ve Etnik Kimlik*. // Vestn. Moskova, Sosyoloji ve Siyaset Bilimi, Seri 18, №2

resmi olarak kutsal kabul edilen halkların yerleşim statüsünü ve sınırlarını içerdiğini not ediyoruz."

Kazakların ulusal kimliği, özünde tarihsel bir süreçtir ve yapısı itibariyle çok faktörlüdür. Özbilinç, ayrılmaz bir şekilde ulusal kimliğin oluşumuyla bağlantılıdır. Ulusul kimlik süreci de küresselleşme süreçleriyle bağlantılı olarak daha karmaşık ve çelişkili hale gelmektedir. İnsanların halkının tarihine, ulusal köklerine, değerlerine ve geleneklerine artan ilgisi, kültürel geçmişi yeniden kurma ihtiyacının nedeni budur. Bütün bunlar ulusal kimliğin oluşmasında ve gelişmesinde en önemli faktörlerdir.

Sovyet sonrası devletlerin ulusal politikası iki kutup arasında hareket etmektedir - etnik milliyetçilik ve sivil milliyetçilik. Ulusal kimlik sorunu, Kazakistan Cumhuriyeti'nin devlet egemenliği bağlamında sosyo-kültürel gelişiminin en önemli sorunlarından biridir. Çünkü gerçek ve tam teşekküllü bir devlet bağımsızlığı sadece ekonomik ve siyasi bağımsızlık açısından değil, her şeyden önce Kazak kültürünün özgünlüğü ve benzersizliği olarak mümkündür. Ulusal kimliğin kendini tanımlama ve hem bireyin hem de toplumun dünya görüşü üzerinde belirleyici bir etkisi vardır. Çokuluslu devleti ile Kazakistan için bu sorun, yani sivil kimliğin inşası ve aynı zamanda Kazak ulusal kimliğinin korunması, en önemli sorun ve ön plana çıkmaktadır.

Buna göre, Kazakların modern ulusal kimliği hem etnik hem de sivil kimliğin ana yönlerine dayanmaktadır, bu olgunun Kazak toplumundaki ikiliği nedir? Sonuçta, kimlik seçimi, Kazakistan'ın sonraki kaderini ve ayrıca devletin dış ve iç politikasını belirler.

Kazak filozof M.S.Shaikemelev'e göre, Kazakistan toplumundaki kimlik ikiliği, son iki yüz yılın başında komşu medeniyetlerin etkisinden ibarettir. *"Etnokültürel davranış modellerinin ve basmakalıpların Kazak özbilinçiliğindeki belirgin tezahürü, esas olarak, iki yüzyıllık geleneksel kültür erozyonunun kışkırttığı Kazakların etnik kimliklerinin krizi ile açıklanmaktadır.… Düalizm, Kazak etnisitesine (etnik kökenine) ilişkin esneklik ve özdeşleşme tutumlarının esnekliği gibi bir özellik geliştirmiştir. Buna göre, onun dış ilişkilerinde zorla konformizm modellerine yöneliyorlar."* [75]

Sovyet dönemine geçersek, sivil ilkelere (Sovyet kimliği) dayanan yapay bir kimliğin dayatılması olarak nitelendirilebilir. Kazakların ulusal bilinci, sosyalist toplumun egemen siyasi sistemi tarafından dengelendi. Eski geleneklerin, sosyalist dönüşümleri engelleyen geçmişin kalıntıları olduğu sıklıkla tartışılmıştır. Dolayısıyla, Orta Asya halklarıyla ilgili olarak, bu tür "kalıntılar" burjuva milliyetçiliği olarak eşitlendi. Kazaklar, o dönemin ideolojisinin "yeni bir tarihsel halk topluluğu" olarak yorumladığı Sovyet halkının bir parçasıydı. Olumsuz taraf, ulusal kültürlerinin bir kısmının ve buna bağlı olarak ulusal kimliklerinin bir kısmının kaybı olarak düşünülebilir. Yıllar içinde çok yoğun, karmaşık

[75] Shaikemelov M.S. (2015), *Kazak kimlik hiyerarşilerinin yapısı ile etnisite olgusu,* // Almatı: Alfarabi Sosyo-İnsani Dergisi (51), (s.25)

süreçler devam etmektedir ama Kazaklar Kazak olmaktan çıkmamış, kaderlerinin birliğini, geleneklerinin, kültürlerinin ve dillerinin birliğini hissetmekten vazgeçmemişlerdir. Ancak Sovyet devletinin politikası, etnik grupları geleneksel etnik kültür, dil, gelenek ve göreneklerin temel değerleriyle tanıştırma olanaklarını sınırlandırmıştır. Bu, elbette, partizanlık ve sınıfın yetiştirilmesine odaklanarak, manevi değerlerin ve ulusal kimliğin yıkımını doğrudan etkiledi. Siyasi ve ideolojik olaylar yeni bir sivil kimlik oluştururken, isimleri, gelenekleri, ritüelleri, sembolleri ile etnik hafıza neredeyse arka planda kayboldu. Sovyet kimliği, hem cumhuriyetlerdeki Ruslar arasında hem de itibari etnik gruplar arasında unvan dillerinin incelenmesine olan ilgisizliğin nedeni haline geldi. Okul çocuklarının çoğu ebeveynleri, başlık dillerini incelemenin amacını görmedi ve etnokültür, gelenek ve göreneklere aşina olma kategorileri modası geçmiş ve pratik görünmüyordu. 70-80'lerde cumhuriyette 700 Kazak okulunun kapatıldığı ve birçok üniversitede Kazak şubelerinin küçültüldüğü iyi bilinmektedir, o dönemin Kazak dilbilimcileri ana dilin gündelik yaşam düzeyine doğru ilerleyen felaketinden bahsetti.[76] Etnosun kollektif bilincinde birliğini ve benzersizliğini daha güçlü bir şekilde güçlendirmeye çalışan düşünen Kazak entelijansiyasına somut bir kayıp verildi. Bundan, bu çalışmanın ilk bölümünde daha önce bahsedilmişti. Kazakistan Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı N.A. Nazarbayev, *"Totaliter sistem neden ilk etapta entelijansiyayı yok etti? Mantık basit: bu, hafızalarını, kültürlerini ve akıllarını yok etmek için insanları milli gurur ve ulusal haysiyet duygusundan mahrum etmek için yapılır "* diye not etmektedir.[77]

Dolayısıyla, Sovyet şahsının iki düzeyde özbilinçine sahip olduğu sonucu çıkar: bu, kendisinin kendi etnik grubunun bir temsilcisi ve daha geniş bir topluluğun temsilcisi olan Sovyet halkının bir temsilcisi olarak hissiyatıdır.

1980'lerin sonlarında ülkedeki sosyo-ekonomik ve politik durum nedeniyle her yerde ulusal öz farkındalık artışı gözlemlendi. Araştırmacı Kadyrzhanov R.K. Kazaklarla ilgili olarak Sovyet kimliğinin şu sonucunu vermektedir: *"Kazakların enternasyonalizminin ters tarafı, ulusal kültürlerinin önemli bir bölümünü kaybetmeleri, etnokültürel sembollere kayıtsızlık, dolayısıyla ulusal kimliklerinin önemli bir bölümünü kaybetmeleridir. Yeniden yapılandırma politikası, ulusal öz farkındalığın yükselmesine katkıda bulundu."* [78]

Yirminci yüzyılda dünyanın her yerinde, etnik duygular yayıldığında birçok ülkenin etnik grupları ve halkları arasında artan faaliyet gözlemlenebilir. Yüzyılımızın 60-70'lerinden bu yana, küresel ölçekte, insanların kimliklerini koruma, günlük kültür ve psikolojik yapının benzersizliğini vurgulama arzusuyla karakterize edilen süreçler oldu. Milyonlarca insan,

[76] Ospanov T.T. (2016), *Kazakların ulusal kimliği: sosyal-felsefi analiz*, Almatı, (s.50-53)
[77] Nazarbayev N.A. (1997) *Tarihsel Hafıza, Ulusal Mutabakat ve Demokratik Reformlar - Kazakistan'ın Sivil Seçimi* // Almatı: Mysl, №7 (s.6)
[78] Kadyrzhanov R.K. (2014), *Kazakların etnokültürel sembolizmi ve ulusal kimliği,* Almatı, (s.56)

ulusal öz farkındalık veya etnik kimlik gibi belirli bir etnik gruba ait olduklarını anlamaya yönelik bir ilgi artışı yaşadı. Kazakistan vatandaşlarının davranışlarında ve bilinçlerinde kademeli değişiklikler oldu. Sovyet konformizmi yavaş yavaş pozisyonlarından vazgeçmeye başladı ve bu da elbette Sovyet kimliğini etkiledi. Bu arada aşağıdakileri alıntılamak uygundur: *"1986-1990, Sovyet işaretinin kimlik değerlerinin ayrışmasıyla karakterize edilir. Sosyal süreçler giderek daha kararsız hale gelmeye başlıyor. Bu, geleneksel kültürün gerçekleştirme biçimlerinin çarpışması ve ideolojikleştirilmiş Sovyet kültürünün sembolleri, modelleri ve ideallerinin çekiciliğini yitirmesiyle Batı değerlerinin patlamasıyla gerçekleşti."* Bu dönemde vatandaşların kimlik belirleme stratejilerinin oluşumu, vatandaşların parti, Komsomol ve sendikalar gibi büyük grup dayanışmalarıyla bağlarının önemli ölçüde zayıflamasını telafi eden ulusal-etnik yönelimlerinden giderek daha fazla etkilenmeye başlamaktadır. Birey ile devlet arasındaki sivil bağ da zayıflamaya başlar.[79]

Genç devlet, bir ulusal kimlik veya bir sivil kimlik oluşturma seçeneğiyle karşı karsıya kaldı. Kazakların devlet kuran bir ulus olarak statüsünün, 25 Ekim 1990 tarihli Kazak SSR Devlet Egemenliği Bildirgesi ve "Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Bağımsızlığı Hakkında" anayasa yasasında yasal olarak kutsandığı hatırlanmalıdır. 16 Aralık 1991 tarihinde "Kazak ulusunun kendi kaderini tayin hakkı" vurgulandı. Bu dönemde ulus inşası, ulusun etno-milliyetçi anlayışının egemenliğiyle karakterize edildi. Çünkü 28 Ocak 1993 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası, Kazakistan Cumhuriyetinin devletliğini Kazak ulusunun bir devletlik biçimi olarak tanımlamıştır.

1993'te Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Abishoğlu Nazarbayev, *"Gerçek bağımsızlığa ulaşmak için siyasi, entelektüel, manevi destek gerekiyor ve bu alanlarda sadece ekonomik, örgütsel, personel atılımı sağlamamız değil, aynı zamanda toplumu güçlendiren bir atmosfer yaratmamız gerekiyor"* diye vurgulamaktadır.[80]

Sivil ve ulusal kimlik arasındaki ilişki sorusu üzerine, Kazakistanlı araştırmacıların belirli bir kısmı, sivil kimliğinin temelinin bir bireyin etnik kimliği olması gerektiğine inanıyordu: *"...Ulusal kimliğin çeşitli faktörlerinin yeterli gücü, kendi bağımsız devletliklerinin oluşumunun nedeni olarak hizmet etti. Sivil kimliğin temeli ulusaldır diyebiliriz. İkincisinin zayıflığı aynı zamanda yurttaşlık bilincinin ve vatanseverliğin zayıflığını da beraberinde getirir."* [81] Unutmamalıyız ki bir kişi hem bilinçli hem de bilinçsiz olarak, başlangıçta kendisini bir etnos ile tek bir bütün olarak özdeşleştirir ve ondan ayrılamaz.

[79] İbid. Ospanov T.T. (2016), *Kazakların ulusal kimliği: sosyal-felsefi analiz*, Almatı, (s.53)
[80] https://www.kazpravda.kz/fresh/view/identichnost-i-edinstvo-natsii--osnova-stabilnogo-gosudarstva
[81] Malinin G., Dunayev V., Yesekeyev B,. NurmuratovS., (1997), *Kazakistan Cumhuriyeti nüfusunun sivil kendini tanımlama düzeyinin değerlendirilmesi,* Bilimsel ve Analitik rapor, Almatı, (s. 14)

Bazı araştırmacılar, sivil ve etnik kimliklerin varlığının birbiriyle çelişmediğine, aksine Kazakistan toplumunda birbirleriyle etkileşime girdiğine inanmaktadır. *"Kimlik alanındaki ulusal politikanın ihtiyatlılığı, sivil ve etnik ilkelerinin uyumlaştırılmasında ifade edilmektedir. Ama hiçbir şekilde yan yana getirilmezler. Sivil ve etnik kimlikler, çok ırklı bir toplumda ancak uyumlu bir kombinasyon halinde başarılı bir şekilde gelişebilir."* [82]

Sovyet kimlik modelinin tarihi ve başarısızlığının yanı sıra günümüzün çok ırklı Kazakistan'da toplumu tek bir etnik toplulukta pekiştirmenin imkansız olduğu gerçeği göz önüne alındığında, ulusal politika bu sorunu çözmek için iki aşamalı bir yol izledi. Ve bu yönün ikinci paralelliği, Kazak ulusunun tarihsel, genetik, toprak bütünlüğü olduğu için Kazakların kendi kaderlerini tayin olarak ulusal kimliğiyle ilişkilidir. Araştırmacılar A. Shomanov ve A. Kosichenko, *"Kazakistan için ulusal devlet olmanın tek bir siyasi ulusun oluşumu kadar önemli bir yönü göz ardı edilemez. Görünen o ki, bu soruna olumlu bir çözüm, Kazakistan ulusunun Kazak etnosu çevresinde pekiştirilmesi yolunda mümkün. Ancak bu pekiştirmenin kendisi ancak Kazaklar tüm etnik grupları sağlamlaştırma görev ve sorumluluğunu üstlenebilirlerse, etnik grupların çıkarlarını olabildiğince hesaba katarlarsa mümkündür "* diye yazmaktadır. *[83]*

Kazakistan Cumhuriyetinin İlk Başkanı N. Nazarbayev, manevi birliğimizin belirli işler etrafında biriktiğini defalarca kaydetmiştir. Yani hoşgörü ve birlik, bizim ekonomik olmayan varlıklarımızdır.[84] Bu bağlamda, sivil ve etnik ilkelerin uyumlaştırılmasıyla ifade edilen kimlik alanında dengeli ulusal politikaya dikkat çekmek mantıklıdır. Ospanov T., misafirperverliğin, hoşgörünün, bilgeliğin ve yaşlılara saygının yattığı Kazak zihniyetini ayrıca belirtmektedir. Bu, etnikler arası anlayışın sürdürülmesinde büyük bir rol oynar, aynı zamanda Kazak etnosunun tüm Kazakistan halkının etrafında birleştiği bir entegratör olması gerekir.[85]

Bugün Kazakistan'da genel sivil bilincin özelliklerini, geleneksel Kazak zihniyetini ve diğer halkların ulusal kimliğini birleştiren organik bir etnikler arası ilişki biçimi var. Kazakistan Cumhuriyeti halklarının evrensel değerler sistemine ve modern toplumun medeniyet temellerine hakim olduğu etnik kültürlerin etkileşimindedir: piyasa ilişkileri, politik demokrasi, yasal ve sosyal adalet normları, sanatsal zenginlik, yüksek ahlaki idealler ve bilimin başarısı. Milliyet, din, siyasi tercihler arasındaki tüm farklılıklar ile cumhuriyet

---

[82] Kan G.A. (2012), *Toplumun sürdürülebilir kalkınmasında etnik grupların kendi kendini tanımlamasının rolü, //* Şehir bilimsel ve pratik konferans materyalleri, // Küreselleşme dinamikleri bağlamında etnokültürel sistemlerin istikrarı. Almatı, (s. 55)

[83] Shomanov A., Kosichenko A.Küreselleşme bağlamında Kazakistan'ın ulusal devletliği sorunu üzerine. Analist. No. 2 (26), 2005 s. 3-5

[84] http://rudnyi-altai.kz/identichnost-i-edinstvo-celi-nomer-odin/

[85] Ospanov T.T. (2016), Kazakların ulusal kimliği: sosyal-felsefi analiz, Almatı, (s.59)

vatandaşları, maneviyatın, ahlakın, kültürün, yasalara saygının toplumun arınmasının ve dönüştürülmesinin temeli olduğu görüşünde hemfikirdir. [86]

Modern koşullarda etnik karakter, dünya toplumunda etnik kültürün gerçekleşmesi, ana dil bilgisi ve Kazak etnosunun kendi kaderini tayin etmesi ile kendini gösterir. Özgün bir kültürü, etnik değerleri, tarihini, geleneklerini ve Kazak etnosunun etnik yaşamının dayandığı her şeyi geliştirip koruyarak, bu Kazakların öz kimliklerinin bir yansımasıdır. Kazak halkının yüzyıllardır zengin gelenek ve değerlerinin, zihniyetinin, kültürünün, tarihinin, milli devletinin çeşitli dramatik olaylara rağmen dayanıklılıklarını ve hayatta kalabilmelerini teyit ettiği unutulmamalıdır.

[86] Kurganskaya V.D. Kazakistan: modernliğin siyasi gerçekleri. Al-Farabi No. 3 (43) 2013, (s.86)

2.3 Ulusal kimlik bağlamında yeni bir kamu bilinci modelinin oluşumunda medyanın rolü

On yıllar boyunca, kitle iletişim araçlarının faaliyetleri, araştırmacıların yalnızca niceliksel olarak değil, aynı zamanda çok sayıda yayınla da niteliksel olarak ölçülen istikrarlı ve tartışılmaz ilgisi ile karakterize edildi. Kitle iletişim araçlarının teorik çalışmaları, toplumdaki iletişim süreçlerinin çeşitli yönlerine odaklanan bilimsel paradigmaların artan çeşitliliğini giderek daha fazla yansıtmaktadır. Kitle medyası olgusunun incelenmesi, insanlığı daha geniş ve daha derin bir toplum ve kültür anlayışı ile donatır, çünkü kitle iletişim araçları tarafından üretilen metinler, toplumda diğer tüm metin türlerine göre hakim olan sosyal olarak önemli mesajlardır.

Birincisi, medya metinlerinin hakimiyeti, toplumun evrim sürecinde, bireyin arzusu ve iradesi ne olursa olsun özel bir ortam yaratan kitle iletişim yapıları yaratmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu, medyanın ürettiği bilgi akışlarına doymuş bir ortamdır. Toplumun bir üyesi olarak birey, belirli bir toplumun bilgi alanıyla etkileşimden kaçınamaz: medya etkisiyle oluşan dünya resmine göre çeşitli bilgi akışlarını algılar ve işler. Diğer bir deyişle, diğer metin türlerine göre en yüksek görünen alıcıların medya metinleriyle etkileşim sıklığından bahsedilmektedir. İkincisi, medya metinleri bireyi çevreye yöneltme işlevini yerine getirmesi ve dolaylı olarak temel ihtiyaçlarının gerçekleştirilmesine katkı sağlaması nedeniyle bir önceliktir. Medya metinleri, temelde hayati kararlar aldığı, bir birey için anlamlı olan doğal ve sosyal gerçeklik hakkında bir bilgi kaynağıdır. Medya metinlerinin yayınlanma ve algılanma sıklığını açıklayan sosyal olarak önemli bilgiye ihtiyaç duyulmasıdır. Sonuç olarak birey, medyanın temsil ettiği bilgiyi kendisine yansıtır.

Medya tarafından metin tüketiminin diğer metin türlerine göre yaygınlığı tezi, okuma hacimlerinde önemli bir azalma ve yapısındaki değişiklikler gibi iyi bilinen küresel eğilimler tarafından da doğrulanmaktadır. Bu yapı ile kurgu ve şiirsel edebiyat okuması yerini elektronik olanlar dahil çeşitli mecralarda yayınlanan metinlere bırakmaktadır.

Medya faaliyetinin çeşitli yönlerinin bilimin birçok alanından araştırmacıların ilgisini çekmesi tesadüf değildir. İnsani gelişmenin mevcut aşamasında, giderek karmaşıklaşan bir gerçekliğin kavranmasında medya iletişiminin rolü giderek artmaktadır. Bu bağlamda, altyapılarının karmaşıklığındaki artışla birlikte bilgi süreçlerinin ölçeğinde bir artış var. Kitle iletişim araçları sürekli hareket ve gelişme içindedir, bunun sonucu olarak medyanın faaliyetleri toplumda bir öncelik haline gelmektedir.

Medyanın çeşitli teorilerinin gelişimi, hem medyanın potansiyel etkisinin farkında olunması hem de bu karmaşık olgunun doğasını, özünü ve temel özelliklerini keşfetme arzusuyla belirlenir. Sonuç olarak, medyanın bir birey üzerindeki etkisinin incelenmesi, medya iletişiminin sosyolojik, sosyolinguistik, semiyotik, kültürel, politik, psikolojik, bilişsel

ve diğer yönlerinde giderek daha fazla yapılmaktadır. Bu konuşma etkinliği alanı, küresel bir bütünleştirici alan olarak görünmektedir.

Toplum bilincinde, ulusal kimliğin oluşumunda medyanın rolünü belirlemek için "ulus inşası" kuramsal konularını geliştiren yazarların metinlerine başvurulmalıdır.

Bildiğimiz gibi, uluslar biliminde en yaygın iki yaklaşım birbirine zıttır: postmodernizm (ilkelcilik) ve modernizm. İlkelcilik taraftarlarının, etnosu insanların "kan yoluyla" değişmeyen özellikleriyle ilk çağrışımı olarak gördüklerini hatırlayalım. Modernistler, etnik mülklerin orijinalliğini reddederler. Modernistler, ulusları medeniyet tarihinde nispeten yeni oluşumlar olarak görürken, kitle medyası onları her şeyden önce ulus devletlerdeki sosyal bilincin mimarları olarak görür.

B. Anderson'a göre, modern ulusların ortaya çıkışı, basılı materyallerin sanayileşmesi, ticarileşmesi ve kitlesel dolaşımı ile ilişkilidir. Yayıncılar, kendi ürünleri için yeni pazarlar aramaktadır, yayınlarını kendi ana dillerinde (Latince yerine) yayınlamaya başlıyor ve bu da kademeli olarak sosyal ve politik aktörlerin oluşumuna katkıda bulunaktadır. Bu coğrafi ve dilsel bölgeler genellikle ulus devletlerin bel kemiği haline gelir. B. Anderson'a göre basın, bu süreçte benzersiz bir rol oynar ve birbirini hiç tanımayan insanları sembolik olarak birleştiren bir yapıştırıcı görevi görür. B. Anderson, basının bu yeteneğini "bir milleti tasavvur etme yeteneği" olarak adlandırmaktadır. Gazete yayıncıları, kitap yayıncılarının alışılmadık yolunu izleyerek, endüstriyel bir bilgi üretimi ölçeğine doğru ilerlemektedir. Ve bunlar da milyonlarca kopya halinde çoğaltılmaktadır. Kitapların aksine, gazetelerin yaşam döngüsü çok kısadır. Bu, basılı dergilerde neredeyse aynı anda medya içeriğinin tüketilmesine yol açar. Bu eşzamanlı tüketim ulusal bir ritüel haline gelmektedir.[87]

Bir ulusun kendisini nasıl hayal ettiğini anlamak için medya söyleminin doğasını hesaba katmak gerekir. Bir ulus olarak zihinsel bir yapıyı sürdürmek, medya söylemine gömülüdür. Kendilerine milliyetçi demeyen ve etnik gruplarla ilgili tartışmalardan çekinenler bile her gün ulusal kimliklerinin farkına varmaktadır. Çünkü medya metinlerinde "onlar" yerine "biz", ve "onların" yerine "bizim" kelimelerini bulmaktadır. Bunların hepsi dünya algısını şekillendiren dil alışkanlıklarıdır. Bu mesajların yazarları gazetecilik camiasını kastetmemektedir, demek ki "biz" - halkız, vatan, milletiz diye anlama gelmektedir. Bu anlamda basın gerçekten de evrenin merkezi olarak görülen bir ulusu şekillendirmektedir ya da yeniden üretmektedir.

İngiliz bilim adamı M. Billig, bu medya söylemini "sıradan milliyetçilik" olarak adlandırmaktadır. Milliyetçilik, medya ortamı da dahil olmak üzere, dilsel normlarda ve günlük konuşmada yaşaması anlamında sıradan, gelenekseldir. Gazeteciler, ülkelerinin veya bölgelerinin kültürel kodlarını paylaşma ve bu kodun taşıyıcılarını tanımlarken olumlu

[87] B.Anderson (2016), *Hayali Topluluklar*, (çev. V.Nikolayeva), Moskova: Kuchkovo Pole, (s.90-114)

özellikleri pekiştirme eğilimindedir. Gazeteciler, gerçeği anlamaya yardımcı olan gerçekler ve görüntüler, semboller ve efsaneler üzerine kurulu dünyanın düzenli bir resmini sunar. Bu anlatılardan biri, gazeteciler tarafından desteklenen ve hatta bazen yeniden yazılan ulusal tarihtir. Tabii ki, sıradan milliyetçilik söylemi sadece medya metinlerinde değil, diğer formatlarda da - örneğin televizyon programlarında ya da uzun metrajlı filmlerde - kendini göstermektedir. Bununla birlikte, gazetecilik metinlerinin diğer medya iletişimlerine göre iki avantajı vardır: daha sık tekrarlanırlar ve insanlar genellikle bunlara inanmaya meyillidirler.

M. Billig'in belirttiği gibi, ayakta kalabilmek için milliyetçiliğin günden güne yeniden üretilmesi gerekmektedir. "Sıradan milliyetçilik", fetişizmin nesnelerinin görünür, ritüel organizasyonu sayesinde biçimini alır. Bu organizasyonlar arasında bayraklar, üniformalar, marşlar, ulusal kostümler ve mimari bulunur. Yazar ayrıca sembolik performansların organizasyonuna da dikkat çekmektedir: takım sporları, askeri geçit törenleri, sayısız kitle kültürü biçimi. Çoğu insanın hafife aldığı bu sürekli hatırlatma, ulusal kimliği belirli bir yaşam biçimine, dünyayı görmenin ve yorumlamanın bir biçimine dönüştürür ve böylece ulusun varlığını sağlar. *"Milletin sürekli hatırlatması, dünyanın bilgiyle dolmasına rağmen vatanımızı unutmamamızı sağlar. Plebisit – mesela spor tezahüratlarında - ulus-devleti yeniden üretir. Gelecekteki tehditler için hazırlıklı olsak da, onlar hakkında konuşmak hala asıl mesele değil. Önemli olan okuma ya da bakma, anlama ve hafife alma biçimidir; "biz" in sürekli olarak rahatlamaya, vatanımızın sınırları içinde evimizde hissetmeye teşvik edildiği bir yaşam biçimidir. Ve bu yaşam biçimi, bize çok tanıdık gelen, sürekli yenilenen bir ulusal kimliktir".* [88]

Günümüzde medya sadece bir "kamusal tartışma forumu", [89] bir bilgi ve eğitim aracı olarak değil, aynı zamanda bir propaganda, muhalefet, birleştirme ve hatta koruma aracı olarak da hareket edebilir. Yani medya topluluğu hem kamusal alanı hem de sosyal iletişimi etkiler.

Bu bağlamda, medya araştırmacısı A.S. Smolyarova'nın da belirttiği gibi, "kolektif kimlik için yönelim sunan" ve "sosyal ve kültürel temaların iletişim alanlarında geliştirilen" medyaya ihtiyaç vardır. [90] Çünkü çoğu insan için medya, sosyal gerçeklik imajlarının sunulması ve kültürel özelliklerin ifade edilmesi yoluyla kimliği dönüştürebilir.

Smolyarova, medyanın toplum üzerindeki rolünü ve etkisini inceleyen Alman bilim adamlarının, sürekli etkileşim süreci nedeniyle medya ve kimliğin birbirinden ayrılamaz olduğu sonucuna vardıklarını da belirtiyor. Böylece birbirlerine bağımlı hale gelirler. Dolayısıyla bilinçsiz düzeyde bile kimlik - medya kimliğidir. Ayrıca, insan kimliğini

[88] M.Billig (1995) Sıradan Milliyetçilik // Günlük Anavatan Hatırlatıcısı, (çev. A.Smirnov), Logos 1, (58), (s. 34-68)
[89] Smolyarova A.S. (2014), Modern Almanya'da Rusça basının işleyişi. Sankt-Peterburg., 2014 (S. 63.)
[90] ibid

şekillendiren ve etkileyen örneklerin, yapıların, söylemlerin ve temaların birçoğunu, sadece medya aracılığıyla öğrenmektedir. [91]

Amerikalı yazar, siyaset bilimci, sosyolog W. Lippmann, gerçekliğin bireysel bilince dayalı olarak doğrulanmasının imkansızlığı varsayımından yola çıktı. Bu önerme, U. Lippmann'ı medyanın her şeye kadir olduğu fikrine götürdü. Basmakalıpların kamuoyu üzerindeki etkisine ilişkin araştırması, medyanın büyük rol oynadığına inandığı yansıtıyordu. İzleyiciyi doğrudan etkiler ve süreçler hakkında (örneğin, politik, sosyal, kültürel) basmakalıp fikirlerin ortaya çıkmasına neden olur. Buna göre, bu, elitin veya karşı-elitin çıkarlarını karşılayan inançlar oluşturmak için bireyin manipüle edilmesine izin verir. W. Lippmann'a göre, yirminci yüzyılda medya, toplumdaki çeşitli sosyal gruplar arasında fikir birliğine varma sanatı aracılığıyla demokratik süreci kendine tabi kılan bir ikna stratejisi uygular. Medya sayesinde, kamuoyunun çeşitli tezahürleri birleşmektedir: "Birçok ortak arzudan tek bir ortak iradenin üretilmesi, esas olarak duyguları taşıdıkları fikirlerden ayrıldıktan sonra emen sembollerin kullanılmasından ibarettir." Birey, önceden belirleyen, tepkisini herhangi bir şeye programlayan basmakalıpların taşıyıcısı haline gelir. Böylece, 20'li yıllarda. XX yüzyıl. temel, bireyin bilinç yapısını etkilemede medyanın manipülatif rolüne odaklanan çok çeşitli araştırma programlarının temeli atıldı.[92]

G.J.Mead, medyanın etkisi altındaki bireylerin zihinlerinde iletişimsel eylemlerin "anlam özdeşliği" oluşumuna işaret etti. Bunun nedeni, dönüştürülen üreticinin deneyiminin alıcının önünde küçültülmüş bir biçimde görünmesi ve böylece kendisini “ötekinin” yerine hissetmesinin mümkün olmasıydı. Birinin deneyimini evrensel olarak geçerli ve halka açık yapan şey budur. Çalışma, medya iletişiminin en önemli yönlerinden birini ortaya çıkardı: İletişimci ile alıcı arasında iletişim gerçekleştiğinde, sosyal aktörler olarak hareket etmektedir. Yayılan mesajlara eklenen aynı anlamla birleşmeye başlamaktadır. [93]

Medyanın insanların bilinci ve davranışları üzerindeki rolü ve etkisinin derecesi, böylece kimlikler oluşturmaya ilişkin modern fikirlere gelince, modern medya sistemindeki radikal dönüşümleri hesaba katmak gerekir. Kimlik gelişimini sağlayan sembolleri tanıtmanın ana kanalı şu anda geleneksel medya (televizyon, radyo yayıncılığı, basılı) ve internete yerleştirilen yeni medyadır.

Günümüzde medya, geniş bir kitleyi bilgilendirmek için en güçlü kanallardan biridir. Temel işlevi halkla ilişkiler olarak kabul edilir. Medyanın yardımıyla toplumda belirli bir değerler tabanı oluşturmak, ülkedeki kriz durumlarını yönetmek, insanlar üzerinde nüfuz sahibi olmak ve sosyal hayatın tüm alanlarını kontrol etmek mümkün hale gelir.

---

[91] ibid
[92] https://mcocos.ru/static/books/Walter_Lippman.pdf
[93] https://students-library.com/library/read/27712-ponatie-samosti-u-dz-mida-genezis-i-razvitie-samosti-u-detej-i-i-me-kak-dva-aspekta-samosti-stadii-razvitia-samosti

İkinci bölümün sonuçlarını özetleyerek: Batı teorisinde iki milliyetçilik biçiminden - etnik ve sivil - konuşmanın geleneksel olduğunu öğrendik. Kısacası, birincisi, sözde "ilkelci ulus teorileri" ne göre etnos, bölge, dil, din ve kültürlerin ortaklığı üzerine, ikincisi - siyasi çıkarların ve son dönemde yaratılan önemli özelliklerin birleştirilmesi üzerine inşa edilmiştir ulusların "araçsal" teorilerine göre geçmiş.

Batılı siyaset bilimcilere göre, siyasal kimliğe dayanan ikinci milliyetçilik biçimi, devletin yaratılmasında ırk, dil ve din ortaklığından çok daha büyük bir rol oynar. İtalyan devlet adamı Massimo de Agelio'ya atfedilen ünlü atasözü: "İtalya'yı biz yarattık, şimdi İtalyanlar yaratmalıyız" - yeni bağımsız birçok devletin siyasi elitleri için önemini korumaktadır. Siyasi kimlik olmadan devlet, farklı etnokültürel bölgelerden oluşan bir mozaiğe dönüşür. Bununla birlikte, etnik kimlik kavramı hala ulusun kendini tanımlamasının merkezinde yer almaktadır.

Örneğin, Kazak veya Kazakların öz farkındalığının oluşmasındaki faktörler nelerdir? İngiliz araştırmacı Shirin Akıner, bu sorunları teorik düzeyde ilk değerlendirenlerden biriydi. Bu yüzden, "Kazakistan'da tam teşekküllü ulusal kimlik oluşumunu ne engelledi?" sorusunu sorar. Bu şekilde cevap verir:

1. Çarlık rejimi altında Kazak aristokrasisinin çoğunun Avrupalılaşması / Ruslaştırılması; Sovyet döneminde daha fazla Ruslaştırma.
2. Sovyet döneminde göçebe yaşam tarzının tamamen yok edilmesi.
3. Yetmiş yıl boyunca Kazakistan, Rus / Slav tipi sosyete inşasına göre Sovyet sosyal inşasının bir ürünüydü;

S. Akıner, bu engelleri belirledikten sonra hemen şu soruyu sorar: “Halkın kolektif bilinçaltına kendi ulusal kimliğini tam olarak hissetmek için ne kazandırmalıdır?”. Cevabı:

1. Kazaklar, tarihi bir ulus anlayışına sahip olmalıdır. Halkın birliği ve bütünlüğü duygusu.
2. Tarihsel süreklilik duygusu - tarihin ortaklığı.
3. Tarihsel ve bölgesel bütünlük duygusu.
4. Kazak dilinin özgünlüğü, benzersizliği ve değeri duygusu.
5. Kazak kültürünün özgünlük duygusu.
6. İslam ve Tengrianizmin eşit derecede mevcut olduğu Kazakların dini kültürünün benzersizliğini hissetmek.
7. Mitle, efsaneler, kahramanca karakterler vb. bir topluluğu duygusu.[94]

Sanat, televizyon dışında başka neler bu süreçleri sanatsal düzeyde ele alabilir ve halkın ulusal kimliğinin oluşumunu etkileyebilir?

[94] G.Abikeyeva, (2006), *Kazakistan’da ulus inşası,* Almatı: Orta Asya Sinematografi Merkezi, (s.8)

Kazakistan için, nispeten genç ve bağımsız bir devlet olarak, ulus inşasının teorik ve pratik yönlerini geliştirmek son derece önemlidir. Aynı zamanda, bu terimin, kendisiyle ilişkili tüm kavramlar gibi, sadece salt bilimsel sosyopolitik çalışmalar çerçevesinde kalmaması, geniş bir kültürel bağlama girmesi arzu edilir. Bu nedenle, bir sonraki son bölüm, sosyo-kültürel değerlerin oluşumu ve toplum üzerindeki etkisi açısından televizyon içeriğinin analizine ayrılacaktır.

BÖLÜM 3. KAZAKİSTANDA ULUSAL KİMLİĞİN OLUŞTURULMASI BAĞLAMINDA TELEVİZYONLARIN SOSYO-KÜLTÜREL YAYINLARININ ANALİZİ

3.1. Genel olarak televizyonun konusu olarak Kazak ulusal-geleneksel değerleri

Her çağ kendi görevlerini belirler ve yeni 21. yüzyıl da bir istisna değildir. Kazak halkının geçtiğimiz yüzyıllarda kat ettiği zorlu ve meşakkatli yol, zamanımızın karmaşık ve çelişkili koşullarında yeni bir Kazak kimliği oluşturma ihtiyacıyla bağlantılı bir başka tarihsel meydan okumayla işaretlendi.

İnsanların kimliğinin temeli, bir dizi belirli etnik sabitten oluşan dünyanın belirli bir resmidir. Etnik sabitlerin toplamı, nesilden nesile miras kalan ve korunan etnos dünyasının resmini oluşturur, ancak aynı zamanda bileşenleri çeşitlidir ve esasen tükenmez. Tarihin farklı dönemlerinde bazıları gerçekleşmiş, bazıları ise arka planda kaybolmuştur. Başka bir deyişle, Kazak halkı geçmişte göçebe bir yaşam tarzı sürdüyse ve buna bağlı olarak belirli bir etnik sabitler grubuna sahipse, bu etnik sabitler varlığını sürdürür ve hiçbir yerde kaybolmaz. Ancak, farklı tarihsel dönemlerde değerlerde her zaman bir değişiklik vardır. İnsanların ihtiyaçlarıyla daha uyumlular ve etnosun yeni varoluş koşullarına uyum sağlamasına daha iyi katkıda bulunuyorlar. Ancak bu gerçekleşmiş değer tutumlarının kaynağı eski etnik sabitlerdir.

Ulusal kimliğin korunması, Devletin Birinci Cumhurbaşkanı'nın "Geleceğe Bakış: Kamu bilincinin modernizasyonu" program makalesinin uygulanması yolundaki en önemli yönlerden biridir. "Rukhani Zhangyru", [95] küreselleşmenin tüm modern risklerini ve zorluklarını dikkate alarak Kazakistanlıların manevi değerlerinin yeniden canlanmasına odaklanan programatik bir makaledir. Bu tez çalışmasının girişinde bu konu hakkında bilgi verilmiştir. Makale, kamu bilincini modernleştirmenin, rekabet gücünü geliştirmenin, pragmatizmin, ulusal kimliğin korunmasının, bilgi kültünün yaygınlaştırılmasının ve yurttaş bilincinin açıklığının önemini vurgulamaktadır. Bu nitelikler, modern bir Kazakistanlının ana kuralları olmalıdır. Bugün bu program, Kazakistan toplumunun değerlerinin oluşumu ve gelişimi için öncelikli devlet programlarından biridir.

Sosyo-kültürel değerler, sadece insanlar için ahlaki kılavuzlar değil, aynı zamanda toplumun insanlığının bir göstergesidir. Yerleşik değerlere sahip olmayan bir toplum, kimliğini ve milli kodunu kaybetmeye mahkümdur. Devletimiz sosyo-kültürel değerlerin oluşması yönünde birçok çalışma yürütmektedir, ancak bu konu tüm bütünlüğü içinde çok az çalışılmaktadır.

[95] https://www.akorda.kz/ru/events/akorda_news/press_conferences/statya-glavy-gosudarstva-vzglyad-v-budushchee-modernizaciya-obshchestvennogo-soznaniya

Kişiliğin oluşumunda temel faktörlerin aile, okul öncesi kurumlar, okullar, üniversiteler gibi sosyal kurumlar, çevre ve tabii ki televizyonun en yaygın olduğu medya olduğu bilinmektedir. Unutulmamalıdır ki modern televizyon, derin ve doğru anlayışında her zaman özgün kültürel değerlerin tercümanı haline gelmemektedir. Bu eğilim ve Kazakistan televizyonunda kültürel ve sanatsal değeri düşük eserlerin varlığı, kültürel normların ve geleneklerin korunması için belirli bir tehdit oluşturmaktadır.

Kazak halkının geleneksel kültürü, Kazak halkının gelişiminin birçok derin tarihsel katmanından oluşur. Kazakistan'ın Bağımsızlığını kazandıktan sonra geleneksel kültürel değerlere olan ilgi artarak devlet politikasının temel önceliklerinden biri haline geldi. Mevcut Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev'in 2 Eylül 2019 tarihli halka iletilen mesajında,[96] "Kazakistan'da istikrar ve refahın temeli yapıcı halk diyaloğudur" adlı "Toplumsal uyumun güçlendirilmesi" bölümünde, mevcut aşamada kültürü geliştirmenin önemini vurguladı.

"Madeniet" TV kanalı ve "Balapan" çocuk TV kanalının bir sonraki alt bölümdeki analizleri için Kazak folklorunu incelemek gerekmektedir. Bu, TV programlarının içeriğinde ulusal kimlik, sosyo-kültürel değerler gibi bir olgunun varlığını tespit etmeye yardımcı olacaktır. Nitekim, Kazak halkının geçmişinin manevi tarihinde, sadece sosyo-kültürel değil, aynı zamanda tarihsel sürecin değer-anlamsal temelini oluşturan ulusal kimliğin derin kökleri atılmaktadır. Bu alt bölümdeki folklor olgusunun incelenmesinde örnek olarak Kazak sinematografisinin "altın sepetindeki" ürünler hizmet edecektir.

Folklor, halk bilgeliğinin, geleneksel dünya görüşünün ve genel dünya görüşünün bir hazinesidir. "Halkınızın geçmişini bilmeden, geleceği bilmek bir yana, bugünü incelemek ve anlamak imkansızdır" diye bir halk bilgeliği vardır.

Kökleri antik çağa, etnik tarihe dayanan Kazakların sözlü halk sanatı, esas olarak halkın yaşadığı tarihi olaylara dayanarak oluşturulan kahramanlık efsaneleri, lirik-destansı şiirler, efsanelerle temsil edilir. Birincil kaynakları, kendilerini askeri cesaret, aşk hikayeleri ve bazen adaletsizliğe meydan okuyan gençlerin mutsuz trajik aşkları ile ayırt eden insanların başarıları hakkında kısa hikayelerdi. Doğa güçlerine karşı mücadelede kendini gösteren, halk fantezisinin sağlıklı bir unsuruydu. İçeriklerinde derinden vatansever, sunumlarında şiirsel, belirlenen hedefe ulaşmak adına birlik, metanet, azim çağrısı ile dolular.

Bir damla su gibi, insanların kaderini, bilgeliklerini, çevrelerindeki dünyaya karşı tutumlarını yansıtırlar. Eşsiz Kazak folkloru, önemli bir kısmı sadece Kazak sözlü halk sanatının özelliği olan kırktan fazla tür çeşidi içerir. Folklor, sadece kahramanlık efsaneleri,

[96] Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 02 Eylül 2019 tarihli "Yapıcı halkla diyalog Kazakistan'da istikrar ve refahın temelidir" mesajı
https://www.akorda.kz/kz/addresses/addresses_of_president/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtyn-kazakstan-halkyna-zholdauy

lirik ve destansı şiirler, efsaneler, aşk ve ritüel şarkılar, felsefi düşünceler, ithaflar, öğretici hikayeler, masallar değil, aynı zamanda esprili sözler, bilmeceler, aforizmalar, atasözleri olduğu için tükenmez. Ayrıca, insanların yaşamının, Kazakların dünya görüşünün tam bir resmini veren veda, ninni ve cenaze ezgileri içerirler.

"SSCB'nin Asya kısmının genel etnografyasının eskizleri"'nde bunun hakkında şöyle denilmektedir: *"Kazakların halk sanatı önemli ve zengindir. Bu folklor, müzik ve uygulamalı sanatlardır. Yakın zamana kadar düğünlere, çocukların doğumlarına ve anma törenlerine eşlik eden ritüel şarkılar folklorda önemli bir yer tutuyordu".*[97]

Genel olarak, geçmişte birçok araştırmacı Kazak sözlü şiirinin zengin ve çeşitli olduğunu defalarca yazmaktadır. Örneğin, Kazak sözlü halk sanatını karakterize eden N.I. İlminsky şunları yazmaktadır: *"Göçebe kabilelerde her zaman gelişen belagat ve şiir, Kazaklar arasında önemli ölçüde gelişmiştir. Edebiyatlarının birinci türü atasözü (kazakça - makal), yaşanmış bir düşünceyi kısa, ünsüz ve bazen paralel cümleler şeklinde ifade eder. Atasözlerini eski sözler (kaz. – ülgili söz) takip eder. Kapsamlı nesir eserler, eski kahramanlar (kaz. - ertegı) hakkında hikayelerdir, bunlar, anlatıcının ulusal enstrümanı "dombıra" eşliğinde şarkı söylediği ayetlerle süslenmiş yerlerdedir. Bazı tarihi şahsiyetler hakkında hikayeler var: Mamay, Edige, Tokhtamysh... Şiirler içerik olarak farklıdır: bir şarkı (zhyr), övgüye değer şiirler (maktau, tolgau), ölüler için ağıt (zhylau, zhoktau) vardır. Kazak bilge konuşmacıları ("sheshen adam" denir) dinlemek güzel, iyi konuşuyorlar - tutarlı, uyumlu, belirgin, ahenk içinde ".*[98] Genel olarak yazar, sözlü şiirin önemini tüm çeşitlerinde oldukça olumlu değerlendirip, taşıyıcılarının sosyal rolünü vurgular. Yani başka hiçbir şekilde elde edilemeyen etnografik bilgiyi sözlü halk şiirinden elde edebilir. Etnik bir grubun günlük yaşamında kaybolmaya yüz tutmuş birçok adeti, ritüeli, geleneği, bir yaşam biçimi unsurunu vb. koruyan halk şiiridir. Bir etnosun maddi ve manevi yaşamının unsurlarının tarihsel rekonstrüksiyonları genellikle sadece efsanelerden yapılabilir.

Kazak halk sanatının en zengin mirasını, sayısız örneğini bazı karakteristik gruplara ve türlere indirgemeden anlamak mümkün değildir. Mukhtar Auezov, Kazakistan ile ilgili "Kazak halkının destanları ve folkloru" başlıklı makalesinde, her türlü Kazak destanını ve folklorunu aşağıdaki ana bölümlerde ele almaktadır:

1. Küçük sözlü şiir biçimleri: düğün şarkıları ("Jar-Jar" (Zhar-Zhar), "Betaşar", "Sınsu"), lirik günlük şarkılar ("Zhoktau", "Koshtasu", "Estirtu");
2. Masallar, efsaneler, atasözleri, bilmeceler (faantastik (kurgu) masallar, hayvanlar hakkında, günlük hikayeler...);
3. Kahramanlık destanı;

---

97 SSCB'nin Asya kısmının genel etnografisi üzerine denemeler, Moskova: Nauka, 1960, s. 252.
98 N. İlminsky Kazak lehçesinin eskizleri. Taşkent, 1909, s. 3.

4. Günlük hayatın lirik şiirleri;
5. Tarihi şarkılar;
6. Şarkıcıların şarkı yarışması - Aitys.[99]

Her bölüm üzerinde kısaca durmak mantıklı olacaktır.

Küçük sözlü şiir biçimleri. Birçok Kazak düğün şarkısı arasında en yaygın olanları "Zhar-zhar" ("arkadaş-eş"), "Sınsu" (gelinin ağlaması veya evleneceği bir aileye gitmesi, kendi ailesiyle vedalaşması) ve "Betashar" (gelinleri gösterme ve karşılama).

Jar-Jar (Zhar-Zhar). Şarkının adı kelimenin tam anlamıyla "arkadaş-eş" anlamına geliyor. Genellikle, gelin damadın auluna (köyüne, evine) gönderildiği ana kadar, Kazak ailesinde kızın yanında onun çöpçatanlığı ve düğünü hakkında konusulmamıştı. Sadece düğünden biraz önce, özellikle ciddi bir atmosferde, akrabaların ve damadın huzurunda, kızı bekleyen değişiklik tam olarak bu geleneksel şarkıyla ona duyurulmuştur. Ve "arkadaş-eşlik" şarkıda tekrar tekrar bahsedilir, damadın kızın vatanının ve evinin yerini alacağının bir sembolü olarak, bundan sonra tüm hayatı, gelecekteki tüm düşünce ve duyguları kocasına aittir.

Sınsu (çok az sesli şarkı söyleme, kelimenin tam anlamıyla çeviri - hıçkırarak). Gelinin ailesine ve vatanına veda şarkısının adıdır. Gelinin damadın aul'una gidiş vaktinde söylenirdi.

Ünlü eski Kazak şarkısı "Balkadisha"'da, bir aile üyesi bir kıza veda ettiğinde ortaya çıkan duygulardan bahseden kelimeler vardır:

(kaz) Bulandap asau tayday zhurgen basyn,
Bolarsyn kandai zhaiga, dünya-ai, jar Kadisha!

Çeviri şu anlama gelir:

Neşeli bir tay gibi özgür yaşadın,
Şimdi kimin bahsi olacaksın ki, Kadishacım!

Kazakların eski gelenekleri akrabalar arasında evliliği yasakladı, evliliğe yalnızca yedinci atadan[100] önce akrabalığı olmayan kişiler arasında izin verildi. Kabile gruplarının

[99] M. Auezov, L. Sobolev (1971), *Kazakistan hakkında denemeler ve makaleler* // Kazak halkının destanı ve folkloru, Alma-Ata: Zhazushi Yayınevi (s. 132-183)

[100] *Kazaklar çok eski zamanlardan beri geçmişlerine ve geleneklerine saygı duymuşlardır. Tarihe karşı saygılı bir tutum onlara "Yedi Ata"larının bilgisi yoluyla aşılandı. En önemli ve saygı duyulan Kazak geleneklerinden biri de "Köklerini hatırla" anlamına gelen "Şezhire Tüzü"dur. Eski zamanlardan beri her göçebe, 7. kuşağa kadar büyükbabalarının ve büyük büyükbabalarının isimlerini hatırlamak zorundaydı. Bu gelenek bu güne kadar hayatta kaldı. Ataların hatırası sadece onlara bir haraç değil, aynı zamanda insanlarını da önemsemek anlamına geliyordu. Yedinci kuşağa kadar olan akrabalar Kazaklar tarafından yakın kabul edildi ve birbirlerinden sorumluydu. Ayrıca, yedi ata bilgisi, ulusun sağlığına dikkat etmesine ve saflığını korumasına yardımcı oldu. Bu ensestten ve ciddi genetik hastalıklardan kurtardı. Herhangi bir yetişkin, bir çocuğa atalarını tanıyıp tanımadığını sorabilir, böylece yedinci kuşağa kadar tüm büyükbabaların ve büyük büyükbabaların adlarını tereddüt etmeden listelemelidir.

toprak yerleşimi sırasında, bir kızın kendi topraklarından, yakın akrabalardan biriyle evlenmesi çok nadiren oldu. Aksine, uzak kabilelerin temsilcileriyle yapılan evlilikler her zaman tercih edilmiştir. Bu nedenle, kızın evinden damadın ailesine gitmesi, onun için yabancı bir ülkeye, bilinmeyen mesafelere, tamamen yabancılara gitmesi anlamına geliyordu. Gelinin bu deneyimleri, gelinin en içten ve heyecanlı ağlama şarkılarının doğmasına neden olmuştur. Kız şarkısında yerli yuvasından aldığı her şeyi ifade etti. Tüm acısını, sadece akrabalarıyla değil, aynı zamanda doğduğu yerlerle, çocukluk günleriyle, erimiş gençliğiyle ayrılmanın tüm acılarını döktü.

Kız, evinin eşiğinden ayrılmadan önce kafasından özgürlük işaretini - "takiya"yı çıkardı. Yani, takke dedikleri şey budur. Sonra kız gelinin başlığını giyıyordu – yani "saukele" adlandırılan baş giyisi. Gelin nişanlısıyla birlikte yurda girip ve babası genclere bir "bata sözü" - bir nimet veriyordu. Böylece kız hayatında yeni bir döneme girmektedir.

Bu arada, bu "sınsu"ların çoğu, Kazak halk şarkılarına dayanan ilk Kazak müzikal ve dramatik performanslarına ve operalarına dahil edildi.

Betaşar (kelimenin tam anlamıyla - "yüz ifşası") - gelinle tanışma ve onu yeni akrabalarıyla tanıştırma şarkısı, damadın akrabaları arasında aul'da (yurtta) söylenir. Gelin, yüzü ince bir dantel şalla kaplı, gençlerden oluşan bir daire içinde durur. "Betashar" damadın aulundan biri tarafından söylenir, gelinin kendisi sadece şarkının kendisine sıraladığı talimatları, dilekleri ve tavsiyeleri dinlemeli ve ezberlemelidir. Akın, hazır bulunanları takdim ettikten sonra dombıra yardımıyla gelinin yüzünü açar ya da kayınvalide geline yaklaşır, ve mutluluk ve esenlik dileyerek örtü şalını kaldırır ve alnını öper.

Şarkının içeriği, yabancı bir kabilenin parçası olan bir kadından ne kadar istendiğini gösteriyor. Şarkı, onun önünde, gelecekteki bir anne olarak kendisinin önemli yerlerden birini işgal edeceği kabile ailesinin yazılı olmayan tüzüğünü ortaya koyar.

Kuşkusuz Kazak sinemasının en efsanevi filmi olan "Kyz-Zhibek" (1970) yukarıda bahsedilen geleneklerin en çarpıcı örneği olacaktır (Tolegen ile evleneceği sahnedir). Bu, melodram türünde halk destanının bir film uyarlamasıdır. Tulegen ve Zhibek'in aşkına engel olan iki aile kabilelerin hikayesidir.

"Kyz-Zhibek" filmi her şeyden önce göçebeliğe bir ilahidir. Film, Kazakların yüzyıllardır karakteristik olan yaşam biçimini ilk kez gözler önüne serdi. Harika aktris Meruert Utekesheva'nın canlandırdığı Kyz-Zhibek imajı, Kazakistan sinemasında uzun yıllardır ideal kadın imajı haline geldi: kadınlık, güzellik, cesaret, adalet ve fedakar aşkın sembolüdür.

Lirik günlük şarkılar. Günümüze ulaşan sayısız örneğe göre, Kazak halkının sözlü şiirinin en büyük bölümünü lirik günlük şarkılar oluşturur ve üç ana gruptan oluşur: "koshtasu" - veda şarkıları, "estirtu" - üzücü haber, "zhoktau" - ölen için ağıt , kaybolanlar

için ağıt. Bu türkülerin dördüncü grubu - "konil aytu" (teselli şarkıları) - bu sınıflandırmada bu tür, "estirtu" türünün bir parçası olarak değerlendirilecektir.

"Koshtasu", akınlar tarafından yaratılır ve hem kişisel hem de sosyal hayattaki en çeşitli olaylar hakkında insanlar tarafından söylenir: hayattan ayrılmak, yerli topraklarla, sevgililerin ayrılması, bir arkadaştan ayrılma, sevgili bir atla ayrılma, onun av kuşuyla ayrılma vb.

"Estirtu" - üzücü haber şarkısının içeriği için tek bir teması var: birini sevilen birinin ölümü hakkında bilgilendirmek. Büyük miktarda "Estirtu"nun varlığı, Kazak halkının yüksek manevi niteliklerine, komşularının kederine karşı dikkatli ve hassas tutuma, derin insani deneyimler konularında Kazakların olağanüstü inceliğine tanıklık eder. "Estirtu", bir üzücü haber biçimi olarak mecazi yapısında alegoriktir. Şarkı, trajik haberlere, tüm dünyevi varoluşun geçiciliğinden bahseden bir dizi paralel örnekle dikkatle yaklaşır. Şiirsel görüntülerin söz konuları doğal fenomenler, hayvan dünyası, tarihsel örneklerdir. Ardından üzücü bir haber geliyor ve şarkının son kapanış bölümü "konil-aytu"ya - bir teselli şarkısına dönüşür.

Zhoktau" - ölen kişi için ağıt. Yerleşik geleneğe göre, bir akrabanın ölüm gününde, cenazesinin olduğu gün, ölümden yedi gün, kırk gün, bir yıl sonra düzenlenen anma töreninde kadınlar tarafından yapılırdı.

Bu anlatılan geleneklerin elbette hüzünlü yaşam notları da var. Ancak, genellikle hem eski hem de modern filmlerde bulunabilmektedir.

"Endişeli Sabah" filmi (1967), 1918'de Kazakistan'ın sınır bölgelerindeki olayları anlatır. Kazak anma folkloru türünün bir örneği, öldürülen kahramanlar için bir ağıt sahnesinde şarkılarla sunulmaktadır. Bu sahne, yukarıda bahsedilen ağlayan "zhoktau"nun gerçek tonlamalarıyla doludur. Bu nedenle, müziğin izleyicide belirli bir duygusal durum oluşturan duygulanım özellikleri burada açıkça ortaya çıkar.

Halk masalları. Halk masalları, Kazak ulusal sözlü yaratıcılığının önemli bir unsurudur. *"Hayvanlarla ilgili Kazak masalları, günlük masallar, hiciv masalları çeşitlidir. Masalların kahramanları sıradandır, ancak asla Tazsha'nın (kel) cesaretini kırmazlar. Alaycı bir kahraman var - bu Aldar-kose ve esprili - Zhirenshe-sheshen her zaman zengin ama aptal bir insana hükmetmenin bir yolunu bulur."*[101] Aldar-Kose masalının bir çok ekran versiyonu var. "Balapan TV" kanalı için özel olarak çekilmiş uzun metrajlı filmler ve çeşitli animasyon filmler de bulunmaktadır. Aldar-Kose, her zaman fakirleri savunan Kazak halk masallarının favori kahramanıdır. Onun adı, Kazak halkının çalışmalarına en azından biraz aşina olan hemen hemen herkes tarafından bilinmektedir. İlk çizgi film peri masalı 1975'te yayınlandı. Bu, nazik, kibar, ama kurnaz Aldar-Kose ve çok zengin Bai hakkında bir peri masalıdır. Bai

[101] S.A. Kaskabasov (1960), *SSCB'nin Asya kısmının genel etnografisi üzerine denemeler,* Moskova: Nauka, (s. 252)

hiç kimseyle hiçbir şey paylaşmamıştı ama insanlardan geriye kalan son şeyi de alabilirdi. Aldar-Kose basit bir adam olmasına rağmen, Bai gibi açgözlü zenginler için birçok hileler biliyordu. Ve bir kez açgözlülüğü ve sıradan insanları rahatsız etme girişimi için Bai çok para ödedi ve yaptığından pişman oldu.

Masalların rolüne ve toplumsal önemine dikkat çeken araştırmacı S.A. Kaskabasov şunları yazmaktadır: *"Kazak masalının bir takım kendine has özellikleri var. Bu özelliklerden bazıları, büyük olasılıkla yüzyıllar boyunca gelişmiştir. Birçoğu ataerkil davranış normları, ataerkil aile ve kabiledeki insanların ilişkileri ve ayrıca Kazak toplumunun ataerkil-feodal sistemi koşullarında gelişen muhteşem gelenek ile ilişkilidir. Diğerleri, Kazak toplumunun, Kazakistan'ın Rusya'ya ilhakıyla ve her şeyden önce kabile ilişkilerinin çözülmeye başlamasıyla ana hatları çizilen yeni yaşam biçimlerine ani dönüşüyle üretilir. Yine de diğerleri Kazak masallarının İslamlaştırılmasından kaynaklanmaktadır. Yani on dokuzuncu yüzyılda İslam fikirlerinin Kazak geniş kitlelerine nüfuz etmesi ve Müslüman din kitaplarının yayılmasından kaynaklandı ".*[102] Ayrıca S.A. Kaskabasov Kazak masallarının daha da bir özelliğinden bahseder ki, kural olarak, masalların içinde bilge bir yaşlı adam belirir ve baş kahramana akıllıca tavsiyeler verir. *"Kazakların, bilge bir yaşlı adamın ana karakterin önemli bir danışmanı olduğu ve hatta bazen bir peri masalında kahramanın harika bir yardımcısı olduğu birçok peri masalı var. Bütün bu durumlarda, yaşlılara saygı görüyoruz. Büyük bir ailenin veya tüm kabilenin başı olan patrik-adaçaya her zaman onurlu bir rol verilir. Ve kim onlara itaat ve saygı gösterirse, daima hedefe ulaşır."*[103] Yani masallar, Türk halklarının sosyal hayatının önemli bir unsurunu saygı, yaşlılara hürmet gibi yansıtır. S.A. Kaskabasov, Kazak masallarının diğer Türk halklarının masallarıyla etnokültürel bağlarına da dikkat çekti: Türkler, Özbekler, Türkmenler, Başkurtlar,[104] bu etnik grupların etnokültürel birliğini, ortak kökenlerini vurgular.

Kazak halk masallarının sınıflandırılması çok çeşitlidir. Kazak masallarının koşullu gruplaması Muhtar Auezov tarafından şöyle ayırt edilir:[105]

- fantastik peri masalları,
- hayvanlarla ilgili peri masalları,
- günlük hikayeler,
- çocuk masalları,
- En popüler Kazak efsaneleri. vb.

<u>*Fantastik peri masalları.*</u> Kazak fantastik masallarının tipik karakterleri çoğunlukla çeşitli canavarlardır: yamyam, yaşlı kadın yiyici, aydahar, cinler (iblisler). İnsana düşman

[102] Kaskabasov S.A. (1967) *Kazak masalının bazı özellikleri* // Kazak SSR Bilimler Akademisi'nden haberler, No. 5. (s. 79)
[103] İbid (s.80)
[104] İbid (s.81)
[105] İbid. Mukhtar Auezov (s 148)

olan tüm bu güçler, masallarda aynı fantastik unsurlarla karşı karşıyadır: "samruk kus" (dev kuş), yılanların kralı, peri, uçan halı, sihirli yüzük, sihirli fırça, görünmez şapka.

Kazak sinemasının altın sepetinde "Yaşlı Adam ve Devler" (kaz. "Kanbak-Şal Men Dau") adlı bir çizgi film vardır. Gezgin yaşlı adam, yaşlı adamı öldürmek isteyen devlere ulaşır. Ancak yaşlı adamın yaratıcılığı ve kurnazlığı onu sadece kötü adamlardan kurtarmakla kalmaz, aynı zamanda eve dönmesine de yardımcı olur. Kazak masalına dayanan çizgi film, genç izleyicilere zeka ve yaratıcılığın ölümcül tehlike karşısında bile bir kişinin kurtuluşuna hizmet ettiğini gösteriyor.

Hayvanlar hakkında peri masalları. Kazak folklorunun geniş bir bölümü hayvan masallarıyla temsil edilir.

Aslında bu tür Kazak masalları kurt adam, mezar kurdu (Korkau-Kaskyr), azılı ve güçlü kurt Syrtan (Yenilmez) masallarını kapsamaktadır. Ayrıca, bu liste, bozkırda insanları çeken altın başlı bir antilop, yırtıcı bir kara-yumruk, dipsiz bir delikten küçük ama canavarca güçlü bir hayvan hakkında hikayelerle doldurulur. Dahası kartallar ve diğer yırtıcı kuşlar, kulanlar (vahşi atlar) ve son olarak her türlü evcil hayvan hakkında masallar-efsaneler de vardır.

Kazak sinemasının tarihindeki ilk çizgi film - "Bir kuş kırlangıç neden boynuzlu bir kuyruğa sahiptir?"

Eski ejderha, karanlık güçlerin somutlaşmış halidir. Gücü ve zulmü ile insanları ve hayvanları korkuttu ama zaman geçti ve şimdi yaşlandı ve zayıfladı. Sadece küçük bir çocuğun kanı yaşlı ejderhaya yardım edebilir. Kötü kahramanın sadık bir hizmetçisi olan sivrisinek, çocuğu aramaya gönderilir. Ancak kırılgan kuş kırlangıç, küçük bir çocuğun hayatını kurtarmak için korkusuzca mücadeleye girer.

Bu güzel animasyon, Kazak halk masalına dayanmaktadır. Sürükleyici olay örgüsü, folklor ve milliyet ile bağlantı, onu birkaç nesil için favori bir hikaye haline getirdi.

Bu arada, "Bir kuş kırlangıç neden boynuzlu bir kuyruğa sahip?" New York'taki Animasyon Festivalinde ödül kazanan ve ayrıca All-Union Film Festivali'nde ödül alan bir sıçrama yapıp ilgi çekti.

Günlük hikayeler. İki türe ayrılabilirler: günlük yarı fantastik masallar ve aslında günlük masalların kendisi.

Avcılarla ilgili hikayeler, ilk türün tipik bir örneğidir. Avcıların gerçekçi karakter özellikleri ve yaşamı - kahramanlar, olağanüstü maceralara sahip fantastik canavarların ve hayvanların görüntüsü ile iç içedir. Genellikle bu tür masallarda aşk teması ve bir sevgilinin gizemli kaçırılması tanıtılır.

Gerçek günlük peri masalları, göçebe çobanın hayatını yansıtır ve zhut [106] veya sığır kıtlığı gibi felaketler hariç, zengin meralar, yemyeşil otlarla kaplı dağlar, harika bir iklime sahip verimli vadiler hayaliyle doludur.

Çocuk masalları, özellikle eğlenceli ve bazen komik olan fantastik masallar, günlük ve hayvanlarla ilgili masalların keyifli bir karışımıdır. Bu bir kişiyi olağan gerçek ortamından böcekler, kuşlar veya fantastik yaratıklar dünyasına götürür. Çocuk masallarının kahramanları, küçük güçlerine rağmen, hem insanların hem de çeşitli yırtıcı hayvanların kazananları olur.

Kazak efsaneleri, hikayelerinin halk tarihinde gerçekten meydana gelen bazı olaylara veya gerçekten yaşayan bir kişinin biyografisine dayanması bakımından peri masallarından farklıdır. Bu hikaye daha sonra kurgu ile büyümüş ve peri masallarından farklı özel bir tür halk sanatı yaratmıştır. Kazak efsanelerinin karakteristik bir özelliği döngüsel olmalarıdır.

Kazak efsaneleri iki gruba ayrılır. Birincisi, efsanevi kişilikler hakkındaki hikayelerden oluşur - Korkyt hakkında, Asan-Kaigy hakkında, genellikle çocuk masallarında bulunan Aldar-Kose hakkında, Zhirenshe hakkında. Hoca-Nasreddin vb. hakkında efsane-anekdotların Kazakça versiyonları da vardır. İkinci grup, "kyui efsanesi" (orijinal Kazak dilinde "kyui-anyz" gibi geliyor) [107] olarak adlandırılabilecek özel ve nadir bir efsane çeşidinden oluşur. Kyui-anyz'da sözlü efsane, dombıra, kobyz veya sybyzgy üzerinde enstrümantal bir melodinin performansına bir önsöz olarak hizmet eder. Kazaklar enstrümantal melodiye "kyui" derler. Kyui, belirli bir efsanenin içeriğini seslerle aktarır. Bu nedenle adı - kyui-anyz. Yüzlercesi olan tüm Kazak "kyuileri", zorunlu düzyazı girişlerine sahiptir.

Örneğin Korkut Ata Efsanesi. Korkyt adı, birçok Türk halkı arasında farklı yorumlarda ve onunla ilgili efsanenin farklı versiyonlarında iyi bilinmektedir. Kazak versiyonuna göre Korkyt, müziğin efsanevi babası, yeryüzündeki şarkının yaratıcısı, kobyz'in yaratıcısı, akın, hikaye anlatıcısı, şair ve müzisyenlerin koruyucu azizidir.

Efsaneye göre Korkyt, küçük yaştan itibaren insan yaşamının geçiciliğine razı olamadığı için ölümün kaçınılmazlığına karşı savaşmaya karar verir. Düşüncelerinden kıvranan ve ölümsüzlük hayaliyle hareket eden Korkyt, insanları terk eder ama her yerde

---

[106] * Zhut, mera buzlanması veya yoğun kar yağışı nedeniyle büyük bir hayvan kaybıdır. Kazakistan'da hayvan otlatmayı zorlaştırıyordu. Göçebe tarımda zhut, hayvancılığın önemli bir bölümünün ölümüne yol açtı. Her şeyden önce genç hayvanlar ve zayıflamış hayvanlar öldü. Tek kurtuluş başka bir bölgeye taşınmaktı.

[107] * Kyui, ağırlıklı olarak dombıra olmak üzere geleneksel Kazak enstrumanlarıyla icra edilen Kazak halk çalgısı eseri.

ölümü görür. Ormanda çürümüş ve devrilmiş bir ağaç ona ölümünü ve Korkyt'ın kaçınılmaz sonunu anlatır. Ve bozkırda, güneşin altında yanan tüylü çimenler de ona aynı şeyi söylüyor. Güçlü dağlar bile onları bekleyen yıkımı anlatırken, her zaman aynı sonun Korkyt'ı beklediğini de söyler. Bütün bunları gören ve işiten Korkyt, ıstırapları içinde, "shyrgai" ağacından ilk kobyz'ı oyar. Enstrümanın tellerini çekti ve ıstırap dolu düşüncelerini ve duygularını dökerek kui çalmaya başladı. Bütün ruhunu bu ezgilere koydu ve tellerinin harika sesleri dünyanın her yerinde çınladı, insanlara ulaştı, onları yakaladı ve büyüledi. O zamandan beri Korkyt'ın ezgileri ve onun yarattığı kobyz dünyayı dolaşmaya başladı ve Korkyt'ın adı kobyz'in tellerinde ve insanların kalbinde ölümsüz kaldı.

Kyui-anyz veya kui efsaneleri. Daha önce kısaca kyuiler efsaneleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu sanat türü için ayrı bir paragraf vurgulanmalıdır. Böylece, yukarıdan görüldüğü gibi, Kazak destanı ve folkloru, tüm biçimleriyle ayrılmaz bir şekilde müzikle bağlantılıdır. En eski çağlardan günümüze kadar müzik anlayışı Kazak halkında olağandışı bir şekilde gelişmiştir. Adından da anlaşılacağı gibi sadece ritüel, günlük ve tarihi şarkılar müzikal bir melodi üzerine inşa edilmekle kalmaz, aynı zamanda akın tarafından seçilen bir melodiye bir dombıra eşliğinde büyük epik şiirler söylenirdi. Müziğin Kazak folklorundaki rolü bu kyui efsanelerinde özellikle vurgulanmaktadır. İçlerindeki müziğin kendisi, olay ve duyguları sunmanın, olay örgüsüne dayalı programatik bir karakter kazanmanın bir aracı haline gelir.

Genellikle dombıra, sybyzgy veya kobyz üzerinde kyui icra etmeden önce, kyuishi (besteci ve virtüöz, kyui'yu çalan kişi) çalınan melodinin içeriğini kısa bir biçimde anlatıyor, ve hikayesini geleneksel bir ifadeyle bitiriyor: "Şimdi dombira'nın bunu nasıl anlatacağını dinleyin.." Örneğin, ünlü kyui efsanesi "Aksak-kulan, Zhoshi-khan" aşağıdaki kısa romanı verir. Zhoshi Khan, oğlunun neden avdan geri dönmediğini kendisine söylemesini istedi ve oğlunun ölümünü ona haber vermeye cüret edenin boğazını erimiş kurşunla dolduracağı tehdidinde bulundu. Sonra yaşlı kyushi, dombıra üzerinde, Zhoshi-khan'ın oğlunun topal bir kulan (vahşi at) tarafından öldürüldüğünü anladığı, sözsüz bir melodi çaldı. Sözünü tutmak isteyen han, kobyz'in cezalandırılmasını emretti. Bu nedenle, efsaneye göre, kurşunla yakılan dombıranın üst kısmı açık kaldı.

Kazak folklorunun tüm karakteristik formları kyui efsanelerinde karıştırılmıştır. Burada, kısa bir hikaye şeklinde, hayvanlar hakkında peri masalları ("Boz-torgay") ve tarihi bir şarkı ("Gobyk-shashkan" veya "Ksen-ashkan") bulunmaktadır, ayrıca zhoktau ("Sary") buluyoruz. -uzen"), estirtu ("Zhoshi Khan") ve çok daha fazlası bulunmaktadır. Kazak folklorunun bu ilginç formunun özel önemi, unutulmaz müzik sayesinde, onunla bağlantılı harika efsanelerin bugüne kadar hayatta kalmasında yatmaktadır.

Atasözleri, bilmeceler, deyimler. Genel olarak tüm halkların karakteristiği olan bu tür halk sanatının Kazaklar arasında kendine has karakteristik farklılıkları vardır. Kazak atasözleri ve bilmecelerinin, deyimlerin çoğu şiirsel bir biçime sahiptir.

S. Seifullin, atasözleri ve deyimleri hitabet sözleriyle ilişkilendirerek bunların hatip-biyler tarafından oluşturulduğunu açıklamıştır. S. Seifullin, o zamanın hayatı, yaşam tarzının ne olduğunu, bilincin, sözlerin, edebiyatın, aynı yaşam biçiminin etkisi altında ve benzerliğinde doğduğunu kaydetmektedir. Öğretici atasözleri, her çağın dilinin, sanatsal sözünün, edebiyatının aynı çağın ürettiği bilinç, gündelik yaşam ve ideallere göre doğduğu gerçeğini teyit etmektedir.[108]

Kahramanlık destanı. Kazak halkının destanı en zengin şekilde kahramanlarla ilgili destanlar tarafından kahramanlık şiirleri şeklinde temsil edilir, bu şiirler genellikle Orta Asya ve Kırım Volga göçebe kabilelerinin uzak geçmişinde meydana gelen gerçek tarihsel olaylara şiirsel bir paralellik oluşturmaktadır. Destan kahramanlarının isimleri, 16. yüzyılda Kazan Hanlığı'nın çöküşü, 16. yüzyılda komşu Kazak kabileleri ve Nogaili tarafından ortak performanslar ve baskınlar gibi tarihi olaylarla ilişkilendirmektedir. Destansı kahramanların isimleri Koblandy, Kambar, Targyn, Alpamys, Sain ve diğerleridir.

A.S. Balapanova'nın belirttiği gibi: *"Kazak halkının destanları, her şeyden önce, uzak geçmişte meydana gelen gerçek tarihsel olaylara şiirsel bir paralellik oluşturan, kahramanlar hakkında kahramanca şiirler biçimindeki efsanelerdir. Kahramanlık destanının ortaya çıkışı, halkların tarihindeki dönüm noktaları ile ilişkilidir: devletliğin oluşumu, bağımsızlık mücadelesi ile bağlantılı olarak yeni bir jeopolitik durumun oluşumu, vb. Destan kahramanlarının isimleri - Edyge batyr, Kobylandy, Shora, Kambar, Targyn, Alpamys, Er Sain ve diğerleri belirli tarihi olaylarla bağlantılıdır".* [109] Yani halk şiiri değerli bir tarihi kaynak demektir.

Günlük hayatın lirik şiirleri. Bir dizi Kazak epik şiiri destanın özel bir bölümünü oluşturur - bunlar lirik günlük şiirlerdir. Bu şiirler ile kahramanlık şiirleri arasındaki fark üç temel özellikte yatmaktadır.

Öncelikle bu şiirlerin ana teması aşk temasıdır, iki gencin mutlulukları için verdikleri mücadeledir. Ancak kahramanlık destanında ise ana tema, kahramanın halkın ortak çıkarları için verdiği mücadeledir.

İkincisi, kahramanlık şiirlerinde belirleyici olmayan gelenekler, günlük yaşam ve aile ilişkileri, lirik günlük şiirlerin konusuna dahil edilir. Ebedi aşk teması, kabile toplumunda

---

[108] Adambaev B. (1997) *Kazak halk hitabeti*, Almatı, (s. 14.)

[109] Balapanova A.Ş. (1999) *Kahramanlık destanının materyallerine dayanan Kazakların tarihi ve kültürünün sorunları: tarihsel ve istatistiksel analiz ("Koblandy - batyr" destanı örneğinde),* Almatı (s.3)

hüküm süren göçebe yaşam koşullarına ve geleneksel hukuka bağlı olarak, büyük bir özgünlükle yorumlanır.

Bu şiirler ile kahramanlık şiirleri arasındaki üçüncü fark, görüntülerin gerçekçi yorumlanmasıdır. Kahramanlık şiirlerinde batyr (yiğit kahraman) zaten beş yaşında askeri istismarlar yapıyorsa, tüm imajı şartlıysa ve gerçekliğin üzerine çıkarsa, o zaman günlük şiirlerde insanlar tüm içsel nitelikleriyle insanlar olarak kalırlar. Lirik günlük şiirlerden "Kozy-Korpesh ve Bayan-Sulu", "Kyz-Zhibek", "Aiman-Sholpan", "Sulu-Shash" ve diğer şiirleri bize geldi.

1954, Kazakistan sinema tarihinde önemli bir olay oldu. Bu yıl, yönetmenliğini Sh. Aimanov'un yaptığı ilk gerçek anlamda ulusal folklor filmi "Aşk Siiri" gösterime girdi. Film, Kazak halk lirik destanı "Kozy-Korpesh ve Bayan-sulu"na dayanmaktadır. Bu film, yerli uzmanlar tarafından bir "Kazakfilm" stüdyosu temelinde yaratılan, Kazak sinemasının tam teşekküllü ilk filmidir.

Tarihi şarkılar. Kazak destanında kahramanlık destanları ve lirik şiirlerin yanı sıra birçok tarihi şarkı yer almaktadır. Bu tür anlatı şarkısı, 18. ve 19. yüzyıllarda yaygın olarak geliştirildi. Bozkırın çarlık tarafından askeri olarak sömürgeleştirilmesi ve bu gücün uşakları - hanlar, sultanlar, valiler - tarafından uygulanan şiddet, Kazak halkının sık sık ayaklanmasına neden oldu. 18. yüzyılın ikinci yarısının neredeyse tamamı ve 19. yüzyılın ilk yarısının tamamı, halkın zalimlere karşı sürekli silahlı mücadelesi içinde geçti. Bu, bu tezin "Kazakistan Tarihi" bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bir anda ülkenin bir yerinde, ardından Kazak bozkırlarında ve dağlarında başka bir yerde isyanlar çıkıyordu. Ve mücadele eden kitlelerin bu kahramanca dürtüleri, bir dizi tarihi şarkıda yakalanır. Örneğin, Syrym, Isatay ve Makhambet hakkında, Beket hakkında, Zhankozha hakkında şarkılardı.

Bu tarihi şarkılar, geleneklerini Orta Asya ve Sibirya kabilelerinin ölümcül mücadelesi sırasındaki savaşlar ve baskınlarla ilgili şarkılar gibi daha eski örneklerden almaktadır. "Aktaban shubyryndy" ("yürüyen gezintiler") hakkındaki anlatıların tüm döngüsünde, 1729'da Kazakların Kalmıklarla olan savaşları gibi tarihi olaylar yansıtıldı. Ve sonuçları, tarihi şarkılara da yansıdı - yani, Syrdariya kıyılarından Sibirya bozkırlarına toplu yeniden yerleşim sırasında Kazak halkının çektiği acıdır. Birçok tarihi şarkı, 16-18. yüzyıllarda yaşayan Yeşim, Abylai, Kabanbai ve diğer tarihi şahsiyetlerin kampanyalarını anlatmaktadır. Bu şarkılara ek olarak, ulusal afetler ve ayaklanmalar hakkında tarihi şarkılardan oluşan özel bir döngü oluşmaktadır. (Tez çalışmasının birinci bölümünde de adı geçen hüzünlü şarkı "Elim-ai" de bu diziye atfedilebilir).

Hem çok eski hem de sonraki tüm bu şarkılar gerçek tarihi olaylara dayanmaktadır ve kahramanları gerçekten tarihi isimler taşımaktadır. Yazarlarının çoğu bu olayların çağdaşlarıdır. Olayların sunumu genellikle yazarların gördükleri ve yaşadıklarının kronolojik sırasını takip eder. Çoğu zaman halkın kendileri bu şarkıların yazarıdır.

Şarkılar-doğaçlama - Aitys. Aitys, doğaçlamacılar için bir şiir turnuvası olan Kazak akınlarının halka açık bir yarışmasıdır. Aitys yarışmasına Kazak milli enstrümanı dombıra eşlik eder. Tüm geleneksel halk şiir türleri arasında Kazak dinleyicisinin uzun zamandır en büyük ilgisini çeken aitystır. Kollektif çiftlik gençliği ve akınlar arasında komik bir rekabet şeklinde bugün de hala var. Nitekim televizyonda da aitys turnuvaları düzenlenmektedir.

Aitysın içeriği, belirli bir konuda şiirsel bir tartışma oluşturur. Kabile büyükleri-yöneticileri yarışmada hazır bulunduğunda, bazen bir klanın diğerine üstünlüğü hakkında bir aitys yarışmasıydı. Bazen bir kadının hakkı ve konumu hakkında, eğer bir kadın-akın yarışmaya katılırsa. Ayrıca ayetlerde aşkın gücü hakkında, onu ifade etme yolları hakkında tartıştılar, sırlar, ülkeler, halklar, genel olarak bilgi konusunda yarıştılar. Çoğu zaman, aitys, rakiplerin kişisel eksiklikleri ve ahlaksızlıkları konularına geçti. Ancak, elbette tüm bunlar komik bir biçimde yeniden üretilir.

Aitys, hem program olarak Kazak televizyonunda hem de Kazak sinemasında halkın gelenek ve göreneklerini gösteren filmlerde çeşitli sahneler şeklinde çok yaygın bir türdür.

Kazakistan sinematografisi, ulusal folklor gelenekleri üzerinden modellenmiştir. Yukarıda, folklor gelenekleri dikkate alınarak çeşitli film uyarlamaları, masallar, efsaneler sunuldu. Ve Kazak çizgi filmleri, sadece küçük izleyicilere değil, aynı zamanda yetişkin izleyicilere nezaket, merhamet, Kazak tarihi ve kültürünün ruhunu iletmek için tasarlandı. Günümüzde Kazak kahramanları unutulmaya yüz tutsa da yerli çizgi film yapımcıları ana özelliklerini kaybetmemeye çalışıyorlar – yani, Kazak halkının geleneklerinin milli, ulusal ve kültürel değerleri.

Dolayısıyla, kimliği oluşturan tarihsel ve etnografik bilgi kaynağı olarak folklorun rolünden bahseden E.D. Tursunov, *"Folklor, toplumda meydana gelen ve insanların dünya görüşüne yansıyan süreçlerin çok hassas bir göstergesidir. En azından, toplum yaşamındaki farklı dönemlerin, önceki ve sonraki tür sistemlerinden farklı olarak, kendilerine tekabül ettiği bilinen gerçeği hatırlamak yeterlidir. Figüratif ifade araçları, ideolojik ve tematik içerik, insanların dünya görüşünün ve tutumunun farklı seviyelerini yansıtır "* diye yazmaktadır. [110] Başka bir deyişle sözlü halk sanatı, toplumda meydana gelen belirli sosyal ve kültürel süreçlerin parlak ve özgün bir ifadesidir. Toplumdaki değişiklikler kaçınılmaz olarak folklorda şu veya bu biçimde yansıtılır.

Kimlik - tarihsel bir süreçtir, ancak gelenek onda her zaman istikrarın bir bileşeni olarak, benliğin bir bileşeni olarak var olur. Yani, bu kimlik bundan oluşur. Kültürel kimlik, insanlar tarafından yaratılan benzersiz bir kültürel dünyanın olduğu özgün, benzersiz bir

[110] Tursunov E.D. (2001) *Eski Türk folkloru: kökenleri ve oluşumu*, Almatı: Dyk-Press. (s. 162)

ulusal kültürle özdeşleşmedir. Yukarıda, Kazak halkının zengin geleneksel kültürünün sadece küçük bir kısmı kısaca anlatılmıştır.

Sözlü halk sanatı, müzikal folklor, sanat, gelenek ve ritüeller, törenler, ulusal oyunlar ve halk pedagojisi gelenekleri - hepsi halk eğitiminin, ahlaki eğitimin, bireyin manevi mükemmelliğinin ve geleneksel değerlerin korunmasının en önemli araçlarıdır. Yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktarılmıştır. Bütün bunlar nesiller arası bir iletişim kaynağı ve bir milli eğitim aracıydı. Böylece Kazak halkının kültürel gelenekleri, modern Kazakistan toplumunun sosyo-kültürel değerlerinin temel kanonlarının korunmasına ve aktarılmasına katkıda bulunmuştur.

İnsanların sosyo-kültürel değerleri, her bireyin iç dünyasını ve manevi değerlerin yaratılması ve korunması için ifade biçimini belirler. Sosyal ve manevi değerlerin gelişimi, esasen insanların, her insanın insanlık tarihinde oynadığı gerçek rolün, insan uygarlığına katkısının ne olduğu konusundaki farkındalığının bir göstergesi olan ulusal öz farkındalığı oluşturur. Yani her insanın sosyo-kültürel değerinin oluşması, insan evreni modelinin gelişmesine katkıda bulunur. Bu da onun belirli bir kültüre ait olduğunun bilincine ve Kazak kültürü ile özgür ve bağımsız bir kimlik hakkına sahip olmasına temel olacaktır.

Mevcut aşamada, televizyon böyle bir dünya görüşünün oluşumuna doğrudan katkıda bulunur. İzleyicinin dünya görüşü, bilgi sembolleri, sözlü ve gorsel sinyaller kullanılarak geliştirilir. Birlikte ele alındığında, diğer halkların kültürlerinden farklı olan ulusal manevi kültürün manevi değerlerini, özelliklerini ve ilkelerini temsil ederler. Tüm bunlar, TV izleyicilerinin yaşam koşullarıyla yakından ilgilidir.

Böylece geleneksel Kazak değerlerini konumlandıran "ulusal markalı" programların yayınlanması ve geliştirilmesi yoluyla izleyicilerin sosyo-kültürel değerlerinin oluşmasında televizyona büyük bir sorumluluk düşmektedir. Kitle bilincini oluşturan geleneksel değerler, izleyici tarafından özümsenir ve kişiliğin değer yapısını oluşturur, halk bilinci tarafından geliştirilen bazı sosyal ideallere dönüşür.

Böylece Kazakistan'da tüm değerleri, ritüelleri, gelenekleri ve bunların modern yansımasını temel alan ulusal kültür, Kazakistan televizyonu aracılığıyla geniş çapta yayılmaktadır. Kazakistan medyası, ulusal kültürün birçok özelliği ile doludur. TV yayınları aşağıdakileri hedeflemelidir:

- izleyiciyi ulusal geleneksel kültür ve kimlik fikri etrafında toplamak;
- devlet dili bilgisine hakim olmak ve teşvik etmek;
- izleyicinin Kazak ulusal kültürünü teşvik etme arzusunun gelişimi;
- Kazak kültürünün sosyo-kültürel değerlerini korumaya ve geliştirmeye yönelik izleyicinin bakış açısını geliştirmek.

Almatı'da düzenlenen "Media Kurultayı - 2018" çerçevesinde televizyonun sorunları konuşulmuştur. Özellikle siyaset bilimci A. Syrym, Kazak televizyon izleyicisinin, Kazakça

konuşan izleyicinin büyümesi de dahil olmak üzere, her yıl büyüdüğünü kaydetmiştir: *"10 yıl boyunca okullarda Kazak dilindeki öğrencilerin oranı %65'e, kolejlerde %59'a, üniversitelerde %64'e yükseldi. Buna göre, bu izleyici Kazak dilinde TV içeriğinin potansiyel bir tüketicisi olabilir"*. Bu, devlet dilinde televizyon programlarına olan talebin artmasına neden olur.

Televizyon, güçlü video-eğlence ve iletişim özelliklerine sahip olması nedeniyle, yalnızca halk sanatı kültürünün değerlerinin geliştirilmesi ve yayılmasında önemli bir rol oynamaz. Ulusal kimliğin bu temel üzerinde oluşmasına katkı sağlaması özellikle önemlidir. Günümüzle çok ilgili olan modern sivil toplumumuzun birliği konusundaki ulusal fikrin canlanmasına katkıda bulunmalıdır.

Çalışmanın bu alt bölümünde Kazak halkının kültür ve geleneklerinin bir bölümü ile kısa bir tanışma yapılmıştır. Ancak modern Kazakistan televizyonu nasıl bir dönüştürücü ve halk geleneklerinin koruyucusu olmalıdır? Bu sorunun cevabı "Balapan" ve "Madeniet" kanallarının televizyon programlarının detaylı bir analizinin yapıldığı bir sonraki alt bölümlerde sunulacaktır.

3.2. "Balapan" TV: televizyon kanalıyla Kazakistan'ın gelecek neslinin eğitimine dair bir uygulama

Modern çocuklar boş zamanlarının çoğunu evde geçirirler. Aynı zamanda, ana "mesleği" hem Kazak hem de yabancı çocuk TV kanallarını izlemektir. Çocuklar çevrelerindeki dünyayla ilgili bilgilerin çoğunu tam olarak çocukların televizyon programlarından öğrenirler ve çocukların gelişimi, bilincin oluşumu ve modern dünyaya uyumları bu programların ne kadar kaliteli olacağına ciddi bir şelikde bağlıdır.

"Balapan TV" kanalı, Kazakistan'da çocukların (çoğu köylerde yaşayan çocukların) yetiştirilmesi sürecindeki en önemli araçtır. Ve tüm dünyada çok sayıda çocuk TV kanalı varsa ve sayıları sürekli artıyorsa, Kazakistan'da sadece bir yerli yapım kanalı var (diğer tüm çocuk TV kanalları yurt dışından aktarılıyor). Elbette genç neslin kimliğini şekillendirmede yüksek potansiyele sahip olan Kazak dilinde yayınlanmaktadır. Balapan bağımsız bir kanal değildir, ancak devletin ideolojik mesajını yaymaktan sorumlu olan "Kazakistan TV" kanalının niş bir dalıdır. Kanalın görevi ülkeyi, kültürünü, geleneklerini ve yaşam biçimini tanıtmak, resmi ideolojik değerleri ve çıkarları korumaktır. Bu tür görevler, kanalın ülkenin bilgi güvenliğini sağlama ile başa çıkmasına izin verir.

2013 yılında, o zamanki Kültür Bakanı Kul-Mohammed, TNS Gallup Media Asia'ya göre, 100 binden fazla nüfusu olan şehirlerde "Kazakistan TV" kanalının derecelendirmesi 6. sıradaysa, aynı şirkete göre aynı kanalın derecelendirmesi, ancak zaten nüfusu 100 bin kişiden az olan yerleşim yerlerinde, birinci sırada diye not etmektedir.[111] Bu, kırsal nüfusun her şeyden önce "Kazakistan TV" kanalını izlediği anlamına gelir. Ve araştırma şirketi "Kantar'a" (TNS Orta Asya) göre, Balapan TV kanalı 2020'den beri "en iyi 7 cumhuriyet kanalı" arasında yer aldı. Ve Kantar'ın sürekli araştırmasına göre, TV kanalının reytingi her yıl artıyor. Örneğin, 2019'da TV kanalın ortalama payı %3,9 iken 2020'de %4,4'e yükselmiştir. Böylece "Balapan TV" kanalının kapsama alanı, "Kazakistan TV" kanalı gibi tamamen Kazak dilinde yayın yaptığı dikkate alındığında, onu yöneten kanala benzer hale gelir.

Ulusal bir çocuk televizyon kanalının geliştirilmesinin itici gücü, Kazakistan Cumhuriyeti eski Cumhurbaşkanı'nın yalnızca devlet dilinde yayın yapan kanallar oluşturma talimatıydı. Yeni bir çocuk kanalının lansmanı sadece yeni bir projenin lansmanı değildi, bu etkinlik eğitici doğası nedeniyle siyasi açıdan da önemli. "Balapan TV" çocuk kanalı 27 Eylül 2010 tarihinde yayını başlamıştır. Kanalın varlığı boyunca logosu, altında farklı renklerde harflerin yazılı olduğu, Kazakça'dan "civciv" veya "bebek" olarak çevrilen "BALAPAN" yazılı sarı bir tavuğun görüntüsü olmuştur.

"Balapan TV" kanalının amacı, gelecek neslin köklerini beslemek ve onların eğitim ve bilimin zirvesinde entelektüel, vatandaş olarak yetişmelerine yardımcı olmaktır. Sağlıklı,

[111] https://kstnews.kz/news/item-10213

manevi düşünce düzeyi yüksek, kültürlü, zeki, vicdanlı, çalışkan ve diğer iyi niteliklere sahip bir nesil yetiştirmek de önemlidir. O dönemdeki Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İdaresi Başkan Yardımcısı M. Ashimbaev'in vurguladığı gibi,[112] dil eğitim ve öğretimi erken çocukluk döneminden itibaren yapılmalıdır. Çünkü bu, büyüyen neslin milliyetten bağımsız olarak anadil düzeyinde devlet dilini bilmesini sağlayacaktır. "Balapan TV" kanalının rolü çocuklara devlet dilini öğretme sürecinde çok büyük. I.G. Herder'e göre dil, insanın atalarından miras aldığı özgünlüğünü, diğerlerinden farklılığını korumanın ve onu doğmamış nesillere aktarmanın en güvenilir yoludur.[113] Herder, dilin bir halkın oluşumunun merkezinde olduğuna inanmaktadır. "Balapan TV" kanalının açılması, Kazak dilinin tanıtımı ve daha da geliştirilmesinde önemli bir olay haline geldi.

Kanalın web sitesinde açıklandığı gibi, proje bir bütün olarak şunları amaçlamaktadır:

- genç Kazakistanlıları ulusal ve kültürel kimlik fikri etrafında toplamak;
- devlet dili bilgisinin geliştirilmesini ve pekiştirilmesini teşvik etmek;
- genç nesilde aktif ve sağlıklı bir yaşam tarzı için sürdürülebilir bir istek geliştirmek;
- dünya görüşünün oluşumunu ve çocuğun kişiliğinin (kimliğinin) gelişimini ana değerlere göre yönlendirmek - sevgi, saygı, dostluğa yünlendirmek.

Her programın oluşturulmasında nitelikli öğretmenler ve psikologlar görev alır, velilerin görüşleri ve geri bildirimleri dikkate alınır.

"Balapan TV" kanalının programları ve yayınları iki kategoride izlenebilir. Birincisi bir eğitim işlevi görür, ikincisi ise - bir eğlence işlevidir. Ayrıca yayınlarının temeli eğitim, spor ve müzik programlarıdır. İçerik analizi (görsel, söylem) araştırmasında sadece nitel yöntemler faydalı olmuştur. Nicel analiz yönteminin aksine, kalite yöntemi sıklığı dikkate almaz, ancak araştırma problemiyle ilgili belirli konuların, sembollerin ve diğer değişkenlerin varlığını veya yokluğunu dikkate alır. Ayrıca yapısal-semiyotik analiz yaklaşımları, bir Kazakistanlı imajındaki karakter, davranış, pratikler ve nesneleri ortaya çıkarmaya yardımcı olmuştur. Kültürel bir sistemi oluşturan çeşitli unsurlar vardır. Bu unsurlar nasıl yaşadığımızı, ne yaptığımızı, ne yediğimizi, nasıl iletişim kurduğumuzu ve çok daha da fazlasını gösterir.

Örneklem, 2017'den 2020'ye kadar vizyona giren ve ağırlıklı olarak Kazak ulusunun tanımlanmasında kültürel unsurları taşıyan seçme animasyon filmlerinden oluşmaktadır. Bu çizgi videolardan oluşan Kazak halkının düşüncesinin bir analizi yapılmıştır. Ana kültürel

[112] https://www.inform.kz/oz/zapusk-kazahstanskogo-telekanala-balapan-vazhnoe-politicheskoe-sobytie-soderzhaschee-vospitatel-nyy-harakter-m-ashimbaev_a2306801/amp

[113] B.R. Shakeeva N.I. Aitymbetov (2019), *Siyasi kurumların ve süreçlerin gelişimi, dış ve iç deneyim* // Tüm Rusya bilimsel ve pratik konferansının materyalleri // Sovyet sonrası devletlerin siyasi gelişiminin özellikleri // Dilin oluşumdaki rolü ulusal kimlik: Cezayir ve Kazakistan deneyimi (karşılaştırmalı analiz), (bölüm No. 3) (sayfa 249)

kodların belirlenmesi için kültürel ve ulusal sembollerin, karakterlerin, farklı etnik gruplardan ve coğrafi bölgelerden kişilerin kullanımına özellikle dikkat edildi. Kanalın şebekesi hem yabancı hem de ulusal ürünlerle temsil ediliyor, ancak devletin ulus inşasına yönelik politikasını yansıttığı için yalnızca yerli içerik alınmasına karar verildi. Animasyon film izleme süreci kanalın web sitesi ve Balapan TV YouTube kanalı kullanılarak gerçekleştirildi. Yayınlar Mayıs-Haziran-Temmuz 2021 döneminde izlendi.

Analiz edilen programlar hakkında net bir bilgi özümlemesi için aşağıdaki program tablosu sunulmuştur:

PROGRAM ADI	HEDEF KİTLE	AMAÇ	TÜR
Ali men Aya	Okul öncesi	Yetiştirme / Sosyalleşme	Animasyon, Eğlence
Zhandos zhane onyn dostary (Zhandos ve Arkadaşları)	Okul öncesi	Eğitim	Animasyon, Bilim, Geliştirici
Menin Elim	Okul öncesi / Okul çağı	Yetiştirme / Sosyalleşme	Animasyon, Eğlence
Erden Atanyn angimeleri (Büyükbaba Yerden'in Masalları)	Okul öncesi	Yetiştirme / Eğitim	Animasyon, Bilim, Eğlence
Sikyrly Kitap (Sihirli Kitap)	Okul öncesi / Okul çağı	Eğitim	Animasyon, Bilim, Eğlence
Gazhaiypstanga sayahat (Peri Dunyaya Seyahat)	Okul öncesi	Yetiştirme / Sosyalleşme	Animasyon, Eğlence
Ertegiler eline sayahat (Masallar dünyasına yolculuk)	Okul çağı	Yetiştirme / Sosyalleşme	Animasyon, Eğlence
Dostyk Dangyly (Dostluk Bulvarı)	Okul öncesi	Eğitim	Animasyon, Bilim, Eğlence

"Ali men Aya" (Ali ve Aya). Kanalın çalışmaları arasında en popüler animasyon dizisi "Ali Men Aya" öne çıkar. Bu animasyon dizisinin konusu, genç izleyiciler arasında Kazak kültürel değerlerini sevdirmek için düşünüldüğü görünmektedir. Filmin giriş kısmı, büyük bir yurt resmini ve arkada başkentin sembolü olan Baiterek'i gösterir. Erkek ve kız kardeş Ali ve Aya, büyükanne ve büyükbabalarıyla birlikte Astana'dan köye yazlık bir merada (kaz. "jailau" denir) gelen okul öncesi çağındaki şehir çocuklarıdır. Bizim anlayışımızda geleneksel jailau, yani yurtlar ve ev eşyaları ile eski Kazak yaşamından gelen yazlık mera, Kazakların orijinal özü için bir övgü sembolü görevi görür. Çocuklar yetişkinlerle konuşur ve kendi aralarında ilginç konuları tartışırlar. Bu konular genellikle efsaneler, batırlar, türküler,

folklor, işaret ve yasaklar, Kazak topraklarında var olan davranış düzeni ile ilgilidir. Daha sonra çocuklar bir köpekle jailauda oynar, çocukluk ve oyunlar hakkında kazakça şarkılar söyler, dedelerinin anlattığı hikayeler hakkında kendi aralarında tartışırlar.

Abi ve kız kardeş arasındaki konuşmalarda Ali abi her zaman cesur, zeki, yetenekli, girişimci bir erkek çocuğu örneği gösterir ve küçük kız kardeşi Aya'ya meraklı ve aktif bir kız şeklinde ortaya çıkan farklı beceriler öğretir. Çocukların akıl hocası ve öğretmeni büyükbabadır ve büyükanne ise herkes masada veya bir yurtta oturduğunda ortaya çıkar. Bu da geleneksel olarak Kazak ailesinde cinsiyete duyarlı bir aile hiyerarşisini ifade eder.

Çizgi film, bilişsel işlev ve görselleştirme açısından oldukça başarılı sayılabilir. Bu, "Balapan TV" kanalının doğum günü arifesinde çıkan haberlerle kanıtlanabilir. Haber arsasında 3-8 yaş arası çocuklar en sevdikleri çizgi filmlerden bahsettiler. Bilindiği gibi, "Ali ve Aya" adlı çizgi filmi özel bir sabırsızlıkla bekliyorlardı ve onu en sevdikleri animasyon dizilerinden biri olarak nitelendirdiler. Animasyon, göreviyle başa çıkar - yani "Ali ve Aya", çocuklara istenen kültürel değerleri ve kodları, erişebilecekleri bir dilde aşılmaktadır. İzleyiciler, uzun bir süre boyunca bir izleyici çekebildikleri ve elde tutabildikleri için TV şovlarına hızlı ve kolay bir şekilde alışırlar. Bu nedenle her bölümün günlük gösterimi sayesinde "Ali ve Aya" dizisinde aktarılan kültürel, sosyal ve değer kodlarını özümsemek çok kolaydır.

"Zhandos ve Arkadaşları". TV kanalının ürünlerinden ikincisi ise "Zhandos ve Arkadaşları" animasyon dizisidir. Bu animasyon dizisi, Kazakistan Cumhuriyeti Kültür ve Spor Bakanlığı'na bağlı Dilleri ve Sosyal ve Siyasi Çalışmaları Geliştirme Komitesi'nin emriyle hazırlandığı için daha fazla ilgi gördü. Çizgi film serisi birkaç bölüme ayrılmıştır. "Zhandos ve Arkadaşları" animasyonun bir kısmı çocuklara Rus dilini öğretir, her durumsal rol tanıma ve yorumlamadan sonra Kazakça kelimeleri ve cümleleri tekrarlar. Animasyonun "Hazine Kitabı" başlıklı ikinci yarısında çocuklara Kazak hanları, biyler, batırlar, bilim adamları, tarihi şahsiyetler anlatır. Hikayeler bilgilendirme ve referans amaçlıdır. Seçilen tarihi kişinin aşiret verileri hakkında bilgi iletirler. Ayrıca, Kazak toplumundaki rolü, kahramanlık eylemlerine, örneğin hikayenin kahramanının Kazak topraklarını nasıl savunduğuna vurgu yapılarak açıklanmaktadır. Bu kişiler arasında Abylai han, Zhanibek ve Kerey hanları (Kazak Hanlığının kurucuları), Buryndyk han, Kasımhan, Khaknazar han, Tauke han, Abilmambet han, Zhasybai batyr, Tole bi, Kazybek bi, Aiteke bi, Malaysary batyr, Makhankozha, Amankeldy batyr, Kazak bilim adamı Kanysh Satpayev ve diğer birçok tarihi şahsiyetler hakkında izleyiciler bilgi alabilirler. "Kazak halkının asalet ve benzersizliği", "büyük Kazak toprakları", "Kazak ulusunun özgürlüğü" ve çok daha fazlası gibi ifadeler sık sık kullanılmakatadır. Ve bu anlatılara sadece Kazak kyuileri eşlik eder.

"Menin Elim" (Benim Vatanım). Animasyon şapkası görsel-işitsel olarak oldukça vatansever gelmektedir. Ülkemizin Toktar Aubakirov, Talgat Musabayev ve Aydın Aimbetov

(kozmonotlar) tarafından temsil edilen ulusal kahramanları, batırlarla çevrili Abylai Khan, Kazak halkının aydınlatıcıları, Kazak aydınlarının büyük şairleri ve yazarları, "Kazak" gazetesinin [114] kurucu babaları: Akhmet Baitursynov, Alikhan Bukeikhanov, Mirzhakıp Dulatov, Altın Adam'ın imajı olan Kazakistan'ın bağımsızlığına bir anıt - yukarıda sunulan çizgi filmin 1. serisinin kapağının tüm görsel kısmı "Kazakistan" şarkısıyla yapıldı. Sonraki bölümlerde, konular, TV şovunun konusuna bağlı olarak biraz değişir. Böylece ulusal kültürel değerlerin ekran kültüründe asimilasyonu, yönetmenler, sanatçılar ve programdaki diğer katılımcılar tarafından oluşturulan görüntüler yardımıyla belirlenir. Çizgi filmdeki görsel imgeler ve tabii ki iç içeriği çocuk üzerinde özellikle güçlü bir etkiye sahiptir.

Oyuncak zırhlı küçük bir çocuk, bir kahraman gibi davranarak oyuncaklarıyla oynar, "Seni yeneceğim, Transformer! Beni yenemezsin! Ben senden daha güçlüyüm!" diye bağırarak oynar. Çocuğun oyunu, yanında oturan sanatçı dedenin nazik, dokunaklı kahkahasıyla kesintiye uğrar. "Dede, büyüdüğümde vatanımı savunan bir batır, kahraman olacağım" diye çocuğun ifadesine dedesi bir gülümsemeyle hemfikir ve torununun bağımsız ülkesinin sadık bir kahramanı olacağını vurgular. Bu bağımsızlığın ne olduğuyla ilgilenmeye başladıktan sonra aralarında büyükbabanın bağımsızlığın ülkemiz için ne kadar önemli olduğunu anlattığı bir diyalog başlar. Dede, bağımsızlığa giden yolun bizim için o kadar kolay olmadığını, başımızın üstünde huzurlu bir gökyüzü uğruna dedelerimizin kanıyla, teriyle aldığımızı söyler. Bu nedenle takdir edilmeli ve saygı duyulmalıdır. Vatanımıza özel bir sevgiyle bakmalıyız. Sonuçta, bağımsızlık iyi bir geleceğin garantisidir.

Genel olarak eğitici ve eğlendirici çizgi film, büyükbabanın Kazak halkının değerleri, sembolleri, kültürü ve ülkenin başarıları hakkındaki hikayelerine dayanmaktadır. Ayrıca, "Menin Elim" projesi, gördüğümüz gibi, genç izleyicilere Anavatan sevgisini ve onu önemsemesini aşılamaktadır. Çizgi film karakterleri, Kazak kültürünü de destekleyen ulusal kostümleri denemektedir. Ayrıca çizgi film, Aksakal'ın (bilgeliğin simgesidir) ahlaki öğretileri aracılığıyla izleyicinin dikkatini çalışkan olmaya, kaliteli bir eğitim almaya, gelişmeye ve ülkeyi uluslararası arenada onurlu bir şekilde temsil etmeye odaklamaktadır.

Çocuğun kişiliği ve kimliği böylece sosyo-kültürel çevrenin birçok unsuru tarafından oluşturulur. Çizgi filmin ekran sanatları, günlük yaşamda kalıcı bir bilgi ve estetik ortam yaratır. Bu ortam, çocuğun sanat alanındaki değer yönelimlerini, gündelik yaşam kültürünü, çevrenin estetik organizasyonunu ve etkinliklerini kendiliğinden oluşturur, hem yakınlaryıla, hem de çevresiyle vb. ilişkileri de etkiler, bu da doğal olarak daha sonra ulusal ruhu etkilemektedir.

[114] * Sömürge döneminde Kazakların etnik adını savunan gazete. Kazak, 1913-1918 yılları arasında yayınlanan sosyo-politik ve edebi bir gazetedir.

Ayrıca, Kazakların portrelerini gösteren film grubu, aşağıdaki gibi animasyonları içeriyordu:

"Yerden Atanın Angimeleri" - Büyükbaba Yerden'in Masalları demektir. Bu, eski Kazak tarihi hakkında tarihi ve animasyon programıdır. Kazak Hanlığı'ndaki Türk kökleri, Hunlar, Saklar, Zhety Zhargy (hükümdarlığı sırasında Tauke Han'ın yedi kuruluşu) hakkında yavaş yavaş anlatılan Kazakların eski tarihi ataları hakkında bilgilendirici söylemiyle öne çıkar. Bu, genel eğitim ders kitaplarının konu satırından Kazak tarihine bir tür daldırma animasyonudur.

"Sıkırlı Kitaptar" - Sihirli kitaplar. Büyük Kazak yazar ve şairlerin eserlerine adanmış animasyon dizisi. Okul çocukları Sadyrzhan ve Sardar karakterleri okul kütüphanesini ziyaret eder ve kütüphaneci Zauresh-Abla, Kazak yazarların kitaplarını bulmalarına yardımcı olur. Abay Kunanbayuly, Shakarim Kudaiberdiuly, Ybyrai Altynsarin, Magzhan Zhumabaev, Zhusipbek Aimauytov, Mukagali Makatayev, İlyas Zhansugurov, Akhmet Baitursynov vb. gibi Kazak düşünürlerini popülerleştirmeyi amaçlar.

"Gazhayıpstanga Sayahat" – Peri Dunyaya Seyahat. Ayazhan ve Eldos'un maceralarını anlatan çizgi dizi. Filmin kahramanları - Kazak milli elbisesini giyen Ayazhan ve Kazak süslemeli takım elbiseli Eldos - dünyanın farklı ülkelerinin turistik yerlerini ziyaret eder. Çocuklar sadece seyahat etmekle, Kazakistan ve Dünya haritasını incelemekle, Kazakistan toprakları ve diğer ülkeler hakkında izleyiciyi bilgilendirmekle kalmaz, aynı zamanda her zaman geleneksel kıyafetler giyen sevgili Bilimpaz isimli Aksakal ile birlikte alfabeyi de öğrenirler. Ana karakterlerin başına farklı hikayeler gelir, hayvanları kurtarmak, bir yetişkine yardım etmek gibi çeşitli ilginç soruları ve sorunları çocukça bir şekilde çözerler. Ayazhan ve Yeldos'a ek olarak, çizgi filmde genellikle farklı milletlerden başka karakterler de bulunur. Her zaman birbirlerine yardım etmeye isteklidirler, bu da genç izleyicilere Kazakistan'ın diğer halkları ve etnik gruplarıyla saygı duymayı, dostluk ve barış içinde yaşamayı öğretir.

"Ertegiler eline sayakhat" - Masallar dünyasına yolculuk. Bu, Kazak halk masallarının animasyonlu bir versiyonudur. Bu seri de, bazı bölümlerin filmin başında farklı etnik gruplardan karakterleri içermesi bakımından farklıdır. Örneğin, bir edebiyat dersinde, Olya-zhan (yani Olga isimi Slav tipli bir kız), Kazak izleyicilerinden öğretmen ve öğrencilerin önünde "Kirkula ve Kendebay" (halk masalı) masalını anlatıp tamamlar. Bundan sonra tüm çocuklar masalın özünü anlamak ve masal kahramanıyla tanışmak için zamanda bir yolculuğa çıkarlar. Ayrıca arsa, Kazakların göçebe ataerkil-feodal yaşam biçiminin ideolojik ve sanatsal bir resmiyle ortaya çıkar.

Ayrı olarak, **"Dostyk Dangyly"** - Dostluk Bulvarı çizgi filmine dikkat edilmelidir. Bu animasyon da, Kazak topraklarında yaşayan farklı etnik gruplar, geleneksel, ulusal kültürleri hakkında bilgilendirici materyaller içerir. Filmin ana fikri, çocuklara Kazak

topraklarında yaşayan farklı etnik gruplara karşı dostluğu ve hoşgörüyü öğretmek. Adı anlattığı gibi burada dostluk teması hakimdir. Geleneksel kıyafetler dikkat çekicidir. Örneğin, Rusları temsil eden bir karakter, Rusların ulusal kostümü içinde, Türkler Türk kostümü ile, Ukraynalılar ise Ukraynaca kostümü giymektedir. Her etnik grup, tarihi vatanının milletinin bir parçası olarak tanımlanır, Kazak süslemeli tişörtlü bir Kazak, etnik gruplarla tanışırken "biz" ve "siz" ifadelri kullanır. Çeşitli tarihi olaylar nedeniyle topraklarında farklı halkların temsilcilerini barındıran Kazak halkının misafirperver karakter özelliği üzerinde durulmuştur. Farklı etnik gruplar, kültürel farklılıkları ve gelenekleri olan farklı gruplar olarak tasvir edilir. Etnik azınlıkların Kazak toplumundaki yerini tanımlama yöntemlerine dikkat çekilir, burada "onlar" (diğer etnik gruplar) farklı türdeki Kazak toplumunun bir parçasıdır. Çeşitli etnik grupların temsilcileri aracılığıyla, belirli milletlerin tarihi, gelenekleri, gelenekleri, folklor ve milli oyunları, yemekleri ve günlük kültürleri hakkında hikaye anlatılır.

Aşağıdaki tablo, analiz için temel olarak kullanılan ve aşağıdaki kategorilere ayrılan çizgi filmlerin bir listesini ve açıklamasını göstermektedir.

PROGRAM ADI	**Kazak Dili**	**Kazakça + Rusça**	**Ulusal kıyafetlerin kullanılması**	**Diğer etnik grupların katılımı**	**Mimarlık**	**Ulusal malzemeler**	**Diğer etnik grupların ulusal malzemeleri**	**Değerler**
Ali men Aya	+		+		+	+		+
Zhandos zhane onyn dostary (Zhandos ve Arkadaşları)	+	+	+		+	+		+
Menin Elim	+		+		+	+		+
Erden Atanyn angimeleri (Büyükbaba Yerden'in Masalları)	+		+		+	+		+
Sikyrly Kitap (Sihirli Kitap)	+		+			+		+
Gazhaiypstanga sayahat (Peri Dunyaya Seyahat)	+		+	+	+	+		+
Ertegiler eline sayahat (Masallar dünyasına yolculuk)	+		+	+	+	+	+	+
Dostyk Dangyly (Dostluk Bulvarı)	+		+	+	+	+	+	+

- Geleneksel giyim ile ulusal kimlik arasındaki ilişki tartışılmazdır. Giyim - etnisitenin bir ifadesidir, ortak bir ulusal köken, dil ve geleneklere sahip bir grup tarafından paylaşılan kültürel mirası yansıtır. Çizgi film karakterlerinin imajlarında milli kıyafetlerin kullanılması, gelenek ve kimliği tanımlamanın, inşa etmenin ve bunlarla bağlantı kurmanın gözle görülür, somut bir yoludur. Örneğin, karakterlerin görüntülerinde, ulusal kıyafet gibi nesneler, mesela ulusal başlık - "taqiya" (takke) veya "kimeshek" – yani evli kadınların ince beyaz kumaştan yapılmış Kazak başlığı olarak öne çıkar. Başın etrafına sıkıca oturur, boynu, göğsü, omuzları ve sırtı kaplar. Tabii ki, kahramanlar geleneksel ayakkabıları da giyer. "Kamzol" (kaşkorse), ulusal kostümün etojenik bir bileşenidir, biraz uzun bir yelek gibi bir şeydir. Modern giysilerde ise mutlaka sanatsal ve geleneksel motifler kullanılmaktadır. Buna ek olarak, animasyonlar diğer ve farklı etnik grupların halk kostümlerini de gösterir;
- Dil ve iletişim açısından “biz, bizim”, “bizim toprağımız”, “Kazaklar”, “bağımsız Kazakistan”, “bağımsızlık”, “Anavatan”, “Atameken” vb. kelime ve deyimler sıklıkla kullanılmaktadır;
- Genel olarak mimari ve çevre ile ilgili olarak, aşağıdaki unsurlar da bulunur: modern evler ve çok katlı binalar, yurtlar, bozkır, jailau ve ayrıca sembolik binalar - Baiterek, Khan-Shatyr, Bağımsızlık Anıtı, genel olarak kültürel cazibe merkezleri, bir Kazakistan haritası ve ayrıca diğer etnik grupların geleneksel evleri de gösterilmektedir;
- Tüm çizgi filmlerde genç izleyiciler ülkelerini ve komşularını sevmeye, sadık dostluklara, Anavatan için kahramanlık ve cesarete, hem yaşlı hem de gence saygı duymaya teşvik edilir. Çizgi filmler çocuklara her durumda hoşgörüyü, takım çalışmasını, vatanseverliği, sabrı, bilgi arzusunu, misafirperverliği ve minnettarlığı öğretir;
- Kazak kültüründe aile, toplumun birbirine çok bağlı bir birimidir. O, milletin ve milli kültürün tarihsel gelişiminin konusudur. Bir yandan, geçmişe dönen aile, atalardan kalma bir bellek deposu yaratır. Buna paralel olarak geleceğe bakmak, kültürel ve ahlaki değerleri üretir ve torunlarına aktarır. Yüzyıllar boyunca, Kazakistan'ın tüm nüfusunun kültürel ve değer tanımlama özelliği, temel sosyokültürel değerlerden türetilen aile eğitimi değerlerinin ulusal birliğinde ifade edilen aile ile ilişkilendirilmiştir. İncelenen amimasyonlar, Kazak halkının tarihindeki tüm aile eğitimi geleneklerini, milli değerleri ve günlük ihtiyaçları açıkça göstermektedir. Ebeveynlerin rolü gösterilmektedir, örneğin, kadın ocağın koruyucusudur ve erkek ailenin başıdır, geçimini sağlar. Karakterlerin

imajları yardımıyla yaşlıların eğitimdeki rolü ifade edilir, aile sorumlulukları belirtilir. Ne de olsa aile, ana destek ve eğitimin ana kaynağıdır. Dolaysıyla, çocuk, bir kişinin ahlakını ve hümanizmini yetiştirme sürecinin tüm temelinin oluşturulduğu ailede ilk yetiştirme derslerini alır. Nesilden nesile aktarılan gelenekler ve yüce idealler, çocuk programları aracılığıyla genç izleyicilere aşılanır. "Kulınım" (Benim tayım), "Ainalayin" (Kelimenin tam anlamıyla tercüme etmek imkansızdır. Yaklaşık çeviri - "sevimli", "sevgilim"), "Saulem" (güneş ışığım benim), "Balakay" (bebeğim), "Dostym" (dostum) gibi kazak çağrışımlar kullanılır ve bunlar daha sonra sevgi ve saygı geleneklerini oluşturarak insanlar arasında karşılıklı anlayışa yol açar;

- Her animasyon filminde atalarımız tarafından kullanılan ve günümüzde alaka düzeyini kaybetmeyen özellikler, ev eşyaları vardır. Kazak sallanan beşiği. "Agash ydystar", ulusal süslemeli ahşap bir sofra takımıdır. Kamşı, sapa bağlı halat veya kemerlerden oluşan bir alettir. Genellikle deriden veya başka bir malzemeden yapılmış, bir sapla birleştirilmiş birkaç veya bir örgülü "kuyruktan" oluşur. Tarihsel olarak, çok eski bir enstrümandır. İnsanlık tarihi boyunca çeşitli türlerde kırbaçlar çobanların işlerinde kullanılmış ve kullanılmaya devam etmektedir, bazı durumlarda biniciler tarafından atları kontrol etmek için kullanılmaktadır. Kısa ayaklı yuvarlak Kazak masası. "Üki" - baykuş tüyleri, dombrayı veya iç mekanı süslendirmek için kullanılır. Kazaklar baykuşu kutsal bir kuş olarak kabul ederler. Geleneksel Kazak mücevher takıları. Sandık, genellikle büyükanneler içlerinde kumaş, giysi ve pahalı ürünler saklar. Ayrıca, müstakbel gelinin çeyizi katlanır ve içinde toplanır. "Kurak-Körpe" - bir kırkyama yorgan, gelinin çeyizine dahil edilir veya konukları yuvarlak bir Kazak masasına oturtmak için yere serilir, vb.
- Eğitici eğlence ve oyunlara da ilgi bir yana durmadı. Bu kategoride çizgi filmler görsel-işitsel olarak izleyiciyi çeşitli halk müzik aletleri, milli oyunlarla tanıştırır. Örneğin, animasyon yönetmenleri her zaman dombra üzerinde çeşitli kyuiler, kobyz, sybyzgy, shankobyz ve diğer enstrümanlarda performanslar ile iletimi süsler, böylece psikolojik düzeyde genç izleyicinin ulusal sese kulağı gelişir.

Analiz sonuçları şu şekildedir: "Balapan TV" kanalındaki çocuk çizgi filmlerinin nişi çoğu durumda Kazak halk masallarına dayanan çizgi filmlerle doludur. Kazakların gelenekleri, sanatı ve kültürü her zaman vurgulanmıştır. İçerik analizi sonuçlarına göre, bu TV kanalındaki medya söyleminin ulus inşası bağlamında değerlendirilebilecek ana hatları ortaya çıkmaktadır. Bu animasyon dizilerindeki sosyo-kültürel uygulamaları ve sembolleri

incelemenin bir sonucu olarak, kültürel ve ulusal olanlar da dahil olmak üzere çocukların kimliğini şekillendiren anlatıların aşağıdaki resmi oluşturulabilir.

Ortaya çıkan ilk şey, "Kazaklar – kazak toprağın efendisi" söyleminin yeniden üretilmesi ve pekiştirilmesidir. İkincisi, Kazak ulusunun bağımsızlığı için savaşan batırlar, yöneten hanlar ve akınlarla önemli bir tarihi geçmişin görüntüsünü yayınlamaktır. Üçüncüsü, aslında Kazak halkı için oldukça doğal olan ataerkil ilişki türüne vurgu yaparak cinsiyet rollerinin eğitimidir. Tüm bu işaretler, incelenen animasyon dizisinin yazarlarının "Biz kimiz?", "Neydik?" ve "Şimdi nasıl görünmek istiyoruz?" sorularına ilişkin yansımalarını ortaya çıkarmamıza yardımcı olur.

Hemen hemen tüm animasyonlu eserlerin ana metodolojik özelliği, kolay sindirilebilirlik, mesajların erişilebilirliği ve herhangi bir art niyetin olmamasıdır.

Her animasyon dizisinde izleyici, Kazak anlatısının hangi mesajları taşıdığını fark edecek. Hikayeler, Kazak zihniyetinin özelliklerini dikkate alan Kazak ulusal geleneklerine ve değerlerine dayanmaktadır. Bu çizgi filmlerde farklılıklardan çok benzerlikler vardır, bu nedenle Kazak şeyleri tanımlayan işaret ve sembolleri bulmak kolaydır. Kanalın programlarının ve animasyon filmlerinin motifleri, çocukların kültürel ve ulusal kimliğini oluşturmak ve vatan sevgisi, kültürel miras ve ülkenin çağdaş başarıları gibi duyguları yaymak amacıyla geliştirildi. Kazak etnik yönelimli kültürel bileşenini temel alırlar. "Büyük Kazak yurdu", "Kazak Anavatanı", "Kazak milli tebaası", "Kazak kültürü", "Kazakların karakteristik özellikleri", "Kazak milleti – Kazak Ultu" vb. gibi ifadeler sabittir, ve bu ifadeler aracılığıyla yaratıcılar, izleyicide bir vatanseverlik ve aidiyet duygusu yakalamaya çalışırlar. Günlük pratikler ve ifadeler yoluyla, bu dışavurumcu tutumlar izleyicilerin zihninde kök salmakta ve böylece bir bütün olarak ülkenin ulusal kimliğini etkilemektedir.

Birçok kez belirtildiği gibi, medya, , izleyicisinin ulusal ve kültürel kimliğinin oluşumunda ciddi bir etkiye sahiptir. Kültür endüstrisinin bir parçası olarak medya, toplumun eşit bir üyesi olarak bir katılım duygusu ve öz farkındalık duygusu yaratır. Ve uygun eğitim eksikliği ve kültürel gelişme eksikliği, bir bütün olarak toplumun gelişimi üzerinde çok olumsuz bir etkiye sahiptir. Şu anda, çocukların doğru yetiştirilmesi sorunu küresel bir sorun olarak kabul edilir. Bunun yeri tamamen haklı, çünkü gelecekte kesinlikle herhangi bir devletin başarısının ve refahının anahtarı - akıllı, değerlerini bilen, tarihlerinin, kültürlerinin ve geleneklerinin değerini anlayan ve uygun şekilde gelişmiş modern çocuklardır. Dünya deneyimi, çoğu gelişmiş ülkede çocuk televizyon pazarının devlet desteği gerektirdiğini göstermektedir. Bu nedenle devlet, büyüyen vatandaşlarının eğitimine mümkün olan azami dikkati göstermekle yükümlüdür. Ne de olsa, sadece ulusal kimlik üzerlerine değil, bir bütün olarak ülkenin geleceği inşa edilir.

Kazak yapımı çizgi filmleri analiz ederek ve sonuçları özetleyerek, eğlence ve boş zamanın yanı sıra çocuklara farklı yaşam durumlarında davranış kalıplarını tasvir etmeyi

öğretmeyi amaçladıkları sonucuna varabiliriz. Böylece çocukların dış çevre ile nasıl sosyalleşeceklerini öğrenmeleri için bir fırsat sağlarlar. Medyanın bu özelliği sadece çocuklar üzerinde değil, yetişkin izleyiciler üzerinde de bir etkiye sahiptir.

Çocukların ve gençlerin vatansever eğitimine özellikle dikkat edilir. Analiz sonuçlarının gösterdiği gibi, kültürel ve tarihi bileşen, Kazakistan vatanseverliğini eğitme sürecinde en önemli rolü oynamaktadır. Öğrencilerde vatan sevgisi duygusunun teşvik edilmesi, esas olarak çocukların Kazak gelenekleri, folkloru, sanatı, halk sanatları, gelenekleri, bayramları vb. ile tanışmasından geçer. Kazak halkı hakkında bilgi edinme sürecinde ülkenin atalarına, tarihi şahsiyetlerine ve kahramanlarına karşı bir hayranlık ve minnet duygusu beslemek de çok önemlidir.

Animasyon filmler, ulusal kimliğin inşası için potansiyel bir platformdur. Aslında animasyon, kendine özgü bir dizi işaret ve sembol aracılığıyla, daha geniş bir kültür endüstrisinin parçasıdır. Peri masalları, eski zamanlardan beri çocukların yetiştirilmesinin ayrılmaz bir parçası olmuştur ve bugün animasyon filmleri, çocuklara yaşam hakkında, başkaları hakkında erişilebilir ve ilginç bir biçimde davranış standartlarını oluşturmada ebeveynlerin yardımcıları olarak hareket etmektedir. Bu anımasyonlar, Kazak halk masalları ve efsanelerinin olay örgülerine dayanmaktadır. Kazak bozkırlarının doğasını ve güzelliğini, günlük yaşamını, folkloru, enstrümantal müziği, sanatı, gelenekleri, tarihi şahsiyetleri, batırları (kahramanları) vb. göstermektedir. Ve anlamsal anlatılar açısından, çocuklara eyleme ve sevgiye ilham verirler. Genç nesli vatanseverlik ruhuyla yetiştirmeye çağrılan Kazak halkının atalarına, kahramanlarına, yöneticilerine, bilge-aksakallarına, tarihine, geçmişine, kültürel mirasına saygı duymayı öğretirler. Bu durumda küçük çocukların ulusal kimlikleri göz ardı edilmeyecektir. Yetişkin nesilde ulusal kodun oluşumuna gelince, bunun için bu yeterlilik çalışmasının bir sonraki sonuç bölümünde yer ayrılmaktadır.

3.3. "Madeniet" TV kanalı: geleneksel ve akademik kültürlerinin elektronik medya bağlamında uyarlanmasına dair deneysel bir uygulama

Küresel değişimler bağlamında Kazakistan toplumunun mevcut durumu, insan kişiliğinin, kimliğinin oluşumu sorununu daha da kötüleştirebilir. Sosyal ve ekonomik sistemlerin entegrasyonu, bilgi toplumunun hızlı gelişimi, kitle iletişim araçlarının kültürel simge ve değerlerin ana yayıncısı olduğunu doğrulamaktadır. Televizyon, Kazak izleyici için en yaygın kitle iletişim aracı olduğu için toplumun kültürel, estetik ve eğitim alanında çok önemli bir yer tutmaktadır.

Estetiğe gelince, "aesthetica" kelimesinin kendisi 18. yüzyılda tanıtıldı ve duyusal algıyı ima etti. Estetik, duyusal biliş, güzelliği anlama ve yaratma bilimidir ve sanatın imgelerinde ifade edilir. Estetik, insan ve sanat arasındaki estetik tezahürü inceler. Antik çağlardan beri filozoflar estetikle ilgili düşüncelerle ilgilenmişlerdir. İlk yüzyılların filozofları ve düşünürleri, sanat alanında uzun bir çalışmadan sonra, sanatın sadece zevk vermeye çalışmaması gerektiği sonucuna vardılar.[115]

Doğal olarak, bu televizyon için de geçerlidir. Televizyon edebiyat, tiyatro, sinema, resim, müzik gibi sanatsal yaratım nesnelerinin bir tür sentezi olduğundan ve haklı olarak yeni bir modern sanat türü olarak kabul edilir. Televizyon estetiğinde gelinen aşamada tüm dünyada ahlaki değerlerde belli bir bulanıklık söz konusudur. Toplum değişiyor ve insanların estetik değerleri de değişir. Örneğin, antik dünyada, felsefenin temeli güzelikliğin gelişimiydi, Sovyet zamanlarında gerçekçilik ilkesi tarafından yönlendirildi ve şimdi toplumun bazen "çirkinlik" estetiği için çabaladığı açıktır. Modern televizyon çelişkilerle doludur. Bir yandan, sanatsal etkinliğin kullanılması yoluyla büyük bir etkiye sahiptir ve aynı zamanda, evrensel kültürel değerleri teşvik eden programlar giderek daha az televizyonda yayınlanmaktadır. Ve izleyici, televizyon programlarını izleyerek bilinçaltında görüntüleri emer. Ne de olsa televizyon ortamı, grup kimliği duygusunu genişletmede ve kişinin kendini tanımladığı sosyal grup için referans normlar ve standartlar oluşturmada rol oynar. Bu nedenle, televizyonun rolü, özellikle televizyon programlarının yaratıcılarının rolü ve TV kanalının genel ideolojisinin rolü çok büyüktür.

İzleyicilerin dikkatini çekmenin kolay bir herhengi yolundan insanların zihnine daha yüksek değerleri aşılamak ve onaylamakla meşgul olmak daha zordur. Televizyonun yayın ağını doldurmanın yanı sıra, bu genellikle yüksek reytingler elde etmek ve kısa vadeli sonuçlar elde etmek için ticari nedenlerle yapılır. Durumu net bir şekilde anlamak için, "Pervyi Kanal Evraziya'da" ("Birinci Kanal Avrasya") "Kalaulym" programı olarak hizmet edebilecek bir örnek vermek gerekir. Program özellikle TV tüketicileri arasında popüler: yani hem gençler, hem de yaşlı nesiller arasında. Programın formatı Rus programı "Dom-2" ile

[115] Anichkov E.V. (1905), *Estetik*, Moskova: Filosofia, (s.16)

benzer, gençler buraya diğer sevgili yarısını bulmak için gelir. Programda soyağacı bölünmesi konusundaki skandallar nadir değildir. Skandallar, hayata bakış açılarının farklılığından dolayı da ortaya çıkar. Programda çok sık olarak "milli eğitim", "büyük gelenekler" hakkında yüceltilmiş sözler var, ancak aynı zamanda katılımcılar birbirlerinin fikirlerine hakaret eder ve saygısızlık eder ve hatta saldırıya kadar gider. Tanınmış halk figürlerinin itirzalarına rağmen programı kapatmamaktadır.[116]

Açıkçası, bir televizyon programının izleyici üzerinde doğrudan bir etkisi vardır. Televizyon her eve "girer" ve her izleyiciye ayrı ayrı hitap eder. Bu nedenle, TV izleyicilerinin ilgi ve değerlerini şekillendirecek, dolayısıyla ülkenin ulusal sistemini etkileyecek olumlu bir televizyon ortamı tasarlamaya ihtiyaç vardır.

Kazakistan'da medyanın, özellikle televizyonun gelişimindeki ulusal faktör, kültürel gelenekler, dil ve zihniyet, iş kültürü ve etik gibi özellikler tarafından belirlenir, ancak ulusal kimlik sorunu gerçekten en acil hale gelmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, onun büyük segmentleri ulusal köklerini aramaya başladı. Kimlik, M. Castells'e göre, sosyal faktörün kendisini tanıdığı ve anlamlar oluşturduğu süreci ifade eden düzenleyici bir ilkedir. Bu, diğer sosyal yapılarla daha geniş bir korelasyon dışında, esas olarak belirli bir kültürel varlık veya bir dizi özellik temelinde yapılır.[117] Kazak medyası, Kazak halkının kültürel kimliğini oluşturarak, koruyarak ve güçlendirerek ulusal toplumu canlandırma görevi ile karşı karşıyadır. Küresel dünyanın temel sorunu, yeni yüksek teknolojileri ve öznenin ulusal kültüründe, kolektif hafızasında, topluluk kültüründe bir kişi olarak güvenliğini birleştirme görevidir. Bu, büyük ölçüde görsel görüntüler ve ses ritimleri ile kolaylaştırılmıştır.

Çarpıcı bir örnek olarak dikkatimizi "Madeniet" TV kanalına odakladık.

"Madeniyet" TV kanalı, "RTRK (Respublikanskaya Tele-Radio Korporaciya) Kazakistan (CTRŞ - Cumhuriyet Televizyon ve Radyo Kurumu)" temelinde oluşturulan ilk Kazakistan kültür ve eğitim TV kanalıdır. Kazakistanlı izleyicileri yerli ve dünya kültürünün başyapıtlarıyla geniş çapta tanıtan bu kanal, 26 Eylül 2011'de yayına girmiştir, sonradan "Bilim" kanalı ile birleşip, "Bilim ve Madeniet" TV kanalına dönüştürülmesi nedeniyle 1 Ocak 2014'te durdurulmuştur.

"Madeniet" TV kanal kurulduğu zaman, Cumhurbaşkanlığı İdaresi Başkan Yardımcısı Maulen Ashimbayev, ulusal TV kanalının Kazakistan kültürünün gelişmesinde büyük rolü olduğunu vurgulayarak, bu projenin ülke için yeni bir televizyon çağı başlatacağını kaydetmektedir. *"Bu TV kanalı, ulusal kültürün halk arasında tanıtılmasında büyük rol oynayacak. Öte yandan, küreselleşme çağında, öğreneceklerimizin olduğu dünya*

[116] https://www.caravan.kz/news/vse-ehto-vrane-i-postanovka-pochemu-kazakhstancy-trebuyut-zakryt-populyarnuyu-teleperedachu-qalaulym-433338/
[117]http://anl.az/el_ru/kniqi/2016/1-768154.pdf

kültürünü bilmek çok önemlidir. Madeniyet bunun için yaratıldı, "[118] - diye vurgulamaktadır M. Ashimbaev.

TV kanalı, program politikasını tam olarak uygulamak ve "Kültür", "Retro", "Tarih" olmak üzere üç yönde geliştirmek için kültür ve eğitim faaliyetleri yürütmüştür. Ayrıca "Madeniet" izleyicilerini yerli ve dünya kültürünün zengin birikimiyle tanıştırdı, Kazak dilini, ahlaki ve insani değerleri tanıttı. TV kanalının kurucusu ve ilk direktörü Sagatbek Kaliyev, kanalın geleneksel olarak Kazak ve tüm türk halklarının kültürünü sunduğunu belirterek, *"Burada sadece geleneksel Kazak kültürü değil, Kazakistan halklarının tüm kültürü tanıtılacak"* [119] diye vurgulamaktadır.

Kanalın programları, izleyicilerin yüksek kültür dünyasına katılmasına ve genel ufuklarını genişletmesine, ayrıca Kazakistan halkının manevi ve ahlaki geleneklerini canlandırmasına ve korumasına izin vermektedir. "Madeniyet" TV kanalı kültür, Kazak dünya edebiyatı tarihi hakkında programlar yayınladı. Kanalın havası bir dizi ilginç projeyle doldu. Arşive ve yabancı içeriğin küçük bir kısmına ek olarak, kendi programları modern formatlarda üretildi - talk show, araştırma, rekonstrüksiyon, müzikal ve drama televizyon performansları. TV kanalında birçok belgesel ve uzun metrajlı film ve dizi bulunmaktadır. Ayrıca farklı türlerden özel projeler, TV ansiklopedileri, en iyi Kazak sineması, Sovyet dönemi sanat eserleri, belgeseller, dünya sinemasının özgün eserleri, ünlü şahsiyetlerin tarihini ve biyografilerini anlatan programlar gösterildi. Yayın bilimsel ve eğitici programlar, operalar ve konser programları, televizyon gösterileri, balet gösterileri ile doluydu ve TV kanalında çok daha fazlası izlenebiliyordu.

TV program yazarları programlar oluştururken psikolojik meta programlara yönelirlerdi. Örneğin, amacı adamı (kimliği) ortaya çıkarmak olan bir metaprogram. Odak noktası, herhangi bir sanat veya etkinliğin gelişiminde rol oynayan belirli bir kişinin yaşamının ve çalışmasının, yaratıcılığın tarihidir. Genellikle bu tür programlar, programın kahramanının ahlaki ve kültürel değerlerin taşıyıcısı olarak seyircinin önünde durup stüdyolarda çekilir. Düşünceleri aracılığıyla kaderi, fikirleri, hayata bakışı aktarılır. Dolayısıyla izleyicide bu niteliklerin tespit edilmesinde bir etki söz konusudur. İletilen değerlerin algılanması, konuğun kişiliğinin ölçeğinden etkilenir. Bu tür meta programlara bir örnek, "Zhuzdesu" adlı TV projesidir.

"Zhuzdesu" (Yüzleşme, buluşma). Bu programın ekranda uygulanmasının ana yapıcı unsuru, kahramanın monologu veya studyudaki hedef kitle ile diyalogudur. Oldukça ilginç bir çözüm – bu, programda sunucu veya görüşmecinin olmamasıdır. Sahnede sadece

[118] https://www.inform.kz/ru/novyy-kazahstanskiy-telekanal-madeniet-budet-veschat-kazhdyy-den-po-16-chasov_a2407778
[119] ibid. https://www.inform.kz/ru/novyy-kazahstanskiy-telekanal-madeniet-budet-veschat-kazhdyy-den-po-16-chasov_a2407778

davetli bir misafir var - yani bu sanat dünyasında ünlü bir kişi. Aslında Kazak kültürünün ve edebiyatının gelişmesine birçok kişinin katkısı olmuştur. İzleyicinin sahnedeki bu insanlardan kesinlikle öğreneceği çok şey vardır. Büyük şairler, yazarlar, besteciler, sanatçılar, yönetmenler gençlere yollarından, kişisel gelişimlerinden bahseder. Stüdyodaki izleyicilerin çoğu öğrencilerdir. Bundan sonar hem programa katılan gençlerin, hem de izleyicilerin Kazak sanatına, kültürüne, edebiyatına daha fazla sevgisi ortaya çıksa, o zaman "Zhuzdesu" hedefi zaten yerine getirilmiş sayılabilir. Temel amaç günümüz gençliğine doğru yolu göstermektir. Amaç, ulusun kültürel mirasına saygı gösterilmesi çağrısında bulunmaktır. Daha bir amaç, her sanat eserinin arkasında yazarların kanının ve alın terinin yattığını anlatmaktır. Ne de olsa bugünün gençliği - yarının geleceğidir. Bu arada, sanatsız bir milletin geleceği olamaz.

"Ali esimde" (Hala hatıramda, hala hafızamda, hala anılarımda). Bu TV programı Kazak pop müziğini tanıtmaktadır. Bu, milletimizin büyük temsilcileri hakkında genç neslin müzik yoluyla bir nevi bilinçlendirilmesidir. Sonuçta, bir şarkı - insanların tarihinin bir kronikidir. Kazak pop müziği tarihinin yarım yüzyılı boyunca, A. Espaev, K. Musin, B. Baikadamov, S. Mukhamedzhanov, B. Zhamakaev, Sh. Kaldayakov, A. Beiseuov N. Tlendiev, S.Bayterekov ve diğerleri gibi yetenekli şarkı yazarlarının binlerce harika eseri ortaya çıktı. Onların yaratıcılığı, eserleri, cumhuriyetimizin müzik kültürü için bu yeni katmanı oluşturmuştur.

Yeni müzikal yön, yaşamları ve çalışmaları müzik eleştirisi, televizyon gazeteciliği ve yönetmenliğinin yakından incelenmesinin nesnesi olabilecek bir dönemin, bir yönün, seçkin sanatçıların bir grup seçkin şahsiyetini açtı. Öte yandan Kazak pop müziği kavramı sadece Kazak pop şarkılarıyla sınırlı değildir. Sovyet döneminde, Kazakistan'da yaşayan halkların şarkı yazarlığı ideolojik klişenin çok ötesine geçerek bu türün gerçek şaheserlerine yol açtı. Ve bu proje, Kazak pop müziğinin tarihine dayanmaktadır.

"Nesluchainye Vstrechi" (Rastgele olmayan toplantılar). Aynı satırdan "Nesluchainye Vstrechi" programı not edilebilir. Ünlü Kazak şarkıcı Karina Abdullina, programın ev sahibi olmaktan onur duydu. *"Toplumumuzda da bu TV kanalının açılmasından memnun olan insanlar var. Ülkemizdeki kültür seviyesi daha iyiye gitmelidir. Bu kimse için bir sır değil. Bu nedenle, böyle bir kanal sadece sanatçıların ilgisini çekmeyecek, aynı zamanda sıradan vatandaşlar için de faydalı olacaktır, "* – der Karina Abdulina. Sunucu, ünlü sanatçıları, şarkıcıları, yönetmenleri, yazarları yaşam, iş ve acil planlar hakkında ilginç bir sohbete davet ediyor.

"Kazakların Örf ve Adetleri". Bu eleme çalışmasının üçüncü bölümünün ilk kısmı bu televizyon programında yer almaktadır. Gerçekten de, adından da anlaşılacağı gibi, konuşmanın ne hakkında olduğu zaten oldukça açıktır.

Bunlar, tek bir sanatsal çizginin bir videodan diğerine uzandığı, programlar arası kısa filmlerdir. Her video, bir sonraki videoda devam eden Kazakların bir geleneğine veya

Kazakların bir geleneğine dayanmaktadır. Örneğin, üçüncü bölümün ilk bölümünde yazılan aynı düğün ritüelleri, diğer gelenekler bu programın döngüsünün teması oldu. En ilginç şey, tüm bunların, programın sonraki döngülerinde yaşa özel oyuncu makyajının kullanılmasıyla aynı oyuncularla gerçekleşmesidir. Bu hareket kesinlikle video döngüsüne sonsuz tek bir görüntü verir ve her biri tam bir sanat eseri gibi görünür.

Güçlü imgeler, semboller, doğal alanlar aracılığıyla zamana, o zamanın çağına hizmet edilir.

Bugün Kazakistan'da yaşayan bir gencin bilinci çok değişiyor, onunla birlikte çevresi de değişiyor. Ancak, bir kişinin geçmişi, kökenleri değişmeden kalır. "Biz Kimiz?" - her zaman önümüzde duran sonsuz soru. Bu nedenle, bu programın amacını belirlemek çok zor değildi. "Kazakların Örf ve Gelenekleri", izleyicinin tarihe yeniden dalmasına ve Kazak halkının geleneklerinin tarihinin sayfalarına dokunmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

"Sol zhyldar..." (O zamanları...) - deneyimsiz bir izleyici için muhteşem kültürel mirasın dünyasının kapısını açar. "Sol zhyldar", 20. yüzyılın 20'li yıllarında oluşmaya başlayan Kazakistan kültür tarihi hakkında analitik, eğitici, tarihi bir programdır. Program, tarihsel araştırma türünde inşa edilmiştir. Programın ana karakterleri, belirli bir tarihsel dönemin bireyleri, kolektifleri, kültürel kurumları, "günün temaları"dır. Programın materyalleri, döngünün belirli bir aktarımının konusuna bağlı olarak hem arşiv kaynakları hem de orijinal kayıtlar olabilir. Tek kelimeyle, arsanın ana kaynağı, kültürün tarihsel fenomenleridir. Örneğin, 1967'de Sovyet, Kazak vokal-enstrümantal topluluğu "Dos-Mukasan" doğdu. Bu arada, bu, Alma-Ata'da Kazak Politeknik Enstitüsü öğrencileri tarafından oluşturulan bir topluluktur. Topluluk, Kazakça ve Rusça dillerinde kendi eserlerini ve ayrıca kendi düzenlemesinde Kazak geleneksel, halk şarkılarını da söylemektedir. Bu grup, 1971'de Taşkent'teki Tüm Birlik Halklarının Dostluk Festivali'nde birincilik kazandı. Aynı zamanda Minsk'teki Tüm Birlik Profesyonel Sanatçılar Yarışması'nın da sahibidir. "Dos-Mukasan", 1973'te Berlin'deki Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali'nde altın madalya aldı. Müzik grup, 1974 yılında Kazakistan'ın Lenin Komsomol Ödülü'nün sahibidir. Böylece, programın bir bölümünde bu müzik topluluğu ve o yıllarda Kazak sahnesinin gelişimi anlatıldı. Programın bir bütün olarak temel amacı, 1920 yılından bu yana ülke hayatındaki önemli kültürel olayları hatırlamak ve anlatmaktır. İzleyici mutlaka bu konuda bilgilendirilmelidir. Sonuçta, bu tarih. Burası sanat hazinesidir.

"Örkeniyet" (Medeniyet). Bu, bir yazar, sanatçı, müzisyenden büyük bir yayının baş editörüne kadar farklı sanatsal ve ideolojik kültür eğilimlerinin temsilcileri olan modern Kazak aydınlarının bir tartışma kulübüdür. Sorunun özü, küreselleşmenin paradoksları ve kendi Kazak kültür endüstrilerinin hızlandırılmış gelişiminin öncelikleridir.

Milli değerler, zamanın akışından geçerek değişir, yeni bir görünüm kazanır. Kazak halkı hangi korunmuş değerlerle övünebilir ve neler restore edilebilir? 21. yüzyılın Kazakçası

nasıl olmalıdır? Teknoloji çağında ulusal yaşam biçimi nasıl korunur? Kültür ve edebiyat nasıl gelişmeli? "Örkenyet" programı bu soruların yanıtlarını arıyor. "Kazak gelenekleri unutuldu. İnsanlar geleneksel kıyafetleri sadece tatillerde giyerler. Halk şarkıları diğer milletlerin müzikleriyle karıştırılır. Böyle bir durumda yüzümüzü kurtarmamız gerekiyor". Bu sorunlar "Örkenyet" programına konu oldu. Programın amacı, ulusal bilinci "sarsmak"tı. Yani genç nesile vatan sevgisini aşılamak, milli değerleri korumanın yollarını düşünmek, kültür ve edebiyatın gelişmesine katkıda bulunmaktır.

P.I. Çaykovski şöyle dedi: "Ne müzik, ne edebiyat, ne de başka herhangi bir sanat, kelimenin tam anlamıyla, sadece eğlence için vardır. Hafif eğlence için olağanüstü susuzluktan daha insan toplumunun daha derin ihtiyaçlarını karşılıyorlar. " Gerçeği yalan olmadan tasvir etmek, kahramanların, edebiyatın ve sanatın canlı görüntülerini yaratmak, izleyicinin estetik beğenilerini ve görüşlerini oluşturur. TV tüketicisine sanat eserlerindeki ve yaşamdaki güzeli anlamayı öğretir, sanatsal ihtiyaç ve eğilimlerin gelişmesine katkıda bulunur. TV kanalının bu tür çalışmaları arasında "Kylkalam" ve "Kitapkhana" programları yer almaktadır.

"Kitapkhana". Modern Kazak edebiyat eleştirisinde, Kazak edebiyatı tarihinin niteliksel doğasının değerlendirilmesinde iki ana eğilim oldukça açık bir şekilde kendini gösterir. Bu, bir yandan Kazakların 17. yüzyıla kadar bağımsız gelişen geleneksel sözlü-mesleki ve eski türk edebiyatı, diğer yandan yeni yazılı klasik edebiyattır. Programın ana fikri, popüler yayınlarda ve eski türk kitabelerinde Kazak edebiyatının tarihini, bu alandaki uzmanların tartışmaları ve Kazak edebiyatının eserleri hakkında en son gerçekler aracılığıyla tanımaktır. Bu da genç neslin sadece okumaya değil, aynı zamanda kendi kültürlerine olan ilgisini de uyandırmaktadır.

"Kylkalam" (Resamın fırçası). "Kazakistan Sanatçıları (resamları) Antolojisi" - Abylkhan Kasteev'den[120] çağdaş ustalara kadar Kazakistanlı sanatçılar hakkında özlü, canlı bir biçimde bilgi sağlamak için tasarlanmış bir TV resim ansiklopedisidir. Her program, hem bilişsel hem de estetik yönler taşıyan eksiksiz bir tür "deneme"dir. Program ayrı döngüler halinde çıkar: resam kurucular; altmışlardaki zaman; avangard; heykel; grafikler vesaire, vesaire. Programın amacı, izleyiciyi dünya ustalarından hiçbir şekilde aşağı olmayan büyük Kazak sanatçıları ile tanıştırmaktır. Elbette bu programı izleyen genç adam geleceğini çoktan belirledi ve ülkenin bir sonraki seçkin sanatçısı olacak.

"Aksaray". Ülkede 60'tan fazla tiyatrolar var. Onların durumu nedir? Sanatçılar son yıllarda seyirciyi nasıl ve hangi bir eseri ile mutlu etti? Aksaray, bu soruların yanıtlarını aramayı ve tiyatronun propagandasını yapmayı temel hedef olarak belirlemiştir. Program

[120] * Abylkhan Kasteev, Kazak güzel sanatının kurucusu, Kazak SSR Halk Sanatçısı, Kazak ressam ve suluboya sanatçısıdır.

izleyiciyi tiyatro oyuncularıyla daha yakından tanıştırıyor, tiyatronun "iç mutfağını" göstermektedir. "Aksaray", ülkenin tiyatro kolektiflerini yeni yetenekler aramaya teşvik etnektedir. Program ayrıca tiyatro sanatlarının mesleki gelişimini teşvik etmeyi de amaçlamaktadır.

Bu arada, ilk Kazak tiyatro gösterisi, 1926'da Kızılorda'da gösterilen Muhtar Auezov'un "Enlik-Kebek"'iydi. Kazak tiyatro sanatı hızla gelişmeye başladı ve kısa süre sonra B. Mailin, J. Aimauytov, M. Auezov, M. Dulatov, E. Erdenov, K. Kemengerov, S. Seifullin'in eserlerinin oyunlarının prömiyerleri yapıldı. K. Kuanyshbaev, S. Kozhamkulov, E. Omirzakov, K. Badyrov, I. Bayzakov, K. Zhandarbekov, A. Kashaubaev, K. Munaitpasov, G. Abdullin, Kazak tiyatro sanatının kökeninde yer aldı. Böylece yirminci yüzyılın başında kurulan Kazak tiyatrosu bugün pek çok zirveyi fethetmiştir. Birçok yıldız dünya tiyatro platformuna çıktı. Peki ya bugün? Günümüz tiyatrosu ne nefes almaktadır? İnsanların ona ilgisi azaldı mı? Sadece nezaket taşıyan bu sanat formu hakkında çok az şey söylenmiyor mu acaba? Bu nedenle, TV kanalı için ayrı bir sanat formuna - tiyatroya adanmış bir program oluşturmak önemliydi. Bu program, ülkenin geleneksel ve klasik tiyatro eserlerini yayınladı. Böylece kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunur.

"Kültür Haberleri". Bağımsız Kazakistan'ın kültürel hayatı son derece çeşitlidir. Her gün çok sayıda etkinlik gerçekleşir: konserler, açılışlar, prömiyerler, yurtdışından yıldızlar gelir, yıldızlarımız da yabancı ufukların doruklarını fetheder, yeni isimler ortaya çıkar, sanatta yeni trendler ortaya çıkar. Kültürel ana akım özellikle Astana ve Almatı'da yoğundur. Bilgilendirme programı, kültürün tüm alanlarını ve sanat türlerini kapsar: sinema, müzik, tiyatro, görsel sanatlar, moda, pop, avangart ve klasik akımlar, edebiyat ve felsefedeki yenilikler. Ana kriter, nesnelerin sanatsal önemi ve alaka düzeyidir.

"Shanyrak". Kazakistan çok uluslu bir cumhuriyettir ve bu bizim zenginliğimizdir. Milli miras bizi sadece manevi olarak zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda hoşgörü ve birbirimizin kültürüne saygı duymayı da öğretir. Başlangıçta Kazak halkının zihniyetine içkin olan hoşgörü, bugün kendi özel anlamını ve önemini kazanır. Bu mirasın korunması ve daha da geliştirilmesi, dünya kültür alanına girebilmek için gerekli koşullardan biridir ve tüm türk dünya halkları, etnosları bu sırada özel bir yere sahiptir. Ayrıca, daha önce belirtildiği gibi televizyon, manevi ve kültürel geleneklerin korunmasında, canlandırılmasında ve gelişmesinde önemli bir rol oynar. Bir ulusun kültürel mirası bizim ortak mirasımızdır, ama her şeyden önce gelecek nesillerin mirasıdır. Gençlerin diğer halkların geleneklerine ve kültürlerine saygı ruhu içinde yetiştirilmesi, bu mirasın korunmasının garantisidir.

Bu bağlamda, "Madeniet" TV kanalının "Shanyrak" adlı bir sonraki projesi sunulmaktadır. Adının kendisi geleneksel bir derin anlam taşır. Programın adı ve anlamı ile başlamak oldukça uygun olacaktır bu arada.

Aslında "shanyrak" diye bir şey, Kazak geleneksel konutu "Kiiz Uy" (yurt) 'un bir bileşenidir. Antik çağlardan beri var olan "kiiz uy" günümüzde de kullanılmaktadır. Kazakların yurtları, Büyük Bozkır sakinlerinin karakteristik özelliği olan bir tür taşınabilir konuttur. Özgün bir mimari çözüme sahip, karmaşık bir anlamsal anlama sahip bir yurt, türk kabilelerinin kültürel gelişim düzeyini, karmaşık ideolojilerini yansıtır. Keçeden ve esnek bir söğüt çubuğundan oluşturulan bu tür konutun benzersizliği, bugün her Kazak için Anavatan'ın geniş bir sembolü, halkın eski kültürü haline geldi. Kazak yurt hakkında konuşurken, bir konut olarak, göçebelerin yaşamının ihtiyaçları dikkate alınarak tam olarak hesaplandığını ve düşünüldüğünü ve dekorun dekoratif zarafeti ile ayırt edildiğini güvenle söyleyebiliriz. Ve bir yurt inşa etme ilkesi, onların etraflarındaki dünyaya ilişkin görüşlerinin bir yansımasıydı. Kazak yurt sembolizmi, yurtun manevi, kültürel, bilimsel ve felsefi anlamını ortaya çıkaran büyük ilgiyi hak eder. Göçebe kültürün sembolizmi, dünyaya karşı felsefi bir tutumdu ve yaşamın normuydu. Dünya felsefesi ile gündelik yaşam arasında bir ayrım yoktu, onlar iç içeydiler.

Dünyanın felsefi-, figüratif-kavramsal modeli ile yurt arasında yakın bir bağlantı ve paralellik, onun yapısında izlenebilir. Yurt çerçevesi üç bölümden oluşur: kerege (kafes çerçeve), uyk (üst daireyi destekleyen direkler) ve aslında söz konusu olan shanyrak (üst kenarı) - her biri dikey boyunca belirli bir seviye oluşturur.

Yurt'un göksel kenarı (shanyrak), üreme sembolü olan Kazak ulusal konutunun en saygın detaylarından biridir. Kazaklar arasında birçok kültürel ve tarihi motif, kavram, sembol, kutsal gelenek ve tören shanyrak ile ilişkilendirilir.

"Şanyrak" kelimesinin anlamı hakkında yazılı kaynaklar ve farklı görüşler vardır. Kazak yurtlarının Shanyrak'ı kutsal bir ayrıntı olarak kabul edilir. Shanyrak, birleşmenin bir simgesidir, bu nedenle Kazaklar, "bata" - yani bu nimet ve yaşlıların en iyi dileklerini - gerçekleştirirken "shanyragyn shaikalmasın" derler – yani, "yurtunuzun kubbesi güçlü, sarsılmaz olsun" demektir. Bunun anlamı şudur: Ailede barış, dostluk ve kardeşlik hüküm sürsün. Ulusal bilinçte, Kazakların dünya görüşünde "shanyrak" - ev, aile, nesildir. Manevi ve felsefi anlayışta "shanyrak", ocağın, ailenin devamının, geleneklerin ve yetiştirilmenin, manevi yakınlığın sembolüdür. Genellikle klanın torunları hakkında şöyle dediler: "Akesinin shanyragyn kulatpay, tütinin tutetip otyr", yani "Baba soyunu haysiyetle sürdürüyor, devam ediyor". Yerleşik Kazak hayırsever ifadeleri: "Shanyragyn biyik, bosagan berik bolsyn" - "Shanyrak" uzun, istikrarlı ve kapılar güçlü olsun – yani, barış, refah ve mutluluk fikrini içerir.

Shanyrak, Kazakistan'da yaşayan tüm insanların ortak evinin imajıdır. Görünüşe göre programın adı da bu yüzden. Projenin amacı: Kazakistan ve dünya halklarının kültür çeşitliliğine kamuoyunun dikkatini çekmek, çeşitli etnik grupların temsilcileri arasında birbirlerine karşı hoşgörülü bir tutum oluşturmak. Ayrıca amaç, ulusal dillerin, ritüellerin,

gelenek ve göreneklerin yeniden canlandırılması, geliştirilmesi ve korunması, halk sanatının ve halk zanaatlarının yaygınlaştırılmasıdır.

Bu program, bilişsel etkisi nedeniyle izleyiciler için de yararlıdır. Çeşitli halkların kültürel gelenekleri ile tanışma, vokal, dans sanatı, gelenek ve göreneklerin incelenmesi - tüm bunlar ve çok daha fazlası "Shanyrak" da bulunabilir. Kazakistan Halkları Asamblesi'nin ve ulusal kültür merkezlerinin faaliyetlerine artan ilgi göz önüne alındığında, ulusal folklor çalışmasında bu proje ilgiliydi. Ulusal kültür merkezlerini ve amatör yaratıcı grupları aktif olarak çalışmaya, şehir, cumhuriyet ve uluslararası yarışmalara ve festivallere katılmaya teşvik etti ve böylece insanları devasa kültürel mirasla tanıştırdı.

"Opera Efsaneleri ve Mitleri". Geleneklerin korunması, modernite açısından geliştirilmesi, ulusal ve dünya kültürünün kazanımlarına giriş, eski unutulmaz performansların restorasyonu ve yenilerinin keşfedilmesi, genç yeteneklerin desteklenmesi, ülkeler ve halklar arasında kültürel alışveriş - Kazakistan'daki devlet opera ve balet tiyatrolarının mevcut politikası budur. Kuşkusuz "Madeniet" TV kanalı "Opera Efsaneleri ve Mitleri" adlı TV projesiyle de bu kültürün korunmasına ve yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır.

Bu, opera ve balet sanatının efsanevi kişilikleri hakkında müzikal ve eğitici türden bir program döngüsüdür. Bu, seçkin opera ve balet sanatçılarının, orkestra şeflerinin, yönetmenlerin, sahne tasarımcılarının eseridir. Proje, "Kazakistan" TV kanalının ve Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Film ve Fotoğraf Belgesel Arşivi'nin benzersiz performans kayıtları, tiyatronun kurucuları ile röportajlar ve performans parçaları içeren nadir arşiv materyallerini kullanmaktadır.

Bugün Kazak baletinin uluslararası tanınırlık kazandığı bilgisini vermek oldukça uygun olacaktır. Uluslararası kuruluşların üyesi olan Kazak baleti, Avrupa, ABD ve Asya ile kültür ve eğitim alanında ikili ilişkiler yürütmektedir. Ünlü yönetmenler, besteciler, şefler, koreograflar, sanatçılar, sadece sanatlarını paylaşmakla kalmayıp aynı zamanda Kazak meslek okulunda yüksek beceri ve doğal yetenekleri tanıyan performanslar sergilemek için Kazakistan'a gelmektedir.

"Otkrytaya Partitura". Programın odak noktası klasik müzik, türler, sanatçılar ve klasik müziğin bireysel parçalarıdır. Bu programın amacı, klasik müziğin şaheserlerini anlatmak ve aynı zamanda seyirciyi ülkenin müzik gruplarıyla tanıştırmaktır. Müzikle ilgili hikayeleri, Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Akademik Senfoni Orkestrası, "Kamerata Kazakistan" adlı Devlet Klasik Müzik Topluluğu, dünyaca ünlü müzisyenler Aiman Musakhodzhaeva, Zhaniya Aubakirova, Marat Bisengaliev ve diğerleri, orkestr şefleri Alan Buribayev, Vag Papyan, Alexander Belyakov ve diğerleri, caz ve oda müziğinin efsanevi kişilikleri tarafından gösterilmektedir. Sanatçılar müzikten bir konser salonunun törensel atmosferinde değil, günlük çalışma ortamında, provalar sırasında bahsederler. Bu programın

ev sahibi bir Kazak müzikolog, müzik öğretmeni, Kazakistan'ın onurlu sanat işçisi - Yurii Petrovich Aravin.

"Gasırlar Pernesi". Kazak geleneksel müziği hakkında en iyisini ancak müziğin kendisi anlatabilir. Çok eski zamanlardan beri, müzik bir Kazak'ın tüm yaşamına nüfuz etti - törenlerde ve ritüellerde, tatillerde ve günlük işlerde kulağa hoş gelmektedir. Yüzyıllar boyunca, kuşaktan kuşağa, halkın kendisi Kazak müzik kültürünün ana koruyucusuydu. Modern bilgi dünyasında televizyon bu rolü üstlenmek zorundadır. Açıkçası, "Gasırlar Pernesi" programı bunun için yaratıldı.

"Gasırlar Pernesi" projesi, "Kazakkonser" konser salonundan müzikli akşamları izletir. Programlar, Kazak geleneksel müziğinin ve tüm türk kültürünün şaheserlerini içerir. Hiç şüphesiz ki, yüzyıllardan geçen geleneksel müziğin de içinde yer aldığı Kazak müziği, en pahalı kültürel değerlerden biridir. Geleceğe giden doğru yolu bulmak, ancak geçmişe derinlemesine bakmak ve bir zamanlar sönmüş olan alevi tutuşturmakla mümkündür. Bu nedenle, maddi değerler ve küresel entegrasyon çağında, her şeyden önce ulusun kültürü hakkında düşünmek gerekir. Kazaklar şöyle derler: "Tanrı, doğduğu andan itibaren her Kazak'ın ruhuna bir kyui parçacığı yerleştirmiştir." Kyui, bu, Kazak halkının destansı hikayelerini, masallarını ve efsanelerini anlatan geleneksel bir Kazak enstrümanı olduğunu hatırlayalım. Bu nedenle dombra, kobyz, sybyzgy (ulusal enstrümanlar) veya senfonik kyui dinleyen izleyici, Kazak tarihini ve kültürünü tam olarak anlayabilir ve özümseyebilir.

Tüm özel hazırlanmış TV programlarına ek olarak, TV yayını, üçüncü bölümün ilk bölümünde anlatılan tüm ritüeller, gelenekler ve daha fazlasıyla dolu sinematik ürünlerle de doludur. Kazakların eşsiz kültürel mirası olan milletin ruhuyla nefes alır.

Analiz edilen programların metaprogramları, aksiyolojik vurguları korumayı amaçlar. İzleyiciyi "eğitme" sürecini önemli ölçüde etkileyebilirler. Bu metaprogram çerçevesinde, modern toplumun sanki "değerleri için çıta" belirlenir. Metaprogram, etkisini hem maddi, hem de maddi olmayan her türlü değere genişletir. TV izleyicilerinin Kazakistan'ın tarihi gerçekleriyle tanışması, bugün meydana gelen herhangi olayların nedenini, tüm bunların neden ve ne kadar önemli olduğunu anlamalarına ve gelecekteki olası değişiklikleri tahmin etmelerine yardımcı olacaktır. Sosyo-kültürel değerleri nüfus arasında yayarak vatanseverlik ve sevgi, kendine özgü kültüre saygı oluşturur. Bu tür programlar aynı zamanda toplumda etik ve ahlak normlarını pekiştirmeyi, davranış modelleri göstermeyi, kültür ve ahlakın ayrı bir şey olmadığı, günlük yaşamda bizi kuşatması gereken bir norm olduğu fikrini oluşturmayı amaçlar. İzleyiciler estetik ve evrensel değerleri geliştirir, kendini gerçekleştirme, kendini geliştirme, uyarlama, orijinal bir kişisel imajın kendi kendine eğitimi ve insanlarla diyalojik ve güvenli etkileşim için iyi bir insan yaşamı mekanizmalarını harekete geçirir.

Tarihi olayları belgesel biçiminde göstermeyi amaçlayan metaprogramlarda görsel öğeler yaygın olarak kullanılmakta, arşiv belgeleri ve kayıtları, ilk yıllara ait film çekimleri

kullanılmaktadır. Tabii bu da TV kanalının programlarına ayrı bir hava katmaktadır. Bu TV-filmler, Kazakistan'ın oluşumunun kökenlerine, Kazak halkına, kültürüne ve geleneklerine, oluşumu etrafındaki tarihi olayların canlı bir panoramasıyla bir gezidir. Tarih bir taş atımı mesafesindeyken izleyiciyi heyecanlandıramaz mı?

Yerli medya pazarında bir ürünün içerik ve kalitesine ilişkin sorumluluğun devasa olduğu sonucu çıkmaktadır. Bir kitle iletişim aracı olarak televizyonun ürünlerini sosyal olarak heterojen, dağınık bir izleyici kitlesine kopyaladığını anlamak önemlidir. Televizyon ürünleri, sosyo-kültürel davranış normlarını yansıtan niteliksel özelliklere sahip olmalıdır ve eğer yoksa, bunları televizyon ürünleri aracılığıyla oluşturmak mümkün ve gereklidir. N.I. Stadnichenko'nun makalesine gore bu nedenle *"...yakın gelecekte devlet propagandasının medya aracılığıyla kendi değer sisteminin uygulanmasını aktif olarak kullanmak gerekiyor. Gerçekten de, modern gençlik arasında geleneksel, manevi ve ahlaki değer yönelimleri sistemlerinin oluşumu için en etkili mekanizmalardan biri gazeteler ve TV'dir. Ve bu, Kazakistan Cumhuriyeti'nde gençlik politikası için birleşik bir stratejinin geliştirilmesinde öncelikli görevlerden biri haline gelmelidir."* [121]

Televizyonun modern neslin yaşamındaki rolü çok yönlüdür. Modern dünyada, kültürel değerlerin oluşum sürecinde televizyonun hem olumlu hem de olumsuz bir etkisi olabileceği çok açıktır. Televizyon programları oluşturma sürecinde, genç nesiller arasında geleneksel değerlerin oluşturulması konusu yeterince dikkate alınmamaktadır. Çoğu zaman, gençler Batılı yaşam tarzını örnek alarak taklit etme eğilimindedirler. Ancak Batı televizyonunun gösterdiği kültür standardının kesinlikle Kazak zihniyetine özgü olmadığını unutmamalıdır. Genellikle bilgi alanında, televizyonun genç neslin davranışsal karakteri üzerindeki olumsuz etkisinin gerçekleri vardır. Bunun nedeni, Kazakistan televizyonunun bilgi ve kültürel içeriğinin önemli bir bölümünün yabancı medya şirketlerinden ödünç alınmış olmasıdır. Dolayısıyla Batılı bir eğilim var. Kazakistan televizyonunun projelerinin çoğu Rus, Amerikan ve Avrupa TV kanallarından ödünç alınmıştır. Bu eğilim, Kazakistanlıların geleneksel kültürel değerleri üzerinde yıkıcı bir etkiye sahip olacak ve ulusal kodun ve halkın benzersizliğinin kaybolmasına yol açabilecektir. [122] Bu nedenle, devlet düzeyinde, kendi geleneksel değerler sistemimizin propagandasını ve uygulamasını özenle yürütmek gerekir. Gençler arasında geleneksel değerlerin oluşumu, hukuk bilinci, sivil toplumun oluşumu ve ulusal kimliğin daha net anlaşılması vb. konularda strateji geliştirmeye odaklanan bir devlet program olmalıdır.

Derin değerlerin benzersiz bir taşıyıcısı olan ve bir etnosun, halkın ve devletin kimliğini sağlayan belirli nitelik ve özelliklere sahip olan kültür, gelenekler, geleneksel folklordur. Geleneksel folklorun korunma ve canlanma mekanizmalarına bilimsel, popüler

[121] https://journals.susu.ru/lcc/article/view/141/347
[122] Sergeyev V.K. (2002) *Gençlik kültürü ve medya,* Moskova.: Ritsispiran , (s.84)

bilim eserlerinde önemli bir yer verilir. Ancak, gerçekleşme sorunları hem bilim adamları hem de uygulayıcılar tarafından daha az etkilenir. Bu bağlamda, geleneksel folklorun modern koşullarda korunması ve güncellenmesi için başta televizyon olmak üzere kitle iletişim araçlarını kullanma olanaklarını değerlendirme sorunu ortaya koyulmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin muazzam gelişme hızı, yaşamın her alanına nüfuz etmesi, bilginin hızı ve kullanılabilirliği nedeniyle kitle iletişim araçlarının büyük potansiyeli şüphesizdir. Modern çağdaş kültürün bilgi alanı, onların etkisi altındadır ve en güçlü etkileri sayesinde yaratılmıştır. Bu kültür, modern nesillerin bilincinde modern bir insanın faaliyetlerinin davranışlarının değerlerini, normlarını, kalıplarını, güdülerini oluşturur, yönlendirir, yeniden üretir, sabitler. Bu nedenle, kitle iletişim araçları, bir bütün olarak kültür üzerindeki en önemli sosyo-kültürel etki mekanizmalarından biri olarak hareket eder. Onlar sadece kültürün bir dağıtıcısı değil, aynı zamanda çeşitli kültürel eğilimleri, görüntüleri, davranış ve düşünce tarzlarını, kültürel temaları vb. tanıtma anlamında da dahil olmak üzere insanların bilincini şekillendirmek için bir araçtır. Böylece, medya aracılığıyla tarihsel hafızanın görüntüleri (tarihi olaylar, kahramanlar, bunlarla ilgili fikirler, bir olayın değerlendirici özellikleri vb.) yayınlanmaktadır. Böylece kitle iletişim araçları, geleneksel folklor hakkındaki bilgileri kültürel alana sokabilir. Ancak bugün bu, çoğunlukla bildirimsel, durumsal niteliktedir ve amaçlı, sistematik ve bütünsel bir şekilde gerçekleştirilmez.

Evet, bilindiği gibi, insanları geleneksel doğrultuda eğiten, kültür ve folklor yoluyla ulusal ideolojiyi oluşturan kanallarımız mutlaka vardır. Ancak Kazak zihniyetine uymayan şeyleri teşvik eden çok daha fazla televizyon programımız var. Sonuç olarak, geleneksel folklorun toplum bilincinde önemli, derin bir kültür olgusu olarak pekiştirilmesine katkıda bulunmayan ve onsuz yaşamının bir şekilde sınırlı olduğu görülen şey, kesinlikle tutarlılık eksikliğidir. Kitle iletişim araçlarında geleneksel folkloru teşvik etmeye yönelik amaçlı bir politikanın yetersiz olması nedeniyle, izleyicinin bir bölümünün ilgi alanını terk eder. Folklor, ne yazık ki, günümüzdeki yerini hak etmeyen bir antik çağ olgusu olarak algılanmaktadır. Ve bu zaten kültürün kendisinin yoksullaşmasına, basitleşmesine, medyanın faaliyetleri tarafından kısmen telafi edilebilecek belirli bir yüzeyselliğe yol açmaktadır. Daha sonra, ulusal kimliğin kaybıyla tehdit etmekdetir.

SONUÇ

Bugün, küreselleşme çağında, ulusal kimlik sorunu milyonlarca insan için özel bir önem kazanmaktadır. Bu eğilim, büyük ölçüde, farklı etnik grupların temsilcilerinin kültürleri ve gelenekleri arasındaki sınırların bulanıklaşması ve hem bir ülke içinde hem de yurtdışında şartlı hale gelmesinden kaynaklanmaktadır. Bilinen ahlak ve değerler sisteminin çöküşü, net bir "geleceğin imajının" olmaması, endişe verici bir bilgi ve psikolojik arka plan, küreselleşme süreçlerinin hızlanması, çok kültürlü toplumlar - bu fenomenler tüm dünyayı tehdit etmektedir. Tam bir belirsizlik ortamında, milyonlarca insan kaçınılmaz olarak temel dünya görüşü sorularını sormaya başlamaktadır: "Biz kimiz? Nereye gidiyoruz?". Bu nedenle, bilimde, bireyin kendisi ve belirli sosyal gruplara ait olması hakkındaki istikrarlı fikirlerin kompleksini inceleyen kimlik teorisi ön plana çıkmaktadır. Kural olarak, bir bireyin kimliği, çevredeki gerçekliğin etkisi altında oluşmaktadır, örneğin toplumda, kültürde ve geleneklerde hüküm süren normlar, değerler ve davranış kalıpları, kişiliğinin ayrılmaz bir parçası haline gelmeketedir. Aynı zamanda, bir birey genellikle bir aile gibi en küçüğünden, en büyük olanlara - devlete, insanlığa - birkaç topluluğa ait olduğunu hissetmektedir.

Kitle iletişim araçları, özellikle televizyon, eğlence işleviyle birlikte bir dizi başka önemli toplumsal işlevi yerine getirmektedir. Örneğin, eğitim, yetiştirme, bütünleştirici, kültürel eğitim ve diğer işlevlerdir. Buna ek olarak, kitle kültürünün iletkenleri olarak medya, değer tutumlarının oluşumunu, sosyal ve manevi yaşam fenomenlerine yönelik tutum modellerini ve nüfusun yaşam biçiminin oluşumunu kesin olarak etkilemeye başlamaktadır. Bu özellikle genç insanlar, genç nesil için geçerlidir. Bu hem bireysel hem de kolektif olarak sosyo-kültürel kimliğin oluşmasında çok önemli bir faktördür.

Bu tez çalışmasında, Kazakistan tarihine ve televizyonun oluşum tarihine kısaca bir gezi tanıtılmaktadır, kimlik olgusunun araştırılmasına ayrılmış bilimsel literatürün kapsamlı bir analizi yapılmaktadır. Ayrıca çalışmada, ulusal kimliğin oluşumunda Kazakistan televizyonunun sosyo-kültürel içeriğinin kalitesini artırmanın yolları ele alınmaktadır.

Belirli bir halka ve kültürüne ait olma duygusundan sorumlu olan ulusal kimliğin ve sivil ulus ve devletle ilişkili ulusal kimliğin oluşumunda ve korunmasında medyanın, özellikle de televizyonun rolünü incelenmektedir. Bilgi toplumunda kimliğin oluşumunda belirleyici rol oynayan kitle iletişim araçları olduğundan, araştırma nesnesinin böyle bir seçimi bilimsel açısından çok mantıklı ve umut verici görünmektedir.

Kazakistan televizyonunun oluşum tarihini incelemek, özellikle tezin üçüncü bölümündeki "Madeniet" ve "Balapan" TV kanallarının kapsamlı bir analizi, Kazakistan TV izleyicisinin sosyo-kültürel değerlerinin oluşum mekanizmalarını düşünmeye izin vermektedir. Bu modern Kazak TV kanallarının bir özelliği de, sosyo-kültürel değerlerin gelişiminin ana kaynağı olarak Kazak kültürünün benzersizliğinin kullanılmasıdır. Halkın sosyo-kültürel değerleri, kişinin belirli bir kültüre ait olduğunun bilincinin ve Kazak kültürü

ile özgür ve bağımsız bir kimlik edinme hakkının temelini oluşturur. Böylece, çalışmanın alaka düzeyi tartışılmaz hale gelir.

"Balapan" TV kanalının genç izleyicilerin eğitiminde kavramsal temelleri, Kazakistan Birinci Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in "Mangilik Yel", devlet programı "Rukhani Zhangyru" tarafından önerilen ulusal fikre dayanmaktadır. Rukhani Zhagyru programı, küreselleşmenin tüm modern risklerini ve zorluklarını dikkate alarak Kazakistanlıların manevi değerlerinin yeniden canlandırılmasına odaklanmaktadır. Kazakistan'ın dünyadaki rekabet gücünü artırmak, ulusal kimliği korumak, bilgi kültünü ve vatandaşların açık bilincini yaygınlaştırmak için tasarlanmaktadır. "Mangilik El" fikri, geniş bir coğrafi alan, halkların birliği, yerli kültür ve ana dil, gelişen ekonomi, başkent Astana ve ülkenin uluslararası girişimleri gibi önemli ideolojilerden oluşmaktadır. Bu varlıklar birlikte, ülke içinde ve yurt dışında Kazakistan'ın imajını temsil etmektedir. Proje, bağımsızlığı güçlendirme, paylaşılan değerler, özgür ve müreffeh bir ülkede yaşama çabası ve ortak bir geleceğe hizmet etme ortak bir amacına hizmet etmek üzere tasarlanmaktadır.

"Kazakistan, Kazakların yurdudur", "Bağımsız Kazakistan", "Kazak, Kazakların ana dilidir", "ulusal kültür" gibi tutumların toplumda yaygınlaştırılmasına yönelik ideolojik bir mesaj izlenebilmektedir. Bu mesaja göre Kazakistan'ın değerler hiyerarşisi oluşturulmaktadır.

Çocukların ve gençlerin vatansever eğitimine özellikle dikkat edilmektedir. TV kanalının çalışmasının sonuçlarının gösterdiği gibi, kültürel ve tarihi bileşen, Kazakistan vatanseverliğini eğitme sürecinde en önemli rolü oynamaktadır. Çocuklarda vatan sevgisi duygusunun oluşması temel olarak çocukların Kazak gelenekleri, folkloru, sanatı, halk sanatları, gelenekleri, bayramları vb. ile tanışmasından geçmektedir. Kazak halkı hakkında bilgi edinme sürecinde atalara, tarihi şahsiyetlere ve kahramanlara karşı bir hayranlık ve minnet duygusu beslemek de çok önemlidir.

"Madeniet" TV kanalının analizi, televizyonun müzik, görüntü, renk, ses, görüntü vb. Kazakistan sanatının, geleneklerinin ve kültürünün en iyi örneklerinin izleyiciye tanıtılmasını, üst düzey sanatla tanışmasını ve yadsınamaz önemini teşvik etmektedir. Bütün bunlar, kültür ve değerlerin gelişimindeki ana eğilimleri kamuoyunda anlamayı ve yansıtmayı mümkün kılmaktadır. Kazakların kültürel ve tarihi mirasına başvurularak, Kazakların milli benlik bilincini yükseltmek için psikolojik destek aranmaktadır. Halk bilincinin Kazak kültürüne yönelme eğilimi vardır ve bunun sonucunda milli kimliğe hakim olunmaktadır. Çalışma, TV kanallarında ulusal segmenti korumanın önemini ortaya koyumaktadır.

Televizyon, kişiliği kasıtlı ve sistematik olarak yeni bir düzeye yükselterek yansıtmaktadır. Sosyo-kültürel, sosyo-manevi değerlerin gelişimi ulusal kimliği oluşturmaktadır. Bu da, esasen, her insanın insanlık tarihinde ne gibi gerçek bir rol oynadığına dair insanların kendi farkındalığının bir göstergesidir. Bu onun insan uygarlığına

katkısının ve en önemlisi ülkesinin tarihine ve kültürüne katkısının ne olduğunun bir göstergesidir.

Özetle, bilgi ve iletişim süreçlerinin kültürü, ulusal kimliğin oluşumu için temel sosyal kurumlardan biri ve ana araç haline getirdiği ortaya çıktı. Aynı zamanda, kültürün değerleri, sembolleri ve öncelikleri, en az piyasa mekanizmalarının zorunlu seferberliği kadar politik ve sosyal sorunların çözümünde önemli faktörler haline gelmelidir. Geleneksel kültürün doğasında var olan maneviyatın temellerini korumak, küreselleşme tarafından aşınmasını ve emilmesini önlemek modern dünyada son derece önemlidir. Ne de olsa Kazakistan'ın kendi sosyal kurumlarına ve davranış kalıplarına dayanan kendi ulusal modernleşmesine ihtiyacı vardır. Sadece bu tür kurumlar, farklı bir gelişme düzeyine niteliksel bir sıçrama için zemin hazırlayarak kitle bilinci üzerinde etkili bir etkiye sahip olacaktır.

Ulusal kodun korunması olmadan, ulusal kimliğin iyileştirilmesi anlamına gelen manevi bir canlanma olmayacaktır. Nursultan Nazarbayev'e göre, mevcut ulusal canlanma örneklerini kopyalamaya gerek yoktur. Burada riskler vardır. Ulusal kalkınmayı tüm ülkeler için bazı evrensel modellerle değiştirmeye çalıştıklarında riskler ortaya çıkar. Eski Cumhurbaşkanı, "Hayat bunun temelden yanlış bir yaklaşım olduğunu gösterdi. Aslında her bölge, her eyalet kendi kalkınma modelini oluşturuyor" diye vurgulamaktadır.

Yüzyıllar boyunca yüksek vatanseverlik sayesinde, Kazakistan'ın geniş toprakları bir bütün olarak korunmuştur ve bugün dünya haritasında bağımsız, egemen bir devlet vardır. Kazaklar arasında eski zamanlarda oluşan "atameken" kavramı, "ataların kutsal yurdu", "babalar yurdu" anlamlarını barındırmakta, yani anlamsal bağlamı Anavatan sevgisini yansıtmaktadır. Zengin bir tarihe, eşsiz bir mirasa sahip, birçok etnik grubu ve kültürü geniş bir alanda birleştirmiş, güçlü tarihi kökler, iyi komşuluk bağları ve birçok hayati sınavdan geçmiş, karşılıklı yardımlaşma ile birleşmiş 130'dan fazla milletten oluşan bir ülkedir. Ortak bir geçmiş, ortak bir şimdilik ve gelecek için ortak bir sorumluluk, Kazakistan toplumunu bir bütün halinde birleştirmektedir. Ve bu seçimin farkındalığı ana birleştirici ilkedir. Geçmiş nesillerden, yalnızca çevremizdeki dünyayı kendi dünya görüşümüze göre yeniden yaratabilen değil, aynı zamanda halkların kültürleriyle etkileşim sürecinde zenginleştirip geliştirebilen özgün bir kültürü miras aldık.

Ulusal gelenekler, dilimiz ve müziğimiz, edebiyatımız, geleneklerimiz, folklorumuz - tek kelimeyle, ulusal ruh sonsuza dek bizimle kalmalıdır. Abai'nin bilgeliği, Auezov'un aydınlanması, Zhambyl'in şiirleri, Kurmangazy'nin kyuileri (ulusal bir enstrumanda müzik), yüzyıllar boyunca bize ulaşan ata efsaneleri, manevi kültürümüzün sadece bir parçasıdır. Manevi kültürün insanların ulusal kimliği ile doğrudan ilişkili olduğunu burada tekrar vurgulamak önemlidir. Ne de olsa kültür ve geleneksel manevi değerler, sadece Kazakların

ulusal kodunun değil, aynı zamanda bir bütün olarak Kazakistan'ın bağımsızlığının sürekliliğinin ve korunmasının garantörüdür.

KAYNAKÇA

Abdullayev N.A. (2016), *Kazakistanın modern tarihi (1900-2015),* Aktobe: Kazakistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı

Adambaev B. (1997) *Kazak halk hitabeti*, Almatı: Ana Tili

Ageyev V.S. (1980), *Yabancı Sosyal Psikolojide gruplararası ilişkilirerin araştırılması* // Psikolojinin Soruları, №4, (s.151-159)

Ageyev V.S. (2003) *Bireyin Sosyal Kimliği.* // Sosyal Psikoloji. (ed. E.P. Belinskaya, O.A.Tihomandrickskaya), Moskova: Moskova Üniversitesi Yayınları (s.349-356)

A.I.Levshin (2004), *Kırgız-Kaysak Ordularının ve bozkırlarının tanımı,* Pavlodar: EKO

Amanbayev K.A. (1981), *Etkili bir ideolojik çalışma aracı*, Alma-Ata: Kazakhstan

Anderson B. (2016), *Imagined Communities Reflections on the Origin and Spread of Nationalism,* (çev. V.Nikolayeva, S.P.Bankovskaya), Moskova: Kuchkovo Pole

Andreyeva G.M. (1994), *Sosyal Psıkoloji*: Üniversite ders kitabı, Moskova: Moskova Yayınevi

Anichkov E.V. (1905), *Estetik*, Moskova: Filosofia

Antonova N.V. (1996), *Modern psikanalız ve bilişsel psikolojinin yorumlanmasında kisisel kimlik sorunu // Psikolojinin soruları.* №1 (s.131-143)

A.Kh.Margulan (1946) *Kazak destanının tarihsel koşulluluğunun doğası hakkında* // SSCB Bilimler Akademisi'nin Kazak şubesinden haberler // Ser. Tarihi, No. 2.

Arnold J. Toynbee. (2002), *A Study of History*,(çev. E.D.Zharkova, Doktor of History, prof. V.I.Ukolova, ve Ph.D. D.E.Haritonovich), Moskova: İris Press

Artykbaev Zh.O. (2006), *Kazakistan Tarihi*, Almaty: Kazak Üniversitesi

A.Shidekhan, S.Kosanbaev, A.Begalieva (2018), *Kazakistan'in etnolojisi: Tarih ve Modernite*, Monografi, Almatı: Kazakistan Cumhuriyeti Bilim ve Eğitim Bakanliği, Al-farabi'nin adını taşıyan Kazak Ulusal Devlet üniversitesi

Asfendiyarov S.D. (1936), Kazakistan'da 1916 ulusal kurtuluş ayaklanması, Alma-Ata: Kazakistan Bölgesel Yayınevi

Bagirov E.H. (1978), *Televizyon teorisi uzerine yazılar*, Moskova: İskusstvo (s.20)

Bahtin M.M (1979). *Sözel yaratıcılığın estetiği*. // komp. S.G. Bocharov, Moskova: Sanat

Balapanova A.Ş. (1999) *Kahramanlık destanının materyallerine dayanan Kazakların tarihi ve kültürünün sorunları: tarihsel ve istatistiksel analiz ("Koblandy - batyr" destanı örneğinde),* Almatı

B. Ayagan., M. Shaimerdenova (2013), *9. sınıf için Kazakistan tarihi (XX yüzyılın başı - günümüz)*, Almatı: Atamura Yayınevi

B.R. Shakeeva N.I. Aitymbetov (2019), *Siyasi kurumların ve süreçlerin gelişimi, dış ve iç deneyim* // Tüm Rusya bilimsel ve pratik konferansının materyalleri // Sovyet sonrası devletlerin siyasi gelişiminin özellikleri // Dilin oluşumdaki rolü ulusal kimlik: Cezayir ve Kazakistan deneyimi (karşılaştırmalı analiz), (bölüm No. 3)

Ch.Valikhanov (1961), Toplu Eserler, Cilt (1), Alma-Ata: KAZ SSR Bilimler Akademisi Yayınevi

Ch.Valikhanov (1985), Toplu eserler, Cilt (4), Alma-Ata Alma-Ata: KAZ SSR Bilimler Akademisi Yayınevi

Ch. Cooley (1994), *Amerikan Sosyolojik düşüncesi // Sosyal Benlik,* (çev. V.I.Dobrenkov), Moskova: Moskova Devlet Üniversitesi yayınevi

Erickson E. Kh., (1997), *Gençlik ve Kriz* (çev. A.V. Tolstykh), Moskova: Progress, G.Abikeyeva, (2006), *Kazakistan'da ulus inşası,* Almatı: Orta Asya Sinematografi Merkezi

Gumilev L.N. (1992) *Ethnogenesis ve Dünya Biosferi*, Moskova: Di-Dik

G.W.F.Hegel (1935), *Philosophy of History*, (çev. Voden A.M.), Cilt (8), Moskova-Leningrad: Devlet Sosyo-Ekonomik yayınevi (ss.147-171)

H, Baipakov M. Akishev A, Asylbekov (1996), *Kazakistan'ın eski çağlardan günümüze tarihi,* Almatı: Atamura, Cilt 1

Kadyrzhanov R.K. (2014), *Kazakların etnokültürel sembolizmi ve ulusal kimliği,*Almatı: Felsefe, Siyaset ve Teoloji Enstitüsü

Kan G.A. (2012), *Toplumun sürdürülebilir kalkınmasında etnik grupların kendi kendini tanımlamasının rolü, //* Şehir bilimsel ve pratik konferans materyalleri, // Küreselleşme dinamikleri bağlamında etnokültürel sistemlerin istikrarı. Almatı
Kaskabasov S.A. (1967) *Kazak masalının bazı özellikleri* // Kazak SSR Bilimler Akademisi'nden haberler, No. 5.
Kisilev I.Yu., Smirnova A.G. (2001), *Kimlik Oluşumu,* Yaroslavl, (s.83)
Kochetkov V.V. (2012), *Modern Dünyada Ulusal ve Etnik Kimlik*. // Vestn. Moskova, Sosyoloji ve Siyaset Bilimi, Seri 18, №2
Knyazev A. (2001), *Televizyon ve onun temelleri*, Bishkek: KRSU yayınevi (s.9)
Kurganskaya V.D. (2013), Kazakistan: modernliğin siyasi gerçekleri. Al-Farabi No. 3
Kuzembayuly A., Abil E. (2006) *Kazakistan Tarihi. Yüksek öğretim kurumları için ders kitabı,*. 8. baskı. Kostanay: Kostanay Bölgesel Tarih Araştırmaları Enstitüsü, (ss.281-292)
Levi Strauss C. (1958) *Structural Anthropology*, (çev.V.V. İvanov, N.A.Butinov), Moskova: Doğu edebiyatı ana yayınevi, Leningrad: "Nauka" yayınevinin ilk matbaası
Malinin G., Dunayev V., Yesekeyev B,. NurmuratovS., (1997), *Kazakistan Cumhuriyeti nüfusunun sivil kendini tanımlama düzeyinin değerlendirilmesi,* Bilimsel ve Analitik rapor, Almatı
M. Auezov, L. Sobolev (1971), *Kazakistan hakkında denemeler ve makaleler* // Kazak halkının destanı ve folkloru, Alma-Ata: Zhazushi Yayınevi (s. 132-183)
M.Billig (1995) Sıradan Milliyetçilik // Günlük Anavatan Hatırlatıcısı, (çev. A.Smirnov), Logos 1, (s. 34-68)
Morozov A. (2008*) RK medyasının bir sivil toplum konusu olarak kurumsallaşması ,* Almaty: Kazakistan Cumhurbaşkanı altındaki KİSİ (KSAE), (s.167-175)
Nazarbayev N.A. (1997) *Tarihsel Hafıza, Ulusal Mutabakat ve Demokratik Reformlar - Kazakistan'ın Sivil Seçimi* // Almatı: Mysl, №7
N. İlminsky, Kazak lehçesinin eskizleri. Taşkent, 1909
Ospanov T.T. (2016), Kazakların ulusal kimliği: sosyal-felsefi analiz, Doktora Tezi, Almatı, Kazak Devlet Ulusal Üniversitesi
P.V. Shmakov(1979), Televizyon, Moskova: İletişim, (s.5-7)
S.A. Kaskabasov (1960), *SSCB'nin Asya kısmının genel etnografisi üzerine denemeler,* Moskova: Nauka
Sarsembayev M.A. (2015), *Kazakhskoe Khanstvo kak suverennoe gosudarstvo srednevekovoi epohi*, Hukuk Bilimleri Doktorunun monografisi, Astana: Kazakistan Cumhuriyeti Mevzuat Enstitüsü
Sarsenbayev A. (1999) *Kazakistan Cumhuriyetinin bilgi politikasının oluşturulması*, Almaty
Sappak V. (1936), *Televizyon ve biz: dört konuşma,* Moskova: Aspect Press
Shaikemelov M.S. (2015), *Kazak kimlik hiyerarşilerinin yapısı ile etnisite olgusu,* // Almatı: Alfarabi Sosyo-İnsani Dergisi (51)
Shomanov A., Kosichenko A. (2005) *Küreselleşme bağlamında Kazakistan'ın ulusal devletliği sorunu üzerine.* Analist. No. 2 (26),
Smirnova A.G. Kislev İ.Yu. (2002), *Değişen Dünyada kimlik*, Yaroslavl
Smolyarova A.S. (2014), *Modern Almanya'da Rusça basının işleyişi*, Sankt-Peterburg
SSCB'nin Asya kısmının genel etnografisi üzerine denemeler, Moskova: Nauka, 1960,
Sushkov I.R. (1993), *J.Turner'in sosyo-psikolojik teorisi* // Psikolojik Dergi, №3
Stefanenko T.G. (1999), *Ethnopsikoloji*, Moskova: Aspect Press
Tursunov E.D. (2001) *Eski Türk folkloru: kökenleri ve oluşumu*, Almatı: Dyk-Press
Urvalov V.A. (1990), *Televizyon tarihi üzerine yazılar,* Moskova: Nauka
Veselovsky A. (1913) *Toplu Eserler*. Moskova: Nauka,. Cilt 1.
Waterman A.S. (1982*) Ergenlikten yetişkinliğe kimlik gelişimi: Teorinin bir uzantısı ve bir inceleme* // Developmental Psycholojy. (s.341-358)

Web siteler listesi:

"Anrakai: Düşmanın iniltilerinin ve hıçkırıklarının yeri. Tarihin gizemleri"
https://www.youtube.com/watch?v=QW7obpdGooE

Tarihsel Chronicle
http://www.tarih-begalinka.kz/ru/history/modern/history/

"Kazakistan'da 1916 Ulusal Kurtuluş Ayaklanması"
https://e-history.kz/ru/history-of-kazakhstan/show/9215/ © e-history.kz

Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1005029

Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası
https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1013966

https://ru.wikipedia.org/wiki

O.Pavlovskya, A.Tulembayeva. "Kazakistan'da medya sınıflandırması: gerçeklik ve beklentiler"
http://mysl.kazgazeta.kz/news/1652

Zh.Kydyralina. "Ulusun kimliği ve birliği - istikrarlı bir devletin temeli"
https://www.kazpravda.kz/fresh/view/identichnost-i-edinstvo-natsii--osnova-stabilnogo-gosudarstva

İ.Osipova "Kimlik ve birlik bir numaralı hedeftir"
http://rudnyi-altai.kz/identichnost-i-edinstvo-celi-nomer-odin/

https://mcocos.ru/static/books/Walter_Lippman.pdf

"J. Mead'in "benlik" kavramı. Çocuklarda benliğin oluşumu ve gelişimi. "I" ve "Me", "ben"in iki yönü olarak. Benliğin gelişim aşamaları"
https://students-library.com/library/read/27712-ponatie-samosti-u-dz-mida-genezis-i-razvitie-samosti-u-detej-i-i-me-kak-dva-aspekta-samosti-stadii-razvitia-samosti

"Devlet Başkanının Yazısı. "Geleceğe bakmak: kamu bilincinin modernizasyonu""
https://www.akorda.kz/ru/events/akorda_news/press_conferences/statya-glavy-gosudarstva-vzglyad-v-budushchee-modernizaciya-obshchestvennogo-soznaniya

Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 02 Eylül 2019 tarihli "Yapıcı halkla diyalog Kazakistan'da istikrar ve refahın temelidir" mesajı
https://www.akorda.kz/kz/addresses/addresses_of_president/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtyn-kazakstan-halkyna-zholdauy

"Kazak ulusal değerleri: ne saklanmalı ve ne acımasızca ayrılmalı? "
https://camonitor.kz/31484-kazahskie-nacionalnye-cennosti-chto-sohranit-a-s-chem-bezzhalostno-rasstatsya.html

Infrormburo " Kazak geleneksel değerleri yabancı sinema izleyicisine satılamaz"
https://informburo.kz/stati/kazahskietradicionnye-cennosti-nevozmozhno-prodat-inostrannomu-kinozritelyu.html.

"Kültür Bakanı Kazakistan TV kanallarının reytinglerini anlattı"
https://kstnews.kz/news/item-10213

"Kazakistan TV kanalı "Balapan"ın lansmanı, eğitici bir karaktere sahip önemli bir siyasi olaydır - M. Ashimbaev"
https://www.inform.kz/oz/zapusk-kazahstanskogo-telekanala-balapan-vazhnoe-politicheskoe-sobytie-soderzhaschee-vospitatel-nyy-harakter-m-ashimbaev_a2306801/amp

"Bütün bunlar yalanlar ve sahneleme" - Kazakistanlılar neden popüler TV şovu "Kalaulym" i kapatmayı talep ediyor?
https://www.caravan.kz/news/vse-ehto-vrane-i-postanovka-pochemu-kazakhstancy-trebuyut-zakryt-populyarnuyu-teleperedachu-qalaulym-433338/

Kamran Imranov "Çok kültürlülük üzerine notlar"
http://anl.az/el_ru/kniqi/2016/1-768154.pdf

"Yeni Kazakistan TV kanalı "Madeniet" her gün 16 saat yayın yapacak"
https://www.inform.kz/ru/novyy-kazahstanskiy-telekanal-madeniet-budet-veschat-kazhdyy-den-po-16-chasov_a2407778

Kazak aydınlarına karşı siyasi baskılar (1937-1938)
https://yznaika.com/notes/28-sakenovedenie/402-repressii-1937-1938

"GULAG'ın tarihi"
http://www.gulag.online/articles/historie-gulagu?locale=ru

Kazakistan kanunları
http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z900001000_
http://adilet.zan.kz/rus/docs/B900001700_
http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z900004000_
https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36323609
http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z910003900_
https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1000798
https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30015965#pos=13;-118

"Portre Vuruşları", Kazakistan'ın Birinci Cumhurbaşkanı'nın hayatına ve çalışmalarına adanmış, Nursultan Nazarbayev'in kişiliğinin daha önce bilinmeyen yönlerini ortaya koyan çok parçalı bir belgesel film. Film, Elbasy ile özel bir röportaja dayanıyor.
https://www.youtube.com/watch?v=d011sBD6NJg

https://strategy2050.kz/ru/news/52429/

Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu'nun resmi web sitesi
http://www.parlam.kz/ru/constitution